UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Decretum Gratiani

Gratianus <de Clusio>

Parisijs, 1542

Secunda, de sacramento eucharistie.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62466

Visual Library

Inuenimus. Hec eſt.xxvj.pars diſtinctionis ſm h. Caſus iſtius cap. in quo dicitur ꝙ nouem ſunt prefationes, decima tamen poſtea addita eſt: vt.lxx.diſtin. ſanctorum. Catalogo, id eſt ordine eccleſiaſtico, vel numero, vel computatione.

De nominibus. ¶ Caſus. Decentius eps querebat a papa vtrum in ſecreta miſſe illorum nomina debeant recitari a preſbytero pro quibꝰ vult ſacrificia offerre. Reſpondet papa ſuperfluum eſſe vt eius nomen recitetur pro quo hoſtia nondum eſt oblata.

ſis Germaniarum atq; Galliarum epiſcopis.

¶ Que prefationes in miſſis ſunt cantande.

Inuenimꝰ[a] has.ix.[b] prefationes i ſacro catalogo tantũmodo recipiendas.i. vnā[c] in albis paſchalibꝰ: aliaꝫ die aſcēſionis[d] dñi: tertiā[e] die pentecoſtes: quartā[f], de natali dñi: quintā[g] de apparitione dñi: ſextā[h] de aplis: ſeptimā[i] d ſctā trinitate: octauā[k] d cruce: nonā[l] de ieiunio in quadrageſima tantũmodo dicēdam. Item ex cōci. Cabilon.

¶ In oībus miſſaꝝ ſolēnibꝰ pro defunctis oratio fiat.

Viſum pterea[m] nobis eſt vt in oībus miſſaꝝ ſolēnibꝰ ꝓ ſpiritibꝰ defunctorũ loco cōpetēti[n] i eccleſia ad dñm deprecef. ſicut enim nulla dies excipif[o] qua nō pro viuētibus ꝛ ꝓ qbuſlibet neceſſitatibꝰ dñm deprecef: ita nimirũ nulla dies excipi dꝫ quin ꝓ aīabꝰ fideliũ pces dño in miſſaꝝ ſolēnibꝰ fundanf. Antiqꝫ tus igif hunc morē ſctā tenef eccleſia, vt in miſſarũ ſolēnibꝰ ꝛ aliȷ́s pcibꝰ dño ſpũs qeſcentiũ cōmendenf: dicente beato Augu. Nō ſunt ptermittēde ſuplicationes ꝓ ſpiritibꝰ mortuoꝝ: quas faciēdas ꝓ oībus in xpiana et catholica ſocietate laudamꝰ. Defũctoꝝ[p] etiā tacitis nominibꝰ[q] eoꝝ quos ſub generali[r] cōmemoratione ſuſcepit ecclia[ſ]: vt quibus ad iſta deſunt parētes et filij, aut quicũq; cognati vel amici: ab vna eis exhibeaf pia mře communi[t]. Itē Innoc. eps vrbis Rōane Decētio Eugubino.

¶ Ante pces nō ſunt a ſacerdote nomina recitanda.

De noībus recitandis[v] anteq;[x] ſacerdos preces faciat, atq; eoꝝ oblatiões quoꝝ noīa recitāda ſunt oratione ſua cōmendet: q; ſuperfluũ ſit, ipſe per tuā prudentiā recognoſcis: vt cuius hoſtiaꝫ necdũ deo offeras, eiꝰ ante nomen inſinues[y]: q;uis[z] illi incognitũ nihil ſit. Itē alex. vrbis Rōane eps oībꝰ orthodoxis.

¶ Panꝫ ꝛ vinum ꝛ aqua in ſacramentis ſunt offerenda.

¶ Diſtin.ij.

In ſacroꝛuꝫ

a ¶ Inuenimus. quot ſunt canonice pfationes oſtendit.

b ¶ Nouem. Addita eſt et decima: vt diſt.lxx. ſanctorum canonum, ſcꝫ equũ ꝛ ſalutare.

c ¶ Unam. Et te quidē omni tpe.

d ¶ Aliam aſcenſionis. qui poſt resurrectionē ſuam.

e ¶ Tertiā. Qui aſcendens ſup omnes celos.

f ¶ Quartā. Qui per incarnati verbi myſterium.

g ¶ Quintā. Qui cũ vnigenitꝰ tuus.

h ¶ Sextam. Et te ſuppliciter exorare.

xxvij. pars.

i ¶ Septimam. Quia cum vnigenito filio tuo et ſpiritu ſancto.

k ¶ Octauā. Qui ſalutē humani generis.

l ¶ Nonam. Qui corpali ieiunio vitia comprimis.

Viſum pterea. ¶ Hec eſt xxvij. pars diſtinc. ſm Jo. de fan.

¶ Caſus. Probatur in hoc cap. auctoritate Aug. ꝙ pro defunctis nominibus tacitis in miſſa et aliȷ́s precibus debet orari omni die, ſicut et pro viuentibus oratur quotidie: vt pro eis oret mater eccleſia quibus deſunt preces parentum.

m ¶ Viſum pterea. No. in oi miſſa memoriā ꝛ orōnem eſſe faciendā ꝓ defunctis. iſtud oñdit duobꝰ capitulis.

n ¶ Loco competenti. i. in ſecreta miſſe.

o ¶ Excipitur. Excipitur ſexta feria ante paſcha: i qua ſm ordinem Romanum non conficitur: ſed oblatio precedentis diei cum vino ſumitur: ꝛ excipitur etiam ſabbatum ſequens: quia potius refertur ad dominicā ſequentem. ī. diſt. iij. ſabbato.

p ¶ Defunctorum. i. pro ſpiritibus defunctorum.

q ¶ Etiam tacitis nominibus. in ſecreta.

r ¶ Sub generali. fit ꝓ oībꝰ ſimul, ꝛ ꝓdeſt cuilibet ac ſi ſpecialiter ꝓ eo fieret. de cōſe. di. v. nō mediocriter.

ſ ¶ Eccleſia. Supple non ſunt pretermittende ſupplicationes.

t. ¶ Pia matre communi, i. eccleſia.

Oro ꝓ defun: ctis fiat in omni miſſa. Cōfice: re nō lꝫ in ſexta feria an pa: ſcha.

v ¶ De nominibus recitādis. populo cōnumerare poſſumꝰ: ergo eoꝝ nomina recitando, ſꝫ in miſſa vel oratione aliqua miſſe vel in ſecreta ſpecialiter noīa eoꝝ exprimere non debemus.

Noīa aliquorũ non ſunt in miſſa exprimēda.

x ¶ Anteq;. Nec ante nec poſt.

y ¶ Inſinues. q;ſi nō ante ſed poſt dꝫ inſinuari deo.

z ¶ Quāuis. Nō ergo recitanf ideo ꝙ deus addiſcat: ſed vt ſupplicantium deuotior reddatur affectus: argu. xiij. q. ij. cũ gravia. ꝛ. c. nō eſtimemus. h. nominari ergo poſſunt.

In ſacramentorum. ¶ Hec q. diuiditur in.xxviij. partes: in quarum prima pbat p vij. c. ꝙ ex pane tritici et vino vitis cũ aqua cōficitur corpus ꝛ ſanguis xpi. Secũda ibi, Nihil. Tertia ibi, Pacē. Quarta ibi, Relatum. Quinta ibi, Quotidie. Sexta ibi, Triforme. Septima ibi, Tribus gradibꝰ. Octaua ibi, Qui ſcelerate. Nona ibi, Si per negligentiam. Decima ibi, Peruenit. Undecima ibi, Sacerdotũ. Duodecima ibi, Inſtitutio. Decimatertia ibi, Sacrificiũ. Decimaquarta ibi, Quia corpꝰ. Decimaquita ibi, In qbꝰ. Xvj. ibi, Ego berengarius. Xvij. ibi, Semel chriſtus. Xviij. ibi, Liqdo. Xix. ibi, Panis. Xx. ibi, Panem de altari. Xxj. ibi, Re vera. Xxij. ibi, Iteratur. Xxiij. ibi, In xpo. Xxiiij. ibi, In calice. Xxv. ibi, Sicut. Xxvj. ibi, Preſbyf. Xxvij. ibi, Qui bñ. Xxviij. ibi, Pro dilectione. Jo. de fan.

¶ Caſus. In altaris ſacrificio debent apponi tantum panis ꝛ vinum aqua mixtum: ꝛ hoc ideo, quia de latere chriſti fl[..]xerunt ſanguis et aqua in poſſeſſione ſua.

vt. xxx vij. diſ. §. verꝫ. c. ad hꝰ extra 8

? ¶ In ſacramentoꝝ. Hic intitulatur. ij. di. in qua agitur de ſacra[..]to euchariſtie. Et licet baptiſmus ſit ianua oim ſacramentoꝝ ꝛ neceſſarior. xxij. di. §. verꝫ. hoc preſby. tñ dignꝰ eſt: ꝛ ideo tractat priꝰ de eo, ꝛ ꝓpter ſeriē opis nō bap. apertius cōtinuandā. cũ eñ tractauit in precedenti diſt. veniēs. de celebratiōe miſſe: et tota vis miſſe ꝯſtet in cōſecratiōe Archi.

oblationibus[a] que inter miſſarū ſolennia domino offeruntur: panis ⁊ vinum aqua permixtum in ſacrificium offerātur. non eñ debet in calice domini aut vinū ſolū, aut aqua ſola offerri: ſed vtrumq; permixtum offeratur: q2 vtrūq;[b] ex latere eius in paſſione ſua profluxiſſe legitur.

Item Cyprianus papa Cecilio fratri ſalutem.

Vinū ſine aq̄ vel ecōuerſo in ſacramētis offerri nō licet.

Sic in ſctificando calicē dñi, offerri ſola aq̄ minime poteſt: q̄uo nec vinū ſolum poteſt. Nā ſi vinū tātum quis offerat: ſāguis chriſti incipit[c] eſſe ſine Chriſto[d]. Quādo eñ vtrūq; miſcetur, et adunatione cōfuſa[e] ſibi inuicē copulantur, tunc ſacr̄m ⁊ ſpūale[f] ⁊ celeſte efficitur. Si vero calix[g] dñi nō eſt aqua ſola ⁊ vinū ſolum, niſi vtrūq; miſceat̄: q̄uo

Eucharistie ſacramentū a q̄ fuit iſtitutum.

corporis chr̄i merito de eo ſubdit: ⁊ tractat de hoc ſacr̄o in hunc modum. Primo agit de forma ſacrificādi. Scḋo de reuerentia ſuſcipiendi et tractandi ⁊ ſeruandi hoc ſacramētū. Tertio de triplici cōtinētia eius. De forma ſacrificandi agit vſq; ad illud.c.nihil. De reuerentia ſuſcipiendi agit etiam vſq; ad illud ca. ſacrificiū. Exinde de his que ī ſacrificio cōtinent̄. Circa qḋ cōſiderādum eſt a quo, vbi, et quādo fuit hoc ſacr̄m inuētum: et q̄ forma conficiendi illud: ⁊ que in eo ſunt: neceſſaria: ⁊ de triplici eius cōtinētia: et poſt ſupponemus quaſdā opiniones de confuſione ipſarum rerū. Fuit autem inſtitutū a domino.ſ.eo.q2 corp⁹ et in cena.ſ.e.liquido. Et quando: poſt typicum paſcha completū cū comedit agnū cum ap̄lis.ſ.e.accipite. Formam habemus in ca.ſ.eo.accipite. Sūt aūt tria neceſſaria: panis, vinū, ⁊ aqua.ſ.eo.in ſacramento. Continētur autē tria in hoc ſacramento: forma viſibilis panis ⁊ vini: veritas corporis ⁊ ſanguinis xp̄i: ⁊ virtus ſpūalis.i.virtus vnitatis ⁊ charitatis.i.eterna cōiūctio ⁊ dilectio chriſti ad eccleſiā.xxj.diſt.§.j.ibi: Rogaui pro te petre ne deficiat ⁊c. Primū eſt ſacr̄m tantum, ⁊ nō res ſacramenti. Secundum eſt ſacr̄m ⁊ res ſacramēti. Tertiū eſt res ſacramēti tm̄, et non ſacr̄m: et hoc eſt qḋ dicit̄ ex̄ de celeb. miſ. cū Marthe.§.diſtinguendū. Fit aūt conuerſio rerū ſm̄ quoſdā: q2 panis cōuertitur in corpus, ⁊ vinū in ſanguinem: aqua in nihilum: ſed ſignificat regenerationem tm̄, que fit per aquā. cōtra iſtos eſt, q2 qui purā aquā ſumit, poſt nō cōficiet.vij.q.j.nihil. Sed contra.ſ.e.relatū. ſed nō fuit ibi pura aqua. Aliȷ̄ dicūt ꝙ vinū ⁊ aqua conuertuntur in ſanguinē: licet philoſophi dicant contra ꝙ aqua ⁊ vinum nō cōmiſcent̄ ꝑ minima.i.nō ita ꝙ inſeparabilia ſint. Aliȷ̄ etiam dixerūt, ſed peſſime, ꝙ aqua conuertebatur in aquaticos humores. Aliȷ̄ dicūt ꝙ corpus chriſti poſt conſecrationē ſolū eſt ſacr̄m ⁊ figura.ſ.e.ego berengarius. et hec tradūtur ex̄ de cele.miſ.cū marthe. et cap.in quadā. Sed opinio verior eſt ꝙ vinum ⁊ aqua nō vt duo, ſed vt vnū cōpactū tranſmutātur. ex̄ de cele. miſ.cum marthe.§.verū.⁊ ca.in quadā. De eo tm̄ quod dicitur ꝙ panis conuertit̄ in corpus chr̄i varie ſunt opiniones. Una aſſerit ꝙ illa ſubſtantia q̄ fuit panis primo, poſtea eſt caro ⁊ ſanguis chriſti.arg.ſ.eo.panis eſt in altari. ⁊ ca.q2 corpus. Scḋa opinio tenet ꝙ ſubſtantia panis ⁊ vini ibi deſinit eſſe, et remanent accidentia tm̄, ſcilȝ ſapor, color, pondus, ⁊ ſilia. ⁊ ſub illis accidentibus incipit ibi eſſe corp⁹ chriſti. Tertia tenet ꝙ remanet ibi ſubſtantia panis et vini: ⁊ in eodem loco ⁊ ſub eadem ſpecie eſt corpus chriſti. Argu.ſ.eo.ego. quelibet tamen opinio fatetur ibi eſſe corpus chriſti. Secūda opinio verior eſt: vt extra de ſum.trini.firmiter.§.vna.

Eucharistie ſacramento tria cōtinet̄.

Sȝ ⁊c̄ q̄dā ad minicu-lās. B. Lau.

¶ In ſacramentorū. De forma ſacrificandi.ſ.q̄ debent offerri in ſacramento euchariſtie.vij.ca.oſtendit.

a ¶ Oblationibus.i.in ipſis oblatio q̄ ſunt ſacramēta.

b ¶ Q2 vtrūq;. hec rō nō eſt ſufficiēs; ſȝ eſt rō q2 xp̄s hoc ſtatuit dicēs: Hoc facite in meā cōmemorationē.ſ.e. in chr̄o ſemel. Alia rō eſt q2 aqua ſignificat redēptionē ſ.eo.cum omne. et ita tria ſunt ſignificantia vi: aqua, vinum, panis: ⁊ ita tria ſacramenta.ſ.eo.non oportet.

b ¶ Q2 vtrūq;.i.vtriuſq; ſacrificiū vel ſignificatū.ſ.e. in calice.ſ.ſanguis in quē cōuertit̄ vinū ⁊ aqua.ſ.diſti.e. panis in altari. noīe ſanguinis dȝ q̄libet humor humani corporis. hic nō inuenit̄ niſi large accipiat̄ nomē ſanguinis. vñ vinū in ſanguinē conuertit̄, et aqua in alios humores: ita ꝙ aqua dȝ profluxiſſe.i.aliȷ̄ humores de latere chr̄i. Sed nūq̄d vera aqua aut humor aque ſiliʒ fluxit? ſi ꝟa aqua, q̄n fuit illa creata: nūquid in corpe, aut in egreſſu a corpe? ſi humor fuit ſine aqua quod fuit ibi miraculū? Rñ. ſm̄ h. ſeparati ⁊ cū ſegregatione fluxerūt. Aliȷ̄ tm̄ dicūt vt Mel. ⁊ Baz. ꝙ ꝟa aq̄ ⁊ extra corp⁹ illius fuit illa creata: ſicut fuit cū fluxit aqua ꝺ petra educta.ſ.e.re vera. Igit quota ps dȝ eſſe aque ī calice? Videt̄ ꝙ medietas: ar.ff. de vſufru.etiā ptis.ff.de ſ̄hē.emp.l.domū, ſȝ hoc relinq̄ arbitrio prouidi ſacerdotis.i.q̄diu dicat̄ ꝙ vinū ſit vel aqua. Dic ꝙ poni dȝ plus de vino ſemper q̄ de aqua.

Aqua q̄ fluxit de latere chr̄i, an fuerit vera aqua.

Illa fuit ſm̄ ſenten. Hu. ſed la Gl. ſequit vide rubricam plura dicentē ⁊ ſua q̄ ſt. Ar.

Sic in ſctificādo. ¶ Caſ⁹. In ſacrificio nō dȝ offerri vinum ſine aqua: nec aq̄ ſine vino: ſȝ ſimul illa duo vt perfectū ſit ſacrificiū, ſicut et corpus xp̄i nō de farina ſolum, ſed de pane perfecto debet confici.

c ¶ Incipit.i.ſine xp̄o: q2 non conficitur: maxime quantum ad ſalutem plebis.ſ.eo.cum omne.

d ¶ Sine xp̄o.i.ſine tali ſacr̄o qḋ de ei⁹ latere ꝓfluxit: ſcȝ ſanguis ⁊ aqua: vt.ſ.c.j.⁊.ij.⁊.ſ.c.iij. Vel ſine chr̄o.i. eccl̄ia, q̄ ſcilȝ myſticū corp⁹ xp̄i eſt. qḋ eſt dicere: ſanguis nō ꝓdeſt corpori xp̄i qḋ eſt eccl̄ia.i.nobis.ſ̄.di. ꝑri. eccleſia. nō eñ vinū tm̄ dȝ corp⁹ xp̄i. vel ſine ſaluatiōe chr̄i.i. xp̄ianorū. ſm̄ hoc videret̄ ꝙ chr̄s dicat̄ xp̄ianus popul⁹: ad hoc facit ex̄ de ſa.vnc.ca.j. Hec oſtendit Ap̄ls in epiſtola ad Corinth. Sicut oīa membra vnum ſunt corpus ita vnus xp̄s ſunt: vt.ſ.ea.diſt.cum om̄e. Hug. vero qui non poſſe confici ſine aqua dicit: exponit ſanguis.i.vinū quod ſignificat ſanguinem.

e ¶ Confuſa.id eſt permixta.

f ¶ Spirituale. Spiritu ale dicitur corpus qḋ nihil habuit quod ei obſtaret: ſicut xp̄s ianuis clauſis intrauit ad diſcipulos: palpabilem tm̄ ſe exhibuit: quod non faceret ſpiritus. vnde ſpiritus nec carnem nec oſſa habet ⁊c̄. ad cuius ſimilitudinem corpora noſtra agilia erunt: vt licet clauſa eſſent in ſolidiſſimo corpore ferreo vl' marmoreo, poſſunt tm̄ exire. Vel ideo ſpirituale: q2 ibidem ſignatur noſtra redēptio.ſ.eo.cum om̄e. Vel ſpūale: q2 celeſte efficitur: ⁊ tunc rei ſpūalis ⁊ celeſtis.ſ.cōiunctionis eccleſie ad chriſtū efficit̄ ſacr̄m. vinū eñ ſanguinē, aqua ꝓ plebem ſignificat. horum aūt confuſio ſalutis noſtre eſt ſacramentū. in cōmixtione eñ vini ⁊ aque cōſignatur plebis per chriſtum facta redemptio.ſ.eo.cum omne.

Boſſ. tamē docet poſſe gloſſ. Sanguis xp̄i verū poſſe ſine cru nō ſine aqua cōſici.

g ¶ Calix. No. diuerſitates circa iſtud ſacr̄m inter doctores. nā dicunt quidā ꝙ ex vino ſine aqua nō pōt confici ſanguis chriſti. Hug. dicit ꝙ pōt lȝ nō debeat fieri. Itē dicūt aquā eſſe admiſcendā in calice de honeſtate nātu: verūtamen vbicūq; admiſceat̄, conficiet̄ ſanguis. Item

dicūt quidā ꝙ ex nectare vel vino cocto conficietur quicquid ei admiſceaẛ. h. tamē dicit ꝙ nō, qꝺ veri⁹ eſt. Item de aceto cōficiẛ, ſi ex vino factū fuit, alˀs nō, quia ꝓpe eadem vſia eſt. ff. de contrahen. emp. in venditionib⁹ tamē in omnibus his mixturis tranſſubſtantiatur. Item not. ꝙ de agreſta non pōt cōfici ſanguis. ſ. eo. cū omne. ꝯtra de muſto ex vuis ⁊ racemis pōt ex neceſſitate, de alijs non. ſ. de pomis et huiuſmodi. Sꝫ qn̄ dicemus ꝙ poſſit? qn̄ incipit eſſe vinū. Sed qn̄ incipit eſſe, conſulendus eſt vſus in hoc caſu. Item circa panem no. ꝙ de alio pane non poteſt confici corpus chriſti, niſi de frumento: vt. ĩ. eo. in ſacramento. et ſi alia farina admiſceaẛ frumento, illa nō trāſſubſtantiatur: ⁊ in hoc non eſt diuerſitas. Sꝫ in alio eſt, qꝛ dicit hug. ꝙ non poſſumus conficere niſi de frumēto, vel de pane fermētato in eccleſia occidentali: ⁊ ſi fiat, nihil agitur. Baz. contra ꝙ conficiatur corpus Chriſti. Item nec confici poteſt ſi farina nō cum aqua, ſed cū alio liquore admiſceatur.

f ❡ Uel ſimpliciter. Sed nonne exēplū dn̄i potuit eos inſtruere ſicut ⁊ nos? quare ergo excuſabunẛ? Sed dic ꝙ nos docuerūt patrū ſacreſcripture de ipſo Chriſto, quas forte ipſi non habuerunt.

g ❡ Ignoſci. Arg. poſt admonitionem non eſſe parcendum. xij. qōe. ij. indigne.

nec corp⁹[a] dn̄i poteſt[b] eſſe ſola farina, niſi vtrūqꝫ[c] adunatum fuerit ⁊ copulatū ⁊ panis vni⁹ cōpage ſolidatū. Idem.

Scriptura dicit vt quotienſcūqꝫ calicē in commemoratione dn̄i et paſſionis eius offerim⁹, id qꝺ conſtat dominū feciſſe[d], faciam⁹: ſed vide frater chariſſime, ſi q̄s de anteceſſoribus noſtris, vel ignoranter[e], vel ſimpliciter[f] nō hoc ſeruauerit et tenuerit qꝺ nos dn̄s facere ⁊ exēplo ⁊ magiſterio docuit, poteſt ſimplicitati eiuſdem indulgentia dn̄i venia cōcedi: † nobis vō non poteſt ignoſci[g], qui nūc a dn̄o admoniti ⁊ inſtructi ſum⁹ vt calicem dn̄i cum vino mixtū ſ̄m ꝙ dn̄s obtulit offeramus.

Itē ex ꝯcilio Martini pape.

❡ Preter vinū ⁊ aquā ⁊ panē in ſacramēto nihil dꝫ offerri.

Non oportet aliꝺ aliq̄d in ſacramēto offerri preter vinū[h] ⁊ aquā ⁊ panē, q̄in typo chriſti benedicunẛ: qꝛ dū in cruce Chriſt⁹ pēderet, ⁊ de corpore ei⁹ ſanguis effluxit et aq̄: hec tria vnū[i] ſunt in Chriſto Jeſu, hec hoſtia[k] ⁊ oblatio dei in odorem ſuauitatis.

Itē ex ꝯci. Carthagin̄. iij.

❡ De eodem.

In ſacramento corporis et ſanguinis dn̄i nihil amplius offeraẛ q̄ꝫ qꝺ ipſe dn̄s tradidit[l], hoc eſt panis ⁊ vinū aqua mixtum, nec amplius in ſacrificijs offeratur, q̄ꝫ de vuis et frumentis[m].

Item ex. vj. ſynodo.

❡ Oblationis ſacrificio vuas nemo coniungat.

Didicimus ꝙ in quibuſdam eccleſijs ſacerdotes ſacrificio oblationis cōiungant vuas que ſ̄m vſum in altari offerūtur, et ſic ſimul vtraqꝫ populo diſpenſent. Precipimus igitur vt nullus ſacerdos hoc viterius faciat: ſed in remiſſionem peccatorū populo oblationē ſolam diſtribuat, et vuas ſeorſum benedictas[n] popul⁹ q̇ petierit accipiat, et fructuum gratias agat.

Item Juli⁹ pa. epiſcopis per Egyptum.

❡ De his qui ſacrificando varie errabant.

a ❡ Nec corpus. id eſt panis ſub cuius ſpecie iacebit corpus Chriſti qui eſt tranſſubſtantiatus in corpus Chriſti.

b ❡ Poteſt. i. nō pōt ꝯfici ex farina ſola, ſcꝫ ex ſolo pane multoꝝ cōpage ꝯſolidato, nec aqua ſola ⁊c.

c ❡ Niſi vtrunqꝫ. i. farina ⁊ aqua. Quid ſi ex melle vel alio liquore fuerit farina aſperſa, nunq̇d tranſſubſtantiatur ille panis in corpus Chriſti? Non.

Scriptura dicit. ❡ Caſus. Dicitur hic ꝙ vino quod offertur in ſacrificio, aquam miſcere debem⁹ ſicut dn̄s fecit: ſi quis autē ex antiquis hoc pretermiſerit, poteſt ei venia concedi: nobis autem qui per ſcripturas inſtruimur, non parceretur.

d ❡ Feciſſe. vide violentiſſimū arg. cōtra grecos, veriſimile em̄ eſt ꝙ dn̄s azymis vſus eſt ꝓpter ritum iudeorum: ⁊ nos azymis vti debemus. S. tunc in domibus eorum non erant fermenta: veriſimile tamē videtur ꝙ alicui doctoꝝ eoꝝ reuelatū fuerit ꝙ conficerent in fermentatis. ar. contra. ĩ. diſt. iij. noſſe.

e ❡ Ignoranter. Arg. ꝙ ignorantia iuris excuſat. ‡ S. xxiiij. q. i. ſi quis dederit. S. diſt. viij. conſuetudo. xxxj. [illegible] de his. S. diſt. lij. ſolicitudo.

Non oportet. ❡ Caſ⁹. hoc ca. patet. In typo, id eſt in figura ⁊ ſignificatione. Hec tria vnum ſunt. i. in vnum corpus chriſti tranſeunt.

h ❡ Preter vinū. Queritur an vinū et aqua tranſeant in ſanguinem tantum? Reſpon. ſic, extra. e. cum marthe. §. verum. Alij dicunt ꝙ non, ſed vinū in ſanguinē, et aqua in aquā, id eſt vitalem humorem aquaticum: ſicut enim in humano corpore q̄tuor humores ſunt ad inſtar quatuor elementorū. extra eo. in quadam. ſic in corpore chriſti: vnde ſic expone: hec tria ſunt vnum in vno chriſto, et hec tria ſunt tria, ⁊ tantum tria: quia vinum in ſanguinē, et aqua in aquam, et panis in corpus conuertitur.

Uinum et aqua vtrum trāſeāt in ſanguinem tantū?

i ❡ Unum. id eſt in vnum tranſeunt corpus Chriſti: tamen hoc in illud, et illud in aliud, ⁊ tertium in aliud conuertitur, ⁊ tamen ꝓ vno reputatur: vt. ĩ. eo. comperimus.

k ❡ Hoſtia. ⁊ nihil conuertitur.

l In ſacramēto. ❡ Tradidit. Arg. ꝙ dn̄s miſcuit aquā cū vino. S. eo. ſcriptura, ⁊ nos miſcere debemus, qꝛ docti viri cautela ⁊c. lxxxj. di. legitur.

Dn̄s miſcuit aquam cū vino

m ❡ Et frumētis. i. pane frumēti, qꝛ chriſt⁹ fuit granū frumēti. de pe. di. ij. cū ſanctā. ſꝫ ſicut dicẛ ab eis q̇ experti ſunt, loliū de frumento naſciẛ: vt di. lvj. naſci. nunq̇d ſi de lolio fiat panis, ille per verba tranſſubſtantiaẛ? † nūquid ſi frumento addaẛ piper, conuertitur in corp⁹ chriſti? Non, ſed reliquum tantum: quare non ita reliquum conuertiẛ ſi fermentū addatur? Quia ibi nihil eſt azymi cuius poſſit fieri conſecratio, ⁊ ideo nihil cōuertitur. arg. xxiiij. q. iij. reſecande.

† Iſta fuit opi. h. qꝛ mutauit naturā et deſijt eſſe frumentū.

Didicimus. ❡ Caſus. Hec ꝯſuetudo erat apud quoſdā ꝙ vuas benedicebāt benedictione ſanguinis: ⁊ ſimul cum corpore chriſti populo diſtribuebāt qꝺ ne de cetero fiat, precipit ſynodus.

n ❡ Benedictas. bn̄dictione vulgari, nō illa ſpeciali ap:

propriata euchariſtie.j.eo.accipite.⁊ ſolet vua benedici in feſto ſancti Sixti.

Cum omne.§ Caſus. In hoc ca. Julius papa quoſ=dã in ſacrificij oblatione errãtes reprehẽdit. Qui=dã em̃ lac ꝑ vino offerebãt. Alij intinctã euchariſtiã po=pulo diſtribuebãt. Alij botrum inte=grũ ſacrificabant: et poſtea exacina=tũ vel expreſſum in calice dabant. Alij pannũ lineum tin=ctũ muſto per totũ annum reſeruãtes tempore ſacrificij partẽ ei⁹ in aqua la=uabãt, et ſic offere=bant. Ponit ergo p̄mus iſtos q̃tuor errores, poſtea ꝑ ordinem deſtruit ⁊ remouet oẽs tales errores, aſſerẽs in oblatione ſacrificij nihil eſſe offerendũ niſi panẽ et vinum et aquam: ergo nõ lac nec vua ibi dꝫ offerri. Itẽ nec aq̃ ſola dꝫ offerri: qđ videnꝰ facere illi q̃ predictũ pannũ la=uãt. Vinũ expreſ=ſum.i.botrum, vel vuã expreſſam q̃ſi degranatã ⁊ exaci=natã in calice. Vel vinũ expreſſum de botro poſt cõſecra=tionẽ vel ante conſe=crationem, ſed non apponebãt aquã.

Cum omne crimen[a] atqꜫ pctm̃ oblatꝫ deo ſacri=ficijs deleatur[b]: q̃d de cetero ꝓ delictoꝝ expiatione dño dabiꝰ qñ in ipſa ſacrificij oblatione er=ratur[c]? Audiuim⁹ em̃ quoſdã ſchiſmatica ambitiõe detẽtos, cõtra diuiſos ordines ⁊ apl'icas inſtitutiones lac ꝓ vino in diui=nis ſacrificijs dedicare: alios q̃qꜫ intinctã euchariſtiã popu=lis ꝓ cõplemento cõmunionis porrigere: quoſdã etiã expreſ=ſum[d] vinũ in ſacramento dñici calicis offerre: alios vero pan=nũ lineũ muſto intinctũ per to=tũ annũ reſeruare, ⁊ in tẽpore ſacrificij partẽ ei⁹ aq̃ lauare, et ſic offerre qđ q̃ꜫ ſit euãgelice[e] ⁊ apl'ice doctrine ꝯtrariũ, ⁊ ꝯſue=tudini eccl'iaſtice aduerſũ, nõ difficile ab ipſo fonte veritatis ꝓbabiꝰ, a q̃ ordinata ipſa ſacra=mentoꝝ myſteria ꝓceſſerunt. Cum enim magiſter[f] veritatꝫ verũ ſalutis noſtre ſacrificium ſuis cõmẽdaret diſcipulis: nul=li lac, ſed panẽ tantũ ⁊ calicem ſub hoc ſacramento cognoſci=mus dediſſe. legitur em̃ in euã=gelica veritate: Accepit Jeſus panẽ et calicẽ, ⁊ benedicẽs de=dit diſcipulis ſuis. Ceſſet ergo lac in ſacrificãdo offerri, qꜫ ma=nifeſtum ⁊ euidẽs exẽplũ veri=tatꝫ euangelice illuxit q̃ preter panẽ ⁊ vinũ aliđ offerri nõ lꝫ. Illud[g] vero qđ ꝓ cõplemento cõmunionis intinctã[h] tradunt euchariſtiam populis: nec hoc ꝓbatũ ex euãgelio teſtimoniũ receperũt, vbi apoſtolis corp⁹ ſuũ cõmẽdauit et ſanguinem: ſeorſum em̃ panis, ⁊ ſeorſum[i] calicꝫ cõmẽdatio memoratur. Nã intinctũ panẽ alijs Chri=ſtũ prebuiſſe non legim⁹, exce=pto illo tm̃ diſcipulo quẽ intin=cta buccella magiſtri ꝓditorẽ[k] oſtẽderet: non que ſacramenti hui⁹ inſtitutionẽ ſignaret. Nã q̃ de expreſſo[l] botro.i.de vua=rũ granis popul⁹ cõmunicaꝰ, valde eſt omnino cõfuſum: ſed ſi neceſſe ſit, botr⁹ in calice cõ=primatur[m], ⁊ aqua miſceaꝰ: qꜫ calix dñicus iuxta canonũ pre=cepta vino et aqua permixtus debet offerri: qꜫ videm⁹ ĩ aqua populũ intelligi[n], in vino vero oſtẽdi ſanguinẽ Chriſti: ergo cum in calice vino aqua miſce=tur, Chriſto popul⁹ adunatur: et credẽtium plebs ei in quem credit, copulaꝰ ⁊ iungitur: que copulatio aque ⁊ vini ſic miſce=tur in calice dñi, vt mixtio illa non poſſit ſeparari. Nã ſi vinũ tantũ q̃s offerat, ſanguis chri=ſti incipit eſſe ſine nobis[o]. Si

a ¶ Cũ omne cri=men. quatuor erro=res extirpanꝰ in ca=none iſto.

b ¶ Deleaꝰ.i. cũ ad hoc ſacrificium offeraꝰ, vt ꝑ ipſum peccatũ deleaꝰ.j.e. diſtin. ſpecies et ſi=militudo. (Joan. xiij.c.)

c ¶ Erratur. quod fit in calice.

d ¶ Expreſſum.i. degranatũ botrũ. nã ex vino expreſ=ſo licẽter hoc fieret. Vel expreſſum poſt cõſecrationem, vt tũc vice ſanguinis ſumaꝰ, ante em̃ liceret: † vt.j.eo.di=citur. ſanguis enim dñi prelo crucis ⁊ ceteris inſtrumẽ=tis paſſionis de corpore eius preſſus emanauit.eꝰ eo.cũ Marthe.ver.aliquibus.

† hic vult dicere q̃ ante cõſecratione bene lꝫ expri=mere, ⁊ ſic cõſe=crare. Archi.

e ¶ Qđ q̃ꜫ ſit euangelice. hec oĩa predicta reſpicit, ⁊ ſic vltimũ ꝓhibeꝰ: ſi em̃ nõ eſſet illicitũ, hoc inter alia repre=hẽſibilia nõ cõnumeraretꝰ: cum oĩa q̃ ſimul in ꝓhibitione veniunt ſimul prohibita intelligantꝰ: arg. [illegible] .j. denique. ver. addendo. ff. de verb. obliga. titia. ⁊. ff. de iuris ⁊ fac. igno. regula. §. vl. ⁊ vltimo loco poſtea per ſe ꝓhibetur. Vel referꝰ tm̃ ad vltimũ, ⁊ ſic expreſſe vltimũ ꝓhibetur. Dicũt tamẽ q̃dã q̃ vltimũ hic non prohibetur.

f ¶ Cũ em̃ magiſter. hic extirpat p̄mũ errorẽ.

g ¶ Illud vero. ⁊ ita extirpat errorẽ ſecundũ.

h ¶ Intinctã. vt.j.e.no. ſup ca. pbr̃. ꝯtra ibi dꝫ q̃ ſerua=ri dꝫ intincta ad op⁹ infirmoꝝ: qđ nõ reprobo, lꝫ nõ neceſ=ſe ſit q̃ intingaꝰ, lꝫ Hug. dicit illđ eſſe abrogatũ.

i ¶ Et ſeorſum. lꝫ nunq̃d verũ eſt q̃ ſeparatim cõſecreꝰ corp⁹ chriſti, ⁊ ſepa=ratim ſanguis: Di=cũt quidã q̃ nõ fit trãſſubſtãtiatio ni=ſi in vltima ſyllaba totius forme prola=ta. Alij vero dicũt vt Hug. cum dicit, Hoc eſt corp⁹ meũ, q̃ tranſſubſtantia=tur ſub illa cõditio=ne. ſ. ſi ſtatim ſub=iungat: hic eſt ſan=guis meus: aliter non. Alij dicũt in=certũ eſſe in rerum natura vtrũ incõti=nẽti ſit corp⁹ chriſti ff. de iudi. ſed et ſi. §. vlt. Sꝫ ego dico q̃ ſi ꝑ copulatiuã duo dicunꝰ, tunc in ꝓlatione hui⁹ vo=cis. Hoc eſt corpus meũ, trãſſubſtãtia=tur corp⁹, ⁊ in ꝓla=tione ꝯſequẽtꝫ vocꝫ ſiue locutiõis trã=ſubſtãtiaꝰ ſãguis: ſꝫ ſi per copulatiuã tm̃ vnũ dicaꝰ, tunc fiet tm̃ in vltima li=tera tranſſubſtan=tiatio. De hoc not. j. eo. qꜫ corpus. (Corp⁹ chriſti ⁊ ſanguis an cõſecrentur ſeparatim.) (Joan. xiij.c.)

k ¶ Proditorẽ. cũ dixit, h̄ me trader. Sed ceſſat oppoſi=tio de ꝓditione, qꜫ dñs non ꝓdidit eũ: nõ eſt em̃ proditio de futuro, ſed de preterito: nam tra=det, futuꝝ eſt: ſi er=go ꝓpalauit, nõ ꝓdidit. Vel dicẽdũ q̃ hoc fecit ad inſtã=tiã eius, cũ etiã dixerit ei: tu dixiſti. Alij dicunt q̃ in aure Joannis dixit: Qui intingit ⁊c. Vel dic q̃ non prodidit, quia dixit talib⁹ qui poterant prodeſſe, ⁊ nõ obeſſe. xxij. q.v. hoc videtur. Jo. (Chriſt⁹ verũ in dã pdẽt.)

l ¶ De expreſſo. hic de tertio errore. ſ. poſt conſecratio=nem. Vel expreſſo.i. nõ mixto cũ aqua.

m ¶ Comprimatur. arg. q̃ vini defecatio non eſt neceſ=ſaria ad confectionem.

n ¶ Intelligi. Nã legiꝰ in Apoca. Aque multe, populi multi. Itẽ aq̃ dicitꝰ penitẽtia. ẽ. di. vj. teſtamẽtũ. Qñqꜫ dꝫ ſcriptura. xxxij. q.v. ſi paul⁹. qñqꜫ dꝫ aqua tẽtatio: ſaluũ me fac deus, quoniã intrauerũt aque ⁊c. (Aqua multe)

o ¶ Sine nobis.i. nobis nõ profuiſſe oſtẽditur: qđ tamẽ plenũ fauum eſt ſm Baz. hoc em̃ expoſitũ habes. ẽ. e. di. ſicut. accipi.

Additio. Et quod dicit ibi ſine Chriſto, hic dicit ſine nobis, quod eſt idem. ſm Hug.
a ¶ Ergo qñ botrus. hic videt reſpōdere quarte queſtioni vbi innuitur ꝙ ſicut ipſi ꝗ botrũ offerebant, ſolum vinũ offerre videbant: ita qui pannum intinctũ lauabant ipſam aquã offerebãt. Unde et cõtra euangelicã formã offerentes non conficiebãt. Quid autem ſi aqua ſaporem vini admittat ex pãno? nõ tamen eſt vinũ: qꝛ aliquãdo aliunde non ex vino talẽ admittit ſaporẽ: ideoqꝫ non conſecrabit in ſanguinẽ. et ꝙ hec hereſis ſit, eſt ar. xxiiij. q. iij. quidam. ver. aquarij.

¶ Caſus. Dicebant quidã pacem in miſſa eſſe dandam ante conſecrationem dñici ſacramẽti. ſed dicit Innocen. hoc non eſſe faciendum, ſed poſt conſecrationẽ dñici corporis pax dꝫ dari anteqꝫ ſacramentũ illud ſumatur.
f ¶ Aperire. que ſcꝫ ſecrete agũtur in canone. Uel nõ debeo. i. nõ poſſuꝫ. Nam quedã ſunt ibi que non poſſet hũanus itellectus capere. j. q. j. multi.

vero aqua ſit ſola, plebs incipit eſſe ſine xp̃o. ergo quando botrus[a] ſolus offertur, in quo vini efficientia[b] tm̃ deſignat: ſalutis noſtre ſacramentũ negligitur, qꝺ aqua ſignificatur nõ em̃ põt calix dñi eſſe aqua ſola aut vinũ ſolũ, niſi vtrũqꝫ miſceat. et ideo qꝛ iã plurima et multiplex maiorũ manauit ſnia: oĩs deinceps talis error atqꝫ p̄ſumptio ceſſare debet: ne pueꝛſoꝝ ꝛ inordinata ꝯpago ſtatũ veritatis eneruet: et ideo nulli deinceps erit licituꝫ aliud in ſacrificijs diuinis offerre, niſi iuxta antiquoꝝ ſententiam concilioꝝ, panẽ tm̃ et calicẽ vino et aqua permixtũ. Decetero aliter qꝫ p̄ceptũ eſt faciẽs tãdiu a ſacrificãdo ceſſabit, qꝫdiu legitima penitentie ſatiſfactione correctus, ad grad⁹ ſui offm̃ redeat qꝺ amiſit. Itẽ Alex. pa. v. a Petro.

¶ Nulla oblatio corporꝭ ꝛ ſãguini chriſti cõparari valet.

Nihil in ſacrificijs[c] maius[d] eſſe poteſt qꝫ corpus[e] et ſanguis chr̃i, nec vlla oblatio hac potior eſt: ſed omnes hec p̄cellit: que pura conſciẽtia dño offerẽda eſt, ꝛ pura mente ſumẽda, atqꝫ ab hominibus venerãda: ꝛ ſicut potior eſt ceteris, ita potius exco li et venerari debet. Item Inno. papa. Decentio eugubino ep̃o ſalutem.

¶ Ante cõfecta myſteria pacẽ nõ debem⁹ offerre

Pacẽ igit aſſerꝫ añ cõfecta myſteria quoſdaꝫ populis impertiri, vel ſibi iter ſe ſacerdotes tradere: cum poſt omnia (ꝗ aperire[f] non debeo) pax ſit neceſſario indicẽda: p quã conſtet populũ ad omnia que myſterijs aguntur, atqꝫ in eccleſia celebrãtur prebuiſſe[g] ꝯſenſum: ac finita eſſe, pacis cõcludẽtis ſignaculo demõſtrẽtur[h]. Item Calixtus papa.

¶ Eccleſiaſticis liminibus careat miniſter qui poſt cõſecrationem cõicare contemnit.

Peracta conſecratione omnes cõmunicẽt[i] qui noluerint eccleſiaſticis carere liminibus. Sic em̃ et apoſtoli ſtatuerunt, ꝛ ſancta Romana tenet eccleſia. Itẽ ex concilio Toleta. xij.

¶ Quiſqꝫ ſacerdos quotiens miſſam celebrat, totiens ſacrã communionem percipiat.

Relatũ eſt nobis quoſdã de ſacerdotibus nõ tot vicibus communionis ſancte gratiam ſumere quot ſacrificia[k] in vno die videntur offerre: ſed ſi in vno die plurima deo offerunt ſacrificia, omnibus ſe oblationibus a communione ſuſpendũt: et in ſola tm̃ extrema ſacrificij oblatiõe cõmunionis ſctẽ gratiã ſumũt: quaſi nõ ſit illis totiẽs vero et ſingulari ſacrificio participandum, quotiẽs corporis et ſanguinis dñi noſtri Jeſu Chriſti immolatio facta cõſtiterit. Nam ecce apoſtolus dicit. Nonne ꝗ edunt hoſtias, par

b ¶ Efficientia. i. vini materia. Dicũt quidam ꝙ hic incipit reprobatio quarti erroris: qꝺ non credo, ſed eſt perſecutio tertij. ſꝫ inferius reprobat quart⁹, ibi: ꝛ ideo.
Nihil. ¶ Hec eſt. ij. ps diſ. ſm Jo. de fan.
c ¶ Nihil in ſacrificijs. De ſuſcipiẽdi reuerẽtia et conſecrandi ꝛ tractandi agit vſqꝫ ad illũ ca. ſacerdotũ, ſcꝫ i xxij. capitulis.
d ¶ Maius. preter charitateꝫ: que cũ non ſit in ſacrificijs, plus cõfert qꝫ corpus: vt. j. q. j. interrogo.
e ¶ Qꝫ corpus. Id eſt nullũ ſacramẽtum dignius eſt iſto quantum in ſe ipſo eſt. Quatuor em̃ modis vnuꝫ ſacramentũ dignius eſt alio ſcꝫ ratione efficacie, vt baptiſmus. de pe. di. vij. null⁹. Ratione ſanctitatis, vt eucharistia. j. qõ. j. multi.
Ratione ſignificationis, vt cõiugiũ. ex de biga. debitum. xxvj. diſ. acutius. Quidam tm̃ remouerunt iſtũ modum ratione conferentis, vt cõfirmatio. ꝗ. diſ. v. de his vero. et ca. ſe. Ratione vtilitatis. j. q. j. interrogo.
Pacem. ¶ Hec eſt. iij. pars diſt. in qua reprehenduntur qui primo dabant pacem qꝫ ſumerent corpus Chriſti. Archid.

g ¶ Prebuiſſe. ꝗ. ꝯ diſ. j. ep̃s deo. Et nota ꝙ per oſculũ conſentit quis alij: vt dixi. lxiij. di. cum adrianus.
h ¶ Demonſtrentur. Non tamen in miſſa defunctoruꝫ datur pax: qꝛ iam non ſunt in perturbatiõe huius mundi: ſed quieſcũt in domino, nec inter monachos: qꝛ mũdo mortui ſunt. ij. q. vij. placuit. xvj. q. j. placuit.
Pax nõ dat in miſſa defunctorum nec iter monachos.
Peracta.
i ¶ Cõicent qꝛ corp⁹ ꝛ ſãguinẽ miniſtrant. nã laici ter i anno tm̃. ꝗ. e. ſeculares. Uel hoc ẽ ãtiquũ. nã hoc hodie vr̃ relictũ arbitrio cuiuſlibet. ꝗ. eo. ꝗtidie. imo hodie ſemel in anno oẽs debẽt. ex de pe ni. ꝛ remiſ. omnis.
Corp⁹ xp̃i ſaltem ſemel in ãno ſuſcipiat a laicis.
Relatũ. ¶ Hec ẽ. iiij. ps di. in ꝗ dr ꝙ quotiẽs qs celebrat totiẽs ſumat eucharistiaꝫ. Jo. de fan. ¶ Caſ⁹ Quidam pbr̃i plures miſſas in die vno celebrabãt: ꝛ in ꝗlibꝫ corp⁹ ꝛ ſãguinẽ xp̃i ꝯſecrabãt ſꝫ tm̃ i vltia ſumebãt Hãc peſſimã ꝯſuetudinẽ conciliũ redarguebat ſtatuens ꝙ totiens ſumat pbr̃ corpus et ſãguinẽ xp̃i: ꝗtiẽs illud ꝯficiat: ꝛ ꝗ cõtra fecerit, p annũ remoueat a cõione ſacramentorũ.
Imo obtinet ex ꝺ pe. c. oĩs. ar.
k ¶ Sacrificia. Innuitur ex hoc capitulo ꝙ vno die nõ poſſunt ab eo plura ſacrificia celebrari in vno canone ſcꝫ ſacrificia qꝺ falſum eſt. Sed tu dic hoc ſolũ hic reprobari non totiens ſumere quotiẽs conficit. Nota hic plurima dici de qꝫ duo offerri duobus: qꝛ plura nõ licet. ꝗ. e. diſt. j. ſufficit. niſi in natiuitate. ꝗ. e. diſt. j. nocte. inſti. de iur. perſo. in fi. ꝛc.

ticipes ſunt altaris: Certum eſt ꝙ hi qui ſacrificantes non edūt, rei ſunt dn̄ici ſacramēti. Quicūq ergo ſacerdotū deinceps diuino altario ſacrificiū oblatur⁹ acceſſerit ⁊ ſe a cōione ſuſpenderit: ab ipſa qua ſe [a] indecenter priuauit grā cōionis, anno [b] vno repulſuz ſe nouerit. Nā quale erit ſacrificiuz cui nec ipſe ſacrificans particeps eſſe dinoſcit: Ergo modis oībus tenendū eſt vt quotienſcūq ſacrificās corpus et ſanguinē dn̄i noſtri Jeſu chriſti in altario immolat, totiēs [c] perceptionis corporis et ſanguinis dn̄i noſtri Jeſu chriſti participem ſe prebeat.

Item Gelaſius papa Maiorico ⁊ Joanni epiſcopis.

¶ Corp⁹ xpi ſine et⁹ ſanguie ſacerdos nō debet accipere.

Comperim⁹ aūt ꝙ quidā ſumpta tātūmodo corpis ſacri portiōe [d] a calice [e] ſacrati cruoris abſtineant. qui proculdubio (qm̄ neſcio qua ſupſtitione docent adſtringi) aut itegra [f] ſacra pcipiāt, aut ab itegris arceant: q2 diuiſio [g] vnius [h] eiuſdēq myſterij ſine grandi ſacrilegio nō pōt puenire. Item Auguſtinus.

¶ Euchariſtie cōmunionem q̄ quotidie accipit, nec reprehenditur, nec laudatur.

Quotidie euchariſtie cōmunionē accipere nec laudo nec vitupero [i]: oībus tn̄ dn̄icis dieb⁹ cōicandū hortor ſi tn̄ mens in affectu [k] peccādi nō ſit. nā ſi adhuc habet volūtatē peccādi, grauari [l] magis dico euchariſtie perceptiōe q̄ purificari [m]. et ideo quāuis q̄s peccato mordeatur, peccandi tamen decetero nō habeat voluntatem: et cōicaturus ſatiſfaciat lachrymis ⁊ orōnibus: ⁊ confidens de dn̄i miſeratione, accedat ad euchariſtiā intrepidus ⁊ ſecurus. Sed hoc de illo dico quē mortalia peccata nō grauāt. Idem ſi dixerit quiſpiā non quotidie [n] accipiendā euchariſtiā, alius affirmat quotidie: faciat vnuſq̄ſq qđ ſm fidem [o] ſuā pie credit faciendum. nec eīn litigauerunt

a ¶ Quaſi e. ꝺ. xxv. q̄one. ij. ita nos. ꝺ. xvij. q. iiij. frater. xij. q. ij. qui et humanis.
b ¶ Anno. ꝺ. diſt. lxxiiij. epiſcopus.
c ¶ Totiens. Sicut lex dicit in abolitione. ij. q. iij. preuaricator. et tot denunciationes debent fieri, quot opera edificātur. ff. de ope. no. nun. de pupillo. §. ſi pluriū.

Comperim⁹. ¶ Caſ⁹. Erāt quidā ſacerdotes qui ordine debito cōſecrabāt corpus ⁊ ſanguinē chriſti. corpus ſumebant: ſz a ſanguine abſtinebant: de quo miratur Gelaſius: et dicit ſe neſcire qua ſupſtitione hoc faciebant: et precipit vt ambo ſacramēta ſicut confecerāt accipiant: aut ab vtriſq ceſſent: q2 in ſacrificante vnū ſine altero accipere ſacrilegiū eſt.
d ¶ Portione. id eſt ſpecie panis, q̄ tantū ſacrum corpus ſignificat.
e ¶ A calice. i. a ſpecie vini, que ſignificat ſacrū ſanguinem.
f ¶ Aut integra. id eſt integre. ſub vtraq enim ſpecie xp̄s integre ſumit. Et hoc intelligo de cōficiēte. Nā infirmus vel ſan⁹ in neceſſitate ſine vino corp⁹ ſumere pōt.
g ¶ Quia diuiſio. hoc de ſpecieb⁹ † ipſis exterioribus intelligitur. impoſſibile eſt eīn corpus chr̄i ſine ſanguine ſumi: ⁊ viceuerſa: ſiue enim ſpeciem panis ſiue vini quis ſumat, vtrūq ſumit. et dicuntur hic duo ſacramenta, et vnum ꝓpter vnū contentū. re vera eīn ſunt ibi plura ſacramenta. nam accidentia panis ſunt tm̄ ſacramentum corporis xp̄i: ⁊ accidentia vini ſunt tm̄ ſacramētum ſanguinis xp̄i: quia certe ſub ſpecie panis eſt corpus ⁊ ſanguis xp̄i: immo totus eſt chriſtus. ſimiliter ſub ſpecie vini: non tamen eſt ibi duplex ſumptio corporis et ſanguinis xp̄i: nec ſuperfluit hec vel illa ſumptio, ſicut ſi comedam in vno prandio et ante potū et poſt potū: non tn̄ dicor bis comedere. nec ſuperflue ſumit ſub vtraq ſpecie. Nam ſpecies panis ad carnem, et ſpecies vini ad aīam refertur: cum vinum ſit ſacramentum ſanguinis, in quo eſt ſedes aīe: ideoq ſumit ſub vtraq ſpecie, vt ſignificetur ꝙ vtrūq chriſtus aſſumpſit, ⁊ carnem ⁊ animā: ⁊ ꝙ tā anime q̄ corpori participatio valeat. vnde ſi ſub vna tm̄ ſpecie ſumeretur, ad tuitionem alterius tm̄ valere ſignificaretur. Hec tamen propoſitio nō eſt cōcedēda. Vinum trāſſubſtantiatur in corpus chriſti. nec iſta: Panis tranſſubſtātiatur in ſanguinem: ſed potius panis tantū tranſſubſtātiatur in carnem, ⁊ vinum tm̄ in ſanguinē: tn̄ vbicūq eſt caro, ibiq eſt ſanguis: ſz caro eſt ibi p tranſſubſtātiationem, et ſanguis per cōmixtionem: ſicut aīa eſt ibi per vnionem, non per tranſſubſtantiationem.

Corp⁹ xpi ſine ſanguine non ſumit: nec ſanguis ſine corpore.

† Ab integris: vt aut ābo accipiant aut abſtineant a celebratiōe miſſe: vt neutrū cōficiatur. Archi. Vinum trāſſubſtātiat

h ¶ Unius. Sic et pupillus neceſſe habet oīa negocia que tutor fecerit, rata hr̄e: vel omnia reſpuere. ff. de admini. tuto. cum queritur. arg. xij. q. ij. quia cognouimus. ff. de procur. in cauſe.

Quotidie ec. ¶ Hec eſt. v. pars diſtin. in qua ꝓbatur per. ix. ca. ꝙ olim antiqui patres ſepius cōicabāt ſcđm diuerſos ſtatus eccleſie. Joannes de fan.

¶ Caſus. Querebatur ab Auguſt. vtruz quotidie eſſet cōmunicādum. Auguſti. non vult precise reſpondere ad hoc: ſed monet oēs omni die dn̄ico cōmunicare qui non ſunt cōſcij mortalis peccati, nec habent propoſitum peccandi. veruntamen ſi vnus de duob⁹ putat nō quotidie communicanduz: alter vero putat cōmunicanduz quotidie: neuter debet reprehēdi. Quod probat exemplo zachei et centurionis: quorū alter ſcz zacheus dominum in domo ſua ſuſcepit. alter vero. ſ. centurio dixit ſe eſſe indignū: nec tn̄ iſti fuerūt inter ſe diuerſi. Non ſum dignus. i. nō iudico me dignū ad hoc ſcz de accipiendo corpore xp̄i quotidie vel nō. quiſq faciat ſm ꝙ credit pie eſſe faciendum.

i ¶ Uitupero. Hoc dicit Auguſt. ignorans mentes ſumentiū vtrum ſint digne, tanq̄ qui mentem alterius videre non poterat. ij. q. v. conſuluiſti.
k ¶ Mens in affectu. Sed qn̄ dicis ꝙ mens eſt ſine affectu peccandi: credo ꝙ quādo proponit firmiter abſtinere a quolibet peccato mortali: niſi ſit ergo in tali ꝓpoſito nunq̄ debet accipere corpus Chriſti.
l ¶ Grauari. ꝺ. eo. diſt. j. in ſancta. xiij. q̄one. ij. quibus. et ca. cum grania.
m ¶ Purificari. Et ita quod vni eſt ſalutiferuz, alij eſt mortiferum: vt. ff. ad legem aquil. l. qua actione. §. ſi q̄s. extra de preſcrip. quoniam oīe. j. q. j. §. opponitur. ver. ipſa enim ſalus.
n ¶ Quotidie. Nā facile non ſunt tribuenda: vt de peni. diſ. j. nonnulli.
o ¶ Secundum fidem. Id eſt conſcientiam. extra de preſcrip. quoniam omne.

a ¶ Litigauerũt inter ſe.i.fuerũt cõtrarij tanq̃ litigã- tes inter ſe. Arg. ꝙ quãdoq̃ ea que in ſuperficie viden- tur cõtraria, non ſunt contraria: qꝛ habent eundem effe ctum. † ſi.ꝫ.xxij.q.ij.beatus.viij.q̃one.j.in ſcripturis.ꝫ. xiij.q.j.qꝺ debet.ꝫ.xxiij.q.v.prodeſt.ꝛ.q.j.noli.ꝫ.xxxv. q.v.ad ſedem. ar. diuerſarum ſentẽ- narũ neutram re- probari.viij.q̃oe.j. in ſcripturis.

b ¶ Si quotiẽſ- cũq̃. ¶ Effunditur.i.ſignifi- catur effundi.

c ¶ Sanguis.id eſt in commemora tionem effuſionis ipſius offertur.j.e. iteratur.q.d. quo- tienſcũq̃ fit cõme- moratio ſanguinis Chriſti.

d ¶ Debeo.i.de- beo ſemp̱ prepara re me habilẽ et di- gnũ ad accipiẽdũ: vt.j.eo.non iſte.

e ¶ Si nõ ſunt. vl' fuerũt.

f ¶ Excõicetur.i. dignus ſit excõica- ri. Omne enĩ mor- tale peccatum di- gnũ eſt excõicatio- ne: vt.ꝫ.vj.qõ.j.illi qui.ꝫ.xj.q.iij. nul- lus ſacerdotũ. xxij q.j.ca.vlti. et ca.in ſacris. Uel excom- municenť in ſacra- mentis.alias tm̃ ꝓ cõtumacia põt q̃s excommunicari.xj q.iij.certum.

g ¶ Et ſi non. ¶ Niſi for te. tunc idipm̃ etiã abſtinere peccatũ eſt.j.e.ſi q̃s intrat.

h ¶ Et natali. vl' niſi ratione peni- tentie iniuncte in illis diebus a com- muniõe ceſſare te- neatur: vt.xxiij. q.ij.ca.admonere. Alij dicunt tãtum in paſcha eſſe pre- ceptũ.extra de pe- nitentijs et remiſſionibus.omnis.

inter ſe[a], aut quiſq̃ eorũ ſe al- teri prepoſuit. zacheus et ille Centurio, cum alter eoꝝ gau dẽs in domo ſua ſuſcepit dñm alter dixit. O dñe non ſum di gnus vt intres ſub tectũ meũ. ambo ſaluatorem honorificã- tes, q̃uis non vno modo, am- bo peccatis miſeri: ambo miſe ricordiam conſecuti. Ad hoc valet ꝙ mãna ſm̃ ꝓpriã volũ tatem in ore cuiuſq̃ ſapiebat.

Item Ambroſius.

¶ Qui ſemper peccat, cele- ſtis ſacramenti medicinã ſem per accipiat.

Si quotiẽſcũq̃ effundi tur[b] ſanguis[c] Chriſti, in remiſſionẽ pctõꝝ effundi- tur: debeo[d] merito ſemp̱ acci- pere qui ſemper pecco: debeo ſemper accipere medicinam.

Item Hilarius epiſcopus.

¶ Non abſtineat a corpe dñi qui excõicari non meretur.

Si nõ ſunt[e] tãta pctã vt excõicetur[f] quis: nõ ſe debet a medicina corporis et ſanguinis domini ſeparare.

Item Fabianus papa ait.

¶ Ter in anno quiſq̃ fideliũ communicet.

Et ſi nõ frequẽti[g], ſaltẽ in anno ter hoies ꝯmu nicent, niſi forte[g] q̃s maiorib[9] quibuſlibet criminibus impe- diatur: in paſcha videlicet, et pentecoſte, et natali[h] domini.

Item Sother papa ait.

¶ Etiã i cena dñi ſacrũ cõio- nem debemus accipere.

In cena dñi a quibuſdã ꝑceptio euchariſtie ne- gligiť: que q̃m in eadẽ die ab omnibus fidelib[9] (exceptis ijs quibus pro grauibus crimini bus inhibitũ eſt) percipienda ſit: eccleſiaſticus vſus demon ſtrat[i]: cum etiã penitentes eo- dem die ad percipiẽda corpo- ris ꝛ ſanguinis domini ſacra- menta reconcilientur[k].

Item ex cõci. Martini pape.

¶ Proijciať ab eccleſia qui a comunione ſacramenti ſe pro luxuria ſua auertit.

Si q̃s itrat eccleſiã dei, ꝛ ſacras ſcripturas au dit: ꝛ ꝓ luxuria[l] ſua auertit ſe a cõione ſacramẽti, ꝛ in obſer- uãdis miniſterijs declinat cõ ſtitutã regulã diſcipline: iſtuz talem ꝓijciendũ[m] de eccľia ca tholica eſſe decernim[9], donec pniaz[n] agat: ꝛ oſtẽdat fructũ pnie ſue: vt poſſit cõione ꝑce- pta indulgentiã promereri.

Item ex cõcilio Agathenſi.

¶ Nõ habeanť catholici qui his tribus temporibus cõmu nicare deſinunt.

Seculares qui in natali dñi paſcha, pentecoſte, non cõmunicauerint: catholi ci non credãtur[o], nec inter ca- tholicos habeantur.

In concilio Toletano.

¶ Corripiantur qui in eccľia comunicare contemnunt.

Hi q̃ intrãt eccleſiã dei, et deprehẽdunť nunq̃ cõmunicare[p], admoneãtur ꝙ

ſi quis de corpore. Uel cõſuetudini quarundã eccleſiaꝝ alludit. ꝛ ſm̃ primũ intellectũ illud eſt expreſſiuum veri- tatis: ſicut illud Joãnis: Quaſi vnigeniti a patre ꝛc.

Si quis intrat eccleſiã. ¶ Caſus. Quidã erant pra- ue viuentes: et ideo ſubtrahebant ſe a cõmunione corporis ꝛ ſangui- nis Chriſti. q̃re p̄- cipitur hic vt do- nec agant peniten tiam excõicentur ꝛ et poſt penitẽtiam recipiãtur ad com munionẽ. Sequẽs ca. patet.

l ¶ Et pro luxu- ria.i. ſuperſtitione ſua credens forte nõ eſſe cõmunican dum. † xxviij.q.j. idololatria. Uel, id eſt ꝓ luxurioſa vi- ta ſua, ſine q̃ pau- ci.diſt.l.qꝛ tua.

† Uel ꝯtẽnẽs. cõionẽ. ſi.ꝫ.ea. diſ. oẽs fideles. hug.

m ¶ Proijciendũ. Cur arguiť vnde cõmendari debet? qꝛ ꝓ peccatis ſuis abſtinet a corpore Chriſti. Sed non arguiť q̃a ſeparat ſe a ſacramẽto pro mortali peccato: ‡ ſed quia in delictis luxuriando incor- rigibilis deprehen ditur. de penitenť. diſtincť.j. ſunt qui arbitrantur.

‡ Sub. qꝺ com mitte- ret ſi in digne ſũpſiſ- ſet cor- p[9] Chri ſti.

n ¶ Donec peni- tentiam.j.ea. capi. hi qui.

o Seculares. ¶ Nõ cre- dãtur. Niſi ob hu militatem vel de- licti cõſciẽtiã abſti- neant. ſed Baz. di- xit ſemel in anno preceptũ eſſe com- municare quo ad laicos. Uel dic hoc in clericis: illud in laicis. nam vita cle ricorum debet eſſe religioſior q̃ laico rum.ꝫ. diſtinc.iiij. deniq̃. ‡

Clerici debent eſſe de- uotio- res q̃ laici.

Hi qui intrãt eccleſiaz dei.

‡ Uel ſi ſit eis iniũctũ in pnia.

In cena. ¶ Caſus. Quidã in cena dñi propter negli gentiã nõ cõicabãt: ſed dicit papa ꝙ oẽs debẽt cõi- care: niſi ſit eis interdictũ ꝓpter pctm̃: cũ etiam peniten tes illa die reconcilientur ad percipiendã cõionem.

i ¶ Demonſtrat. Sic olim: modo ſic non eſt: ſed mona chi faciunt.

k ¶ Reconcilientur. Finita penitentia: vt.ꝫ.xxvj.q.vj.

¶ Caſus. Quidam erant intrantes eccleſiam, et non communicabant. Dicitur hic ꝙ tales debent admone- ri vt communicent. ſed ſi ceſſauerint propter mortale peccatum, accedant ad penitentiam: quod ſi non fece- rint, excommunicentur. Sequens ca. patet: in quo bonũ datur conſilium.

p ¶ Cõicare.i.ſi dicunt ſe tales eſſe ꝙ nõ ſint digni cõ- municare: ſcz propter conſcientiam criminum.

ſi nō cōmunicant[a],ad peniten
tiam accedāt. ſi cōmunicant[b]
non ſemper abſtineāt[c].ſi non
fecerint,abſtineant[d].

Item ex cōcilio Elibertano.

Ante ſanctā cōionem a ꝓ-
pria vxore quiſq; contineat.

Omnis hō ante ſacrā cō
munionē a ꝓpria vxore
abſtinere[e] dʒ tribus aut qua-
tuor aut octo dieb⁹: nec inter
catholicos connumerabit̄ qui
in iſtis videlʒ temporibus, pa
ſcha,pentecoſte, et natali do-
mini non communicauerit.

Item Sergius papa ait.

Quare tres partes fiāt ex
corpore Chriſti.

Triforme eſt corp⁹ dn̄i
Pars oblata in calicē[f]
miſſa,corpus Chriſti qđ iā re
ſurrexit mōſtrat. Pars come
ſta,ambulans[g] adhuc ſup ter
rā. Pars in altari vſq; ad miſ-
ſe finem[h] remanēs,corpus in
ſepulchro:quia vſq; ad finem
ſeculi corpora ſanctorum in ſe
pulchro erunt.

Item ait Clemens papa.

A quibus ſunt cōtrectāda
ſacramenta dominica.

Tribus gradibus[i] cō-
miſſa[k] ſunt ſacramen-
ta[l] diuinorū ſecretorum,id eſt
pbr̄o,diacono, ⁊ miniſtro,qui
cū timore et tremore clericoꝝ
reliquias corporis domini cu-
ſtodire fragmentoꝝ debent.

Idem. Tāta in altario certe
holocauſta offerātur, quanta
pplo ſufficere debeant. Qđ ſi
remāſerint,in craſtinū non re
ſeruent̄[m]:ſʒ cum timore ⁊ tre-
more clericoꝝ ⁊ diligētia con
ſumant̄. Qui aūt reſidua cor-
poris dn̄i q̄ in ſacrario relicta
ſunt,ↄſumūt:nō ſtatim ad ac-
cipiēdos cōmunes cibos con
ueniāt,ne putent[n] ſancte por-
tioni miſcere[o] cibū q̄ ꝑ aquali
culos[p] digeſtus ī ſeceſſum dif
fundit̄. Si igitur mane dn̄ica
portio edit̄,vſq; ad ſextā ieiu-
nent miniſtri qui eā cōſumpſe
runt. ⁊ ſi tertia vel quarta ho-
ra acceperint: ieiunēt vſq; ad
veſperas. ſic ſecreta ſanctifica
tione eterna cuſtodiēda ſunt
ſacramēta. Precipim⁹ etiā ne
vnq̄ȝ extero clerico[q] eccl̄ie ſi-
ue laico de fragmentis obla-
tionū Chriſti ad menſam po-
nat̄. Unde ſcis tu q̄ paſſim ſan
ctuarij panes indignis impen
dis: vnde noſti ſi a mulieribus
mūdi ſunt: Hinc et Dauid ab
Abimelech ſacerdote interro
gatus cum panē ſibi ad come
dendū poſceret:cū ſe mundū
ante triduum ꝓfiteret̄,panes
propoſitionis manducauit.

Item Iſidorus.

Inficiunt̄ nō mūdant̄ ſce-
leroſi qui cōicare nō deſinūt.

Qui ſcelerate viuunt in
eccl̄ia, ⁊ cōicare nō de-

a Si non communicant. Id eſt ſi digni non ſunt.
b Si cōicant.i.ſi dignos ſe cōione faciunt.i.ſi ſe tales dicunt q͛ ſunt communione digni.
c Abſtineant. Id eſt remoueantur.
d Abſtineant.i.ſi alijs tp̄ibus,non tn̄ illis tēporibus abſtineant:ſcʒ paſcha,pētecoſte, natali domini.
d Abſtineant. a cōione. Uel abſtineant̄.i.excōicent̄.

Omnis hō.
e Abſtinere. quātū in ſe eſt, vt non exigat. exactus tamen reddere debet quolibet tp̄e: vt.xxxiij.q.v. ſi dicat. non em̄ eſt p̄ceptū qđ hic continetur: vt no.xxxiij.qōe.iiij. vir cum propria. ſil'e.xxiij. diſ.ca.vlt.

Triforme eſt corp⁹. Hec eſt.vj.pars diſt.in qua dr̄ q͛ tres partes fiunt de corpore chr̄i: ⁊ tres hʒ ſignificationes. H.

vj. ps. Caſus. Oſtenditur in hoc ca.qđ ſignificēt tres partes que fiūt de ſpecie panis. ⁊ dicitur q͛ ſignificant myſticū corp⁹ xp̄i, qđ triplex eſt. Nam pars que ponitur in calicē ſignificat corpus chr̄i qđ reſurrexit. pars comeſta ſignificat corpus dn̄i dum fuit in vita p̄ſenti. pars
vij. ps remanens ſignificat corpus chr̄i dū fuit in ſepulchro.

f In calicē. q͛ iūctura corporis † dn̄i cum ſanguine, deſignat vnionem corporis cum aīa.
† De hoc no. ſ.eo.cōperim⁹

g Ambulās.i. deſignat corpus dn̄i in eo ſtatu in quo fuit ante paſſionē vel deſignat eccleſiam adhuc militantem.

h Finē. Hodie nō ſeruat̄,ſʒ due ꝑtes ſicce comedū-
Corpis tur. Prima ſicca pro aīabus ſctōꝝ ad laudē dei. Altera
xp̄i par ſicca pro illis qui ſunt in purgatorio. Tertia cū ſangui-
tes q̄d ne pro illis qui ſunt in peccato viuentes. H.
ſignāt.

Tribus gradibus. Hec eſt. vij. pars diſtin. in qua dicitur q͛ ſacramēta dn̄ica tractant[illegible] tribus ordinibus. Jo. de fan.

Caſus. Oſtendit̄ hic primo a quib⁹ ordinibus ſacramenta conficiant̄ euchariſtie. Scđo dr̄ q͛ pbr̄ diaconus vel ſubdiaconus curare debent vt euchariſtia conficiatur: q͛ populo poſſit ſufficere: ⁊ q͛ fragmēta,ſi qua ſupſint, clerici eccleſie cum reuerentia ſumant: et poſt ſumptionē a cibis oībus abſtineāt horis in ca. notatis. Tertio dr̄ q͛ fragmēta nō debēt dari extraneis: quia Dauid panes propoſitionis ab Abimelech non accepit, donec mūdū ſe eſſe dixit.

i Tribus gradibus.i. miniſtris trium graduum.
k Cōmiſſa. Id eſt tractanda.
l Sacramenta.i.corpus et ſanguis: que ſunt ſacramenta vnitatis eccleſie: vt.j.eo. q͛ paſſus. corpus em̄ xp̄i et ſacramentū eſt ⁊ res ſacramenti: vt.ſ.e. in ſūma. .j.eo. hoc eſt qđ dicimus.
m In craſtinū non reſeruentur.j. ea. diſti. preſbyter euchariſtiā. cōtra. ex̄ de offi. archipſ. officiū. contra. ſed ibi iubet̄ reſeruari ad opus morientiū: hic prohibetur reſeruari et cuſtodiri ad opus conſecrantium.
n Putent. ſimplices vel ipſi preſbyteri.
o Miſcere. ſed nec ſpecies ille alijs cibis permiſcētur. non em̄ in ſtomachum deſcēdūt quare per ſeceſſuʒ nō emittunt̄: lʒ em̄ ex ipſis aliquis reficiatur, non tn̄ incorporatur: nec in ſtomachum deſcēdunt: nec per ſeceſſum emittūtur. interduʒ enim odore recreat̄ † homo: q̄ † tn̄ nec in ſtomachū nec in ſeceſſum dirigitur. Dici pōt † q͛ ſpecies bene deſcendunt in ſtomachū. nam aliter quō euomerent̄.j.e. ſi quis per ebrietatem. vnde forte per ſudorem emittitur de corpore. certum eſt q͛ ſpecies q̄ cito ſpeciē dētibus terunt̄, tam cito in celū rapitur corpus Chriſti.
p Per aqualiculos.i. per occultos meat⁹. vn̄ Perſi⁹. Pinguis aqualiculus propenſo ſeſquipede extat.
q Clerico. aliene iuriſdictionis: et ſic nō eſt ↄtra.j.e. non prohibeat. ibi de occulto: hic de manifeſto.

Qui ſcelerate. Hec eſt. viij. pars diſti. in qua probat magr̄ q͛ cū magna veneratione debemus ſumere corpus Chriſti. ⁊ hoc probat ꝑ tria ca. Jo. de fan.

Caſus. Quidā in ſcelere ꝑmanentes ſumunt corpus

dñi credētes sibi proficere ad salutem: sed probatur hic authoritate prophete ꝛ apostoli ꝙ hoc facere nō debet, quia non ideo mundantur.
a ¶ Qꝫ dilectus. Ironice dicit.
b ¶ Probet.i.examinet: vel purget, id est purgatum se vel ꝓbatū reddat. viij. q. j. in scripturis.

T Imorem. ¶ Cas9. Qñ ad altaris sacramenta accedimus, timere debem9 qd dicit apostol9: Qui manducat et bibit ꝛc. ꝛ credere qd dicit christus: hoc est corp9 meū. ꝛ cōsiderare ꝙ dei fili9 intantum se humiliauit ꝙ patri obediens fuit ꝓ nobis vsqꝫ ad mortem: et deus pater vnico filio non pepercit, sed eū pati pro nobis voluit, ꝛ sic potest vnus dei patris dilectionem habere, ꝛ corp9 christi accipere.
c ¶ Timorem, scꝫ domini.
d ¶ Docet. Hec tria debet habere qui vult accipere corp9 christi, timorem filialē, fidem, et dilectionem.
e ¶ Corpus. Solet queri quid demōstretur per hoc pronomen hoc: aut panis, aut corp9 christi: panis non, quia ille non est corp9 christi. Item nec corpus, qꝛ non videt ꝙ ante totius forme prolationem fiat transsubstantiatio. † Ad hoc dico ꝙ per hanc dictionē hoc, nihil demonstratur: nam ipsa materialiter ponitur ibi. Sed hic quero qualiter per dictionem nihil significantem fiat transsubstantiatio? Item dominus vtebatur significatiue voce illa, et nos vtimur materialiter: ergo non facim9 ea que ipse fecit, quod fieri debet, ꝫ.e. scriptura. Hic oportet ꝙ magis operetur fides ꝙ ratio disserēdi, qꝛ fides non habet meritū ꝛc. ꝫ. de pe. dist. iiij. in domo. Ad hoc dico ꝙ ea vis data est ipsis verbis ꝙ ad totum prolationem fiat transsubstātiatio. j. eo. ca. accipite. Item ideo sacerdos ea non profert significatiue, quia non posset ea vere proferre: mentiret enim si diceret: hoc est corpus meum. Itē quid si quis ꝓferret verba hec post mortē christi ante resurrectionē? conficeret ne? videtur ꝙ non, qꝛ corpus christi tūc erat mortuū inanimatum: ergo si transsubstantiatio tunc fieret, tunc transiret in corpus mortuum et inanimatum, ꝛ sic inutiliter sumeretur: quomodo enim viuificaret vel vitā conferret aliquid corp9 mortuū? Respon. nemo potuit ante resurrectionē cōficere verū corp9 christi nisi christ9: sic ergo data est forma vt post resurrectionem hoc fieret. per illud: hoc facite in meam cōmemorationē: ideo enim nō

Hiere. xj.c. | j. cor. xj.c. | j. cor. xj.c. | Luce xxij.d. | Corp9 Christi suscipe: reuolēs ma dꝫ habere. | Hoc est corp9 ꝛc. qd demōstrat hoc. | Deh9 mēbro videas qd le. et no. ꝫ. e. cuōne. | Aposto. literaꝫ potuit cōficere in triduo.

sinunt, putātes se tali communione mundari: discant nil ad emūdationē ꝓficere sibi, dicēte ꝓpheta: Quid est ꝙ dilect9 [a] meus fecit in domo mea scelera multa? Nūquid carnes sancte auferēt a te malitias tuas? Et apostol9 ꝓbet [b], inqt, se homo: ꝛ sic de pane illo edat et de calice bibat.

I tem ex. viij. synodo Basili9 episcopus dixit.

¶ Damnationē non salutē accipiunt, qui indigne sacramentis Christi cōmunicāt.

T Imorem [c] docet [d] nos apostol9, dicens: Qui mādducat ꝛ bibit indigne, iudiciū sibi manducat ꝛ bibit. Fidē vero edocet nos sermo dñi, dicens: Hoc est corpus [e] meū, qd ꝓ mult[ꝫ] dabitur. Hoc facite in meam commemorationē. Et apostolus [f] de vnigenito dei filio [g]. Humiliauit semetipsuꝫ factus obediens vsqꝫ ad mortē, mortē autē crucis. Cum ergo anima habet fidē his dictis, et cōsiderat magnificētiā glorie ipsi9: ꝛ admirat nimietatē humilitat[ꝫ], quomodo tāt9 ac talis obediēs fuit patri vsqꝫ ad mortē ꝓ vita nostra, puto [h] qꝛ ꝓuocari possit vsqꝫ ad effectū ꝛ dilectionē ipsi9, ꝛ dei patris q̇ vnico filio nō pepercit, sꝫ ꝓ nobis omnib9 tradidit [i] illū. Tal[i] ergo fidem et affectū preparare debet in animo suo is q̇ panē ꝛ calicē dñi percipit.

I tem Augu. in libro questionum Nume.

¶ Non a quo sed ante quē offeratur ꝯsiderādum est.

E T dixit dñs ad Moysen et ad Eleazarū filiū Aaron sacerdotem: Tollite thuribula enea e medio exustorum, ꝛ ignē alienū [k] hunc seminate [l] ibi: qꝛ sanctificauerunt [m] thuribula peccatoꝝ horuꝫ in [n] animab9 suis, ꝛ facies laminas ductiles et circūpones altari, quoniam oblata sunt ante dominum, ꝛ sanctificata sunt, [o] et facies in signum [p] filijs Israel.

cantat missa in illo triduo, ꝛ intelligo per synecdochen. De hoc. lxxv. di. quod a patribus.
f ¶ Apostolus. Hic probat ꝙ communicando dilectionem debemus habere.
g ¶ Filio. Scilicet Christo.
h ¶ Puto. quia tenemur hos diligere qui nos diligūt: vt ex. de testa. cum in officijs. imo nec solum sufficit diligere diligentes se, immo inimicos. xxiij. q. iij. sex sunt differentie. historiā habes. j. q. j. si quis inquit. — Inimici sunt diligēdi.
i ¶ Tradidit. quo ad sufficiētiam, nō quo ad efficientiā. ꝫ. de pe. di. iiij. ꝗ. sic itaqꝫ peccata.

E T dixit dñs. ¶ Cas9. Ad euidētiā huius ca. lege primo historiā quam habes. ꝫ. j. q. j. super cap. si qs inqt. que sic incipit. Legitur in lib. Nume. q̇ similiter tangitur hic. ꝛ hoc primo. Secūdo exponit Augu. ꝟba illa, et dicit ꝙ thuribula dicunt sanctificata in pena coꝝ qui peccauerūt: ꝛ ostēdit ideo dñm precepisse vt thuribula combustorum in laminas ducerentur et altari circumponerent: qꝛ dño cꝯuis ab impijs erāt oblata, ꝛ vt esset posteris in exēplū, ꝛ in memoriā pene istorum. — Nūe. xvj.c.
k ¶ Ignem alienū. Ois ignis alien9 dicebatur ad sacrificandum preter illum qui celitus. viij. die de celo erecti tabernaculi missus est. j. q. j. sicut. — Ignis alienus qs dicebatur.
l ¶ Seminate. Id est dispergite huc ꝛ illuc, vt inuenia tis thuribula.
m ¶ Quia sanctificauerunt. i. pena eis illata ꝓ peccatis fuit exemplū alijs ne similē penā incurrāt, ꝛ ita sanctificauerunt ea quo ad exemplum. h. i. penas peccatoꝝ suorū in exemplum alijs statuerunt sanctificationis offerendo thuribula. vij. q. j. deniqꝫ. ꝗ.
n ¶ In. id est contra.
o ¶ Sanctificata sunt. Contra. ꝫ. xiiij. q. v. scriptum. Abominabiles dicuntur victime impiorum: non quin bona sit omnis creatura ꝛ a deo dilecta, quia scriptum est: Nihil odisti eorum que fecisti. sed quantum ad offerentes, quia praua intentione offerunt, exēplo Cain. Quod autem dicitur: Munera ab offerente placuerunt ꝛc. in eo non re[ ]antur munera, sed potius offerētium merita constituendo eum vita dignum. Munera ergo oblata non reprobat, sed praua opera offerentium. xc. distin. neqꝫ ad Cain. — Victime impiorum abominabiles dicunt.
p ¶ In signum. Contra. xv. q. j. mulier. sed non est con=

tra.nā et hic ⁊ ibi qui deliquerunt, puniti ſunt: ſed thuribula non peccauerunt, nec cum eis peccatū eſt, ſicut cum pecude peccat mulier: ſeruatur ergo hic vt fiat in ſignū pene illate: ⁊ pec⁹ occidi iubetur, ne cum eo alia peccet: preterea pecus non poſſet duci in aliam formā ſicut thuribula: immo et ſi ſubtil'r inſpicias, ⁊ thuribula deſtruūtur, cum formam amittant. argu. ff. ad exhi. Julianus ſcribit. §. ſed ſi qs. x.q.ij. hoc ius. hu. ibi, vel conflatur.

Pecus occidi iubeť cū q̄ peccauit mulier.

a ¶ Reprobari. ſ. ratum.

b ¶ Qđ a talib⁹. ar. ꝙ priuilegiū cōceſſum ab apoſtolico heretico, valeat: qđ falſuꝫ eſt. 𝔖. xij. q.ij. alienatiōes. cōtra. xxxij. q.v. preceptū. ꝯtra. vij. q.j. factus eſt. ar. ꝙ hereticus prelat⁹ acquirit eccleſie cui preeſt. † Dic, vltimum verū eſt: prima ſuꝑficialia, vel priuilegiū ꝑ ſe non valet, ſcꝫ heretico impetratum.

† De ho. no. ex̄ ð ſchiſ. c. ꝼ. in glo. qꝛ dū. ⁊ de elec. nihil. in gl. i duobus ⁊c.

Sed notandū nouo modo dicta ſanctificata pena eoꝝ a q̄bus pctm̄ hoc fuerat perpetratum, qꝛ per eos exēplum datū eſt ceteris ꝙ timerent. Circūpoſitiones autem altari cur ex eis fieri voluit, addidit, dicēs: Quoniā oblata ſunt ante dominū, ⁊ ſanctificata ſunt in filijs Iſrael. Nō ergo in eis reprobari[a] voluit ꝙ a talib⁹[b] oblata ſunt: ſꝫ hoc poti⁹ cogitari ⁊ attendi anteq̄ꝫ oblata ſunt. i. ante dñm, vt pl⁹ in eis valeret nomen dñi ante quem oblata ſunt, q̄ꝫ peſſimū meritū eorū a quibus oblata ſunt.

Item ex decreto Pij pape.

¶ Penitentia eius cuius negligentia de Chriſti ſanguine aliquid ſtillat.

Si per negligentiam aliquid de ſanguine[c] ſtillauerit in terram[d], lingua lambetur, tabula radeť: ſi non fuerit tabula, vt non conculcetur locus corradetur, ⁊ igne conſumetur, ⁊ cinis intra altare condatur, et ſacerdos. xl. diebus peniteat[e]: ſi ſuper altare ſtillauerit calix: ſorbeat miniſter, ſtillam, ⁊ tribus diebus peniteat. Si ſuper linteum altaris, ⁊ ad aliud[f] ſtilla peruenerit, q̄tuor dieb⁹ peniteat. Si vſq₃ ad tertium. ix. diebus peniteat: ſi vſq₃ ad quartum. xx. diebus peniteat: et linteamina que tetigerit ſtilla, tribus vicibus miniſter abluat calice ſuppoſito, et aqua ablutionis ſumatur[g], et iuxta altare recondatur.

Item ex penitentiali Bede preſbyteri.

¶ Que penitētia ſit imponēda ei q̄ ſacramētū euomit.

Si quis per ebrietatem vel voracitatem euchariſtiam[h] euomuerit. xl. diebus peniteat[i] ſi laic⁹ eſt: clerici vel monachi, ſeu diaconi ⁊ preſbyteri. lxx. diebus peniteant, epiſcopi. xc. Si pro infirmitatis cauſa euomuerint. vij. diebus peniteant.

Itē ex ꝯcilio Remēſi ca. ij.

¶ Sacerdotes nō niſi ꝑ ſe diuina ſacramēta miniſtrēt.

Peruenit ad notitiā noſtram ꝙ quidā preſbyteri intantum paruipendant diuina myſteria, vt laico vel femine ſacrū corpus dñi tradāt ad deferendū infirmis: ⁊ quibus[k] prohibetur[l] ne ſacrarium ingrediātur, nec ad altare appropinquēt, illis ſancta ſanctorum cōmittuntur: quod q̄ꝫ ſit horribile, q̄ꝫq₃ deteſtabile oīm religioſorū animaduertit prudentia. Igitur interdicit per oīa ſynodus ne talis temeraria preſumptio vlterius fiat, ſꝫ omnimodo preſbyter per ſemetipſum[m] infirmum cōmunicet. Q₃ ſi aliter fecerit, grad⁹ ſui periculo ſubiacebit.

Item Clemens papa.

¶ Qñ celebraẗ miſſa, p̄ſbyterū laic⁹ ingredi nō preſumat.

Peruenit.

S Ji per negligētiā. ¶ Hec eſt. ix. pars diſ. in q̄ ponit magiſter penitētiā corp⁹ chriſti vomētibus, et illis qui negligētia permittūt ſtillare ſanguinē. Jo. de fan.

¶ Caſus. In hoc ca. dr qualiter debeat puniri preſbyter vel miniſter ſi per eorū negligentiam aliq̄d de ſanguine Chriſti ſtillauerit ſuper terram, vel ſuper altare. In terrā ſuꝑ tabulam poſitam. Lambetur, ſcilicet ſanguis.

c ¶ De ſanguine. id eſt de ſacramento ſanguinis: ſanguis em̄ chriſti, a corpore chriſti ſeparari non valet: ergo nec ſtillare nec fluere poteſt.

d ¶ In terrā. i. in tabulā terre adherētem: vt patet per ca. ſequēs. Sed nunquid ſacramento cadente cecidit ibi corpus ⁊ ſanguis? Dic ꝙ ſic, ⁊ tādiu credas ibi eſſe corpus ⁊ ſanguinē quādiu apparuerint ibi accidentia: cum vero propter raſuram non apparuerint, dic ibi non eſſe. Sed nunquid humor cadit in terram? Non. ſed obijciť, cum ſola accidentia maneant ibi, ⁊ accidentia non habēt pondus, quia ſolū corp⁹ habet pond⁹: qualiter ergo dicuntur accidentia cadere, cū non habeāt pondus? Sed dic ꝙ ponderoſitas adhuc manet cum accidentib⁹ alijs, ⁊ tamen nihil eſt ibi ponderoſum. Item ſm Hug. ⁊ Baꝫ. accidentia reddunt locū humidū et rubeū. extra de cele. miſ. cū Marthe. §. preterea. Additio. In omnib⁹ his cedit natura miraculo, et virtus ſupra conſuetudinē operaẗ. ex̄ de cele. miſ. cum Marthe.

Sacro cadente an cadat corpus xp̄i

e ¶ Peniteat. hec penitentia erit vt tot diebus ieiunet et tot diebus abſtineat a ſacramento rum ꝯmunione: vt xlv. diſt. c. ij.

f ¶ Ad aliud. i. linteū, ſed ꝑ temeritatē ſumētis.

g ¶ Sumatur. i. recipiatur in calice: ⁊ ita ſi quid turpe † in calicem cadat, nō teneor accipere. h. ⁊ B.

h Si quis per ebrietatē. ¶ Euchariſtiā. i. ſacramentū euchariſtie. i. corpus Chriſti, qđ eſt ſpecies panis ‡ 𝔉. eo. nō eſt iſte panis.

i ¶ Peniteat. hoc ad cautelā poſituꝫ eſt. ſic. xxxiij. q. ij. qđ in lectuꝫ. Uel quia non debuit ſumere cum eſſet infirm⁹, et ita fuit in culpa. ff. ad legē aq̄. idem iuris. §. mulionem. Uel ꝙ non debuit ſtatim comedere cibum vulgarē: vt. 𝔖. diſt. v. ad eius. ⁊ in eo. tribus. al's infirmitas excuſat: arg. 𝔖. diſt. v. ad eius. ⁊ diſt. vj. teſtamētū. ſimilis penitētia ponitur in alio caſu. xxj. qōe. iiij. ſi quis eorum.

Peruenit. hec eſt. x. pars diſt. ſm Joan. de fan.

¶ Caſus. Quidam fatui ſacerdotes per laicos vel mulieres corpus domini mittebant infirmis: quod prohibetur hic ne fiat, ſed ipſimet porrigant: q̄ ſi cōtra fecerint, deponantur.

k ¶ Et quibus. ſcꝫ feminis.

l ¶ Prohibetur. 𝔖. diſt. v. ad eius.

m ¶ Per ſemetipſum. vel per diaconū, ſi neceſſe eſt: vt xciij. di. preſente vel ꝑ laicū catholicū. xxiiij. q. j. cepit.

Sacerdotū. ¶ Hec eſt.xj.pars diſtīc.ſm Jo.de fan. ¶ Caſus. Cum celebratur miſſa ſacerdotes ⁊ clerici debent eſſe a laicis ſeparati: vt libere poſſint ſacra officia celebrare, Sequens ca.patet.

a ¶ Miſſa.ex quo ꝯ contrariū colligiṫ ꝙ alio tpe poſſet ingredi pſbyteriū. xxij.di. hoſpitioſū.

b Inſtitutio miſſarum. ¶ Hec eſt.xij.pars diſtinc.Jo.de fan. Oſtendit ꝙ miſſa nō debet celebrari aliter ꝙ̄ in metropolitana eccleſia. Solet queri quare inſtituta fuerūt ſacramenta eccleſiaſtica,cum abſqꝫ eiſdem deus poſſet humano generi vitā eternā gratis donare? Rñd. tribus de cauſis: propter humilitatem,eruditionem, et exercitationem. Propter humilitatem, vt duꝫ homo ex dei precepto ſe rebus ſenſibilibus ſeu inferioribus reuerenter ſubijcit, ex hac obedientia apud deuꝫ magis mereatur.ij.q.vj. qui ſe ſcit. Propter eruditionē: vt per id qđ videtur foris in ſpecie viſibili,ad inuiſibilem veritatem que intus eſt agnoſcēdam mens erudiatur.j.eo.q꞉ corpus.ver.fide. Propter exercitationem:q꞉ cum homo ocioſus eſſe nō debeat,proponitur ei vtilis ⁊ ſalubris exercitatio in ſacramentis,vt vanam et noxiā declinet occupationē,iuxta illud: Semper aliquid facito ⁊c.j.diſt.v.nunqꝫ. Hug.et alibi: ocioſitas et voluptas ⁊c.ex̄ de renun.niſi cum pridem.§.verum.

Sacerdotū aliorūqꝫ clericoꝝ eccleſijs ſeruientiū honores a laicorū loco diſcrete apparere ꝯuenit. Quobrē nulli laicorū liceat in eo loco vbi ſacerdotes et reliq̇ clerici cōſiſtūt (qđ presbyteriū nuncupaṫ) qñ miſſa[a] celebraṫ cōſiſtere: vt libere ac honorifice poſſint ſacra officia exercere.

Item ex cōcilio Gerūdenſi.

¶ **Sicut in metropolitana eccleſia,ita vbiqꝫ miſſarū ſolennia celebrentur.**

Inſtitutio miſſarum[b] ſicut ī metropolitana eccleſia agiṫ:ita in dei noīe in oībus ꝓuincijs tam ipſius miſſe ordo qꝫ pſallēdi vel miniſtrandi conſuetudo ſeruetur.

Item Auguſtin⁹ in lib.x.de ciuitate dei.

¶ **Quid ſit ſacrificium:quid ſacramentum.**

Sacrificiū[c] viſibile,inuiſibile[d] eſt ſacramētum: id eſt ſacrum[e] ſignum[f].

Item alibi: Sacramētū[g] eſt inuiſibilis gr̄e viſibilis forma.

Item in libro ſecundo de doctrina Chriſtiana.

¶ **Quid ſit ſignum.**

Signum eſt[h] res preter ſpeciē quā ingerit ſenſibus,aliud aliquid faciens ex ſe[i] in cognitionem venire.

Item Gregorius papa in homilia paſchali ait.

¶ **Poſt cōſecrationē nō ſubſtantia,ſed ſpecies remanet.**

Species[k] et ſimilitudo[l] illarū rerū vocabula[m] ſunt[n] que ante fuerunt:ſcꝫ panis et vini. vnde in fine cuiuſdam miſſe[o] oratur et dicitur: Perficiāt in nobis queſumus dñe tua ſacramēta quod continēt:vt que nunc ſpecie gerimus,rerū veritate capiamus. Poſtulat q̇ppe ſacerdos[p] vt corpus chr̄i qđ ſub ſpecie panis ⁊ vini nunc geritur:manifeſtatione veritatis capiatur.

Sacrificiū. ¶ Hec eſt.xiij.pars diſtinc.in qua diciṫ ꝙ in corpore Chriſti ſunt tria.ſ.ſpecies,veritas,et figura.ex̄ de cele.miſ.cum marthe.Jo.de fan. ¶ Caſus. Amodo incipit Gra.tractare de triplici continentia iſtius ſacramenti. Dicitur ergo hic ꝙ viſibile ſacrificiū.i.viſibilis forma panis eſt.i.ſignificat inuiſibile ſacr̄m.i.corpus chriſti,qđ nobis eſt inuiſibile:q꞉ corpora glorificata nō videntur ab hoībus niſi per miraculum.

c ¶ Sacrificium. Scꝫ ſpecies panis ⁊ vini:que dicitur ſacrificium:quia ſacrificatur.

d ¶ Inuiſibile.i.ſignum inuiſibile corpus chriſti quod eſt ſacramentum eccleſie.j.q.j.multi. Ex rubrica apparet ſic legendam eſſe literam,vt inter hec duo diſtinguatur:ſcꝫ corporis Chriſti.

e ¶ Sacrum.i.quod deo offertur.

f ¶ Signum. Jd eſt ſignum rei inuiſibilis:vel ſignum rei ſacre inuiſibilis.

g ¶ Sacramentū eſt. Non eſt definitio gñalis:nā corpus xp̄i nobis inuiſibile eſt ſacr̄m eccl̄ie: ⁊ ita non eſt viſibilis forma.poteſt tamen dici ꝙ ſit generalis:quia corpus viſibile eſt his ſaltem qui cū eo ſunt, et ſi non nobis. Vel ordina literam ſic,ita ꝙ nō agaṫ de definitione: viſibilis forma eſt ſacramentum inuiſibilis gratie.

Signum eſt. ¶ Caſus. Signum eſt res faciens aliquid aliud ex ſe in cognitionem venire preter ſpeciem quam ingerit ſenſib⁹.ſ. corporis et dr̄ ſignuꝫ de ſui natura: vel aliqua inſtitutione.

h ¶ Signū.i.ſpecies panis et vini eſt aliud preter id qđ videṫ: et aliud aliquid oſtendit et innuit: ſicut circulus vinū venale.

i ¶ Ex ſe.i.forma et compoſitiōe ſui. nā panis fit ex granis puris.ſic intelligiṫ corpus xp̄i ex membris ſuis.

Species.⁊c̄. ¶ Caſ⁹. Illd qđ diciṫ in quadaꝫ orone, perficiāt in nobis domie ⁊c.exponit hoc dupliciter: vt ſic poſtulet ſacerdos vt corp⁹ chr̄i qui ſub ſpecie panis et vini tractatur:ſicut eſt nobis manifeſtuꝫ,ita ī futuro videatur quā viſionē ꝓmittit xp̄s diligētibus ſe. Vel vt in nobis ſacramentū ſuum impleat cum effectu.ſ.remiſſionem peccatorum. Hoc loco,id eſt illa oratione.

k ¶ Species.hoc ad panem.

l ¶ Et ſimilitudo.i.forma,quo ad vinum.

m ¶ Vocabula ſunt.i.vocabula vocanṫ illarū rerū que fuerūt ante.ſ.panis et vini: cū iam nō ſint.ſcriptura eñi ſpeciem panis panem,et ſpeciē vini vinū, et corpus dñi panem et ſanguinē vinum ⁊ calicem cōſueuit appellare propter ſpeciem panis ⁊ vini: vt ibi.probet ſe homo,⁊ ſic de pane ⁊c. vt.j.eo.q꞉ paſſus.⁊ ibi:ego ſum panis viuus ⁊c.de peni.diſ.ij.§.cum igitur.ver.item dñs.

n ¶ Sunt.i.retinēt:⁊ ita vox interitu rei non amittit ſignificationē,lꝫ res pereat. Et hic eſt arg.ꝯ eos q̇ dicunt ſubſtantiā panis ⁊ vini ibi eſſe poſt cōſecrationē: q꞉ non conuertunṫ in corp⁹ xp̄i vt dicūt. Sed ꝯ eos eſt.j.eo.nos aūt.⁊ ca.panis.ſꝫ exponūt q꞉ antea fuerūt ſola, ſed mō nō ſunt ſola:q꞉ ibi iam latet corp⁹ chr̄i. Alij dicūt ꝙ deſinit ibi eſſe panis et vinū.ſed differūt. Nā q̇dā dicūt ipſa mutari ⁊ ꝯuerti in corpus xp̄i. Alij in nihilū redigi:vel in primordialē materiā reſolui. Iſtis vtriſqꝫ obijciṫ de forma,ſapore,colore,⁊ alijs accidētibus in q̇ ſubiecto ſunt. et eoꝝ q̇dā dicūt ꝙ in aere: alij eſſe ſine ſubiecto miraculoſe.nā cedit natura miracl'o.ex̄ ꝺ ce.miſ.cū marthe.§.j.

Cōlor opi. eſt ꝙ ſubſtantia panis ⁊ vini deſinit eē cū accidētia ꝑmutent ſubiectum: ⁊ ecōuerſo.ex̄ ꝺ celebr. miſ.cuꝫ marthe

Conſecratiōe fctā ſubſtantia panis nō eſt.

o ¶ Miſſe.cuiꝰ.ſcilicet que celebratur in ſabbato quatuor temporum Septembris.

p ¶ Sacerdos.argum̄. ꝙ aliquis ante Grego.orationes fecit in miſſa. aliter enim non exponeret ſeipſum:

feſta viſione ſicut re vera eſt qñqꝫ capiatur. de qua viſione dñs in euãgelio ſm Joãnem ait: Qui diligit me diligetur a patre meo: et ego diligã eũ, et manifeſtabo ei meipſuꝫ. quãuis non improbabiliter quidã exponant hoc loco carnis et ſanguinis veritatẽ, ipſam eorundem efficiẽtiam, id eſt peccatorum remiſſionem.

Itẽ Euſebius Emiſſenus.

¶ Uiſibiles creature in Chriſti corpus et ſanguinem inuiſibiliter conuertuntur.

Quia corpus aſſumptũ ablatur⁹ erat ab oclis ⁊ illatur⁹ ſyderib⁹: neceſſariũ[a] erat vt die cene ſacr̄m[b] nobis corpis et ſanguis cõſecraret[c]: vt coleretur[d] iugiter p myſteriũ[e] qđ ſemel offerebat̃ in preciũ[f]: vt qꝛ quotidiana et indefeſſa[g] currebat[h] pro oĩm ſalute redemptio[i], ꝑpetua eſſet redẽptionis[k] oblatio[l], et perennis[m] victima illa viueret ĩ memoria: et ſemp preſens eſſet in gratia vera vnica ⁊ ꝑfecta hoſtia, fide eſtimãda, non ſpecie: neqꝫ exteriori cenſenda viſu: ſed interiori affectu. Unde celeſtiꝭ ꝯfirmat authoritas: Quia caro mea vere eſt cibus: ⁊ ſanguis meus vere eſt pot⁹. Recedat ergo omne infidelitatis ambiguũ: qm̃ quidẽ q̃ author eſt muneris[n], ipſe eſt etiam teſtis veritatis. Nam inuiſibilis ſacerdos viſibiles creaturas in ſubſtantiam corporis ⁊ ſanguinis ſui verbo ſecreta poteſtate cõuertit ita dicẽs: Accipite ⁊ comedite, hoc eſt corp⁹ meũ. ⁊ ſctificatione[o] repetita, accipite ⁊ bibite, ait: hic eſt ſãguis meus. Ergo ſicut ad nutum precipiẽtis dñi repente ⁊ ex nihilo ſubſtiterũt excelſa celorum, ꝓfunda fluctuũ, vaſta terrarũ: ita pari ꝑtãte in ſpũalib⁹ ſacramẽtis vbi ꝑcipit virtus, ſeruit effect⁹. Quãta itaqꝫ ⁊ qꝫ celebranda bñficia vis diuine benedictiõis operetur qũo tibi nouum ⁊ impoſſibile eſſe non debeat, ꝙ in xp̃i ſubſtantiã terrena ⁊ mortalia cõuertũtur[p]: teipſum qui in xp̃o es regeneratus, iterroga. du-

nec diceret, quamuis ⁊c.

Quia. ¶ Hec eſt. xiiij. pars diſ. in qua queritur quare deus dedit nobis corpus ⁊ ſanguinẽ ſuum. ⁊ dꝛ ꝙ ideo vt eſſet in nobis naturaliter ꝑ memoriã, et apud patrem intercederet pro nobis. Jdeo tradidit corpus ſuũ ad ꝑpetuã rei memoriã. Jo. de. f.

¶ Caſus. Primo oſtendit quare in cena ſacr̄m altaris inſtituit: ſcilꝫ corp⁹ ſuum qđ ad oculis hoim erat ablaturus in celuꝫ ſemp erat mãſurum nobiſcũ in ſacramentis ꝓpter remiſſionem peccatorũ: et ꝓpter commemorationem noſtre redẽptionis ꝑ ipſum facte in cruce. Secundo commẽdat hoc ſacr̄m et dicit nõ eſſe exiſtimãdũ ſm ſpeciem: qꝛ videtur ibi eſſe modicum panis, et modicum vini: ſed ſm fidem qua credimus corpus et verũ ſanguinẽ Chriſti ibi eſſe: ⁊ hoc ꝓbat teſtimonio Jeſu chriſti dicẽtis et teſtificantis: Caro mea vere eſt cibus ⁊c. Jtem: Accipite ⁊ comedite: hoc eſt corpus meum ⁊c. Tertio: qꝛ ipſe panem et vinũ in corpus et ſanguinem ſuũ cõuertit ea potentia qua ex nihilo creauit vniuerſa. Tertio oſtẽdit ꝙ licet corporeis oculis nulla videatur in illo ſacramento facta conuerſio vel cõmutatio: tamen mente ⁊ fide credẽdum eſt ita eſſe. qđ oſtendit tali ſimilitudine. Ecce iſte eſt malus, eſt paganus eſt filius diaboli, compungitur, baptizatur, efficitur bonus et filius dei. ecce qualiter iſta diuina potentia inuiſibiliter eſt conuerſus, ⁊ mutatus de malo in bonũ, de pagano in chriſtianũ: de filio diaboli in filium chr̄i: ſed eccleſie extrinſecus nulla videtur facta mutatio: ſed intrinſecus facta eſt, et ita creditur. ſic et in iſto ſacramento extrinſecus nulla videtur facta mutatio, immo videtur ibi purus panis ⁊ purum vinũ ſicut ante. ſed pia fide debemus credere ita eſſe, ſcꝫ ibi eſſe verũ corpus ⁊ verũ ſanguinem chr̄i: et reuerentiam debitam impendere deo.

a ¶ Neceſſariũ. i. vtile et congruum: al's neceſſarium ineuitabilitatis. de peni. diſ. ij. charitas. al's ꝯmoditas. j. diſ. v. ne tales.

b ¶ Sacramentum. i. corpus et ſanguinẽ: quod eſt ſacramentum ⁊ res ſacramenti.

c ¶ Conſecraret. ſupple et inſtrueret in poſterum ab aliis conſecrandum.

d ¶ Ut coleretur. i. conſecraretur.

e ¶ Per myſterium. i. ſub velamine panis et vini. j. qđ ne. j. multi.

f ¶ Jn precium. i. redemptionem noſtram. ff.

g ¶ Et indefeſſa. i. non remiſſa et indeficiens.

h ¶ Currebat. i. feſtinabat redimere nos ꝑ paſſionẽ: iuxta illud: Exultauit vt gygas ⁊c.

i ¶ Redẽptio. facta ꝑ xp̃m i carne.

k ¶ Redẽptiõis. id eſt fides paſſionis ꝑ quaꝫ redẽpti ſumus. Uel predicatio ſacrificij: qđ erat noſtra redemptio. Joan.

l ¶ Oblatio. i. corpus ⁊ ſanguis.

m ¶ Et perennis. qꝛ poſt eam nõ erit alia. ex̃ de cel. miſſ. cum marthe.

n ¶ Muneris. i. corpis ⁊ ſãguinis, vel ſacrificij.

o ¶ Et ſctificatione. i. verbis ſacrificantibus. ⁊ improprie dꝛ repetita. et dꝛ repeti ꝓpt̃ hoc verbũ accipite. qđ repetit̃. nam nõ repetitur: imo alia ẽ forma. Nota tñ ꝙ quidam dicunt ꝙ totũ illud: hoc eſt corpus meũ ⁊c. hic eſt ſanguis meus, ⁊c. eſt vna forma. Sed tu dic ꝙ due ſunt: ⁊ ꝙ ad prolationẽ iſtius: hoc eſt corp⁹ ⁊c. tranſſubſtantiat̃ panis in corpus: ⁊ ad ꝓlationem iſtius: Hic eſt ſanguis, vinũ cõuertitur in ſanguinem. Sed obijcitur. Nonne ibi ante erat ſanguis, ex quo erat ibi corpus? Sic: qꝛ vbicũqꝫ corpus, et ſanguis: ſed non fuit ibi ſanguis prius per tranſſubſtantiationẽ: ſed per mixtionem: vt dixi. ſ. eo. comperimus.

p ¶ Conuertuntur. Bene dicit conuertũtur vel tranſſubſtantiantur: vt alij tranſeunt vel tranſeant. ſed non fiunt nec incipiũt. nihil enim fit nec incipit ibi eſſe corpus chr̄i. põt tamen cõcedi ꝙ de pane conficiatur vel fiat corpus chr̄i: ſicut de aqua fit cryſtallus. non tamen eſt cryſtallus: ſed ſecurius non conceditur hoc. ⁊ vbicunqꝫ inuenitur, panis vel de pane fit vel conficit̃ corpus Chr̄i, ſic intelligatur. i. trãſit in corpus Chr̄i: vt. j. e. panis. Uel expone ſic. i. ſub ſpecie panis vel latet vel incipit eſſe vel latere corpus Chr̄i vbi ante conſecrationem non erat. ſi enim panis corpus Chr̄i fieret, ſingulis diebus ei adderetur aliquid qđ prius non erat: ⁊ ſic ſemper augmentaret̃. Jtem qualiter vniretur diuinitati iſte panis et ille? Jtem ſi panis eſt corpus Chr̄i: ergo aliquid quod non eſt natum de virgine: et ſic aliquid inanimatum eſt corpus Chr̄i. ergo eſt animatũ ⁊ inanimatũ. ergo nõ ſolum de virgine habuit originem. Non intelligas ergo ꝙ ali-

Joan. xiiij. a.

xiiij. pſ

Uel dic currebat. i. operabatur illis. Rom. j. currere. i. operari: ⁊ non eſt currẽtis ſed dei miſerãtis. vel currebat. i. currere debebat, id ẽ ad memoriã reduci, ſm. L. ⁊ h.

Sub. ⁊ quiet forma ꝑ ſe ꝑ ſe ꝓferãtur ſtatim ꝓpter copulã ſignificantẽ ⁊ naturã ꝓpriã definitã natam vel ꝓ ꝑ quam operatur ſigna.

Panis ꝯuertitur i corpus ſcꝫ nõ ſit corpus.

Uel ſm h. ⁊ Ar. i. oblatio chr̄i in cruce ꝑ redemptione nr̃a.

quod augmētum ſumat ex tali conuerſione: nec eo modo quo cibus conuertitur in carnem: ſed eſt ibi corruptio, id eſt deſinit ibi eſſe ſubſtantia panis et vini, nulla tamen generatio: vnde non poteſt dici ꝙ ſit ibi vera tranſſubſtantiatio quantum ad hoc vt noua eſſentia ibi generetur.

dum alienus a vita, peregrinꝰ a miſericordia, et a ſalutis via intrinſecꝰ mortuus exulabas: ſubito initiatus chriſti legibus et ſalutaribus myſterijs innouatus in corpus eccleſie non videndo, ſed credendo trāſiliſti: et de filio perditionis adoptiuus[a] dei filius fieri, occulta puritate meruiſti[b]: in mēſura viſibili permanens, maior factꝰ es teipſo inuiſibiliter ſine quantitatis augmēto: cū idē atq; idē ipſe eſſes, multo alter fidei proceſſibꝰ extitiſti: in exteriori nihil additū eſt, ⁊ totū in interiori mutatum eſt: ac ſic hō chriſti filiꝰ effectꝰ, chriſtuſq; hominis in mēte formatꝰ eſt. Sicut ergo ſine ſenſu corporali preterita vilitate depoſita, ſubito nouam indutꝰ es dignitatē, et ſicut hoc ꝙ deus leſa[c] in te curauit, infecta diluit, imaculata[d] deterſit: nō oculis, ſ; ſenſibus tuis ſunt credita[e]: ⁊ cū reuerēdum altare cibis ſpiritualibus ſatiandus aſcēdis, ſacrum dei tui corpus ⁊ ſanguinē fide reſpice, honora, mirare, mēte cōtinge, cordis manu ſuſcipe, et maxime totum hauſtu interioris hominis aſſume.

a ¶ Adoptiuus. Quia filij ire fueramus, facti ſumus filij dei, de pen. diſtinc. iiij. §. hanc ſocietatē. ver ſicu. et filij. Chriſtus autem nullo modo filiꝰ dei adoptiꝰ dicitur: quia non poteſt dici de filio dei ꝙ ex non filio factus ſit filius eius.

b ¶ Meruiſti. id eſt obtinuiſti: quaſi tanq; emeritus per merita miſericordiam a deo gratis conſecutus fuiſti. vt enim ait Auguſti. miſericordie meritum nullū eſt: ſi enim merito confertur, iuſtitia eſt, non miſericordia. Uel meruiſti, id eſt dignus fuiſti: vt illud: quia meruiſti portare regem. i. digna fuiſti inuenta.

c ¶ Leſa. i. corrupta labe peccatorum. Uel leſa. i. ledenda ſc; peccato, q; peccata nos miſeros faciunt. S. e. quotidie. — Peccatā nos faciunt miſeros.

d ¶ Jmmaculata. in p valde. i. valde maculata putredine peccatorum.

e ¶ Sed ſenſibus tuis ſunt credita. Scilicet tria commiſſa. Tho.

Quia paſſus eſt dominus. ¶ Caſus. Jn hoc ca. Auguſt. primo oſtendit ꝙ in memoriā paſſionis chriſti corpus eius immolatur, ⁊ per eius dignam participationem nos efficimur corpus eius ſpirituale, et qualiter docet quadam ſimilitudine. Primo naſcitur granū: portatur ad areā, trituratur, in horreo ponitur, poſtea molitur: poſtea aqua conſpergitur, et ſic fit panis. Jta eſt de nobis, quod ex ipſa litera facile eſt aſſignare. Scdō oſtēdit ꝙ debemus eſſe vnum, ſicut ille panis eſt vnū ex multis granis, ⁊ vinum ex multis racemis vnum: ⁊ ſicut vinum poſt preſſurā eſt potabile, ſic nos poſt preſſurā ſumus digni potare calicem. Tertio oſtendit ꝙ hoc ſacramentum eſt vnitatis: vnde qui accipit hoc et non eſt in vnitate, teſtimonium accipit contra ſe: qui vero in vnitate eſt, q̃uis hoc ſacramentum non accipiat ſacramentaliter, eius tamen beneficio non priuatur.

f ¶ Quia paſſus. Jn prima parte dicit nobis ideo dominum corpus ſuum in ſacramento commendaſſe: quia illud pro nobis obtulit paſſioni, et nos fecit illud corpus, et dicit qualiter. Jn ſecunda parte dicit ꝙ ſi heretici accipiunt corpꝰ chriſti, cōtra ſe accipiūt: cū iſte panis ſignificet vnitatem, ⁊ ipſi querunt diuiſionē. Jn tertia dicit ꝙ q̃cūq; baptizatꝰ efficit particeps corporis dñi, ⁊ ſi ante decedat q̃; de pane illo edat, vel de calice bibat.

Item Auguſtinus.

¶ Quare in ſpecie panis et vini ſacramentum ſuum chriſtꝰ nobis miniſtrauit.

Quia paſſus[f] eſt dñs pro nobis, cōmendauit nobis in iſto ſacramēto ſanguinē ſuū et corpꝰ, qđ[g] etiā fecit noſmetipſos[h]: nā ⁊ corpus ipſius facti ſumus[i], ⁊ per miſericordiā[k] eius qđ accepimꝰ nos ſumus. Recordamini ⁊ vos ꝙ non fuiſtis, ⁊ creati eſtis, ⁊ ad areā dominicā cōportati eſtis laboribꝰ boum. i. annunciantiū euangelium: triturati eſtis, quādo cathecumini deferebamini, in horreo[l] ſeruabamini, nomina veſtra dediſtis[m]: cepiſtis[n] moli ieiunijs, exorciſmis: poſtea ad aquam veniſtis, ⁊ conſperſi eſtis, et panis[o] dominicus facti eſtis. Ecce qđ accepiſtis: quomodo ergo vnum[p] videtis eſſe quod factum eſt: ſic vnū eſtote vos diligentes, tenendo vnam fidem, vnam ſpem, indiuiduā charitatem. Heretici quando hoc accipiūt, teſtimoniū cōtra ſe accipiūt: q; illi querunt diuiſionē, cū panis iſte indicet vnitatē: ſic ⁊ vinum[q] in multis racemis fuit, et modo vnum eſt.

g ¶ Qđ etiam fecit. Hec ſimplex eſt relatio: nam refert ad eccleſiā, nō ad corpus ſuum ſumptū de virgine, de quo ſermo preceſſit. Non ergo fecit nos corpus ſuum qđ natū eſt de virgine, ⁊ ſumit in altari ſub ſpecie panis ⁊ vini: ſed fecit nos corpus ſuum ſpirituale, ſcilicet eccleſiam fideliū: vt. j. eo. commēdauit. ſed ideo dicit ſpirituale, licet conſtet de corporalibꝰ partibus, ſcilicet fidelibus: quia partes eius non corporali, ſed ſpirituali vinculo charitatis in eius compoſitione vniuntur: licet corpora ſequeſtrētur. j. eo. hoc ſacramentum. immo et p illud digne ſumptū efficimur vnū cum chriſto etiam in natura. j. eod. in chriſto pater. — Chriſtꝰ fecit nos corpus ſuum.

h ¶ Fecit noſmetipſos. Participatione corporis ſui fecit nos dignos beatitudine eterna, qua fruitur eius humanitas.

i ¶ Facti ſumus. Per fidem ⁊ charitatem. ex de ſum. tri. ⁊ fi. catho. damnamus.

k ¶ Per miſericordiā. i. remiſſionē peccatorum.

l ¶ Jn horreo. i. in eccleſia.

m ¶ Dediſtis. Jn ſcriptis, vt olim fiebat: vel voce, vt fit hodie. j. diſt. iiij. baptizandi.

n ¶ Cepiſtis. Arg. contra. j. diſt. iiij. ſine penitentia. ſed hoc in reuerentiam ſacramenti.

o ¶ Et panis. i. de corpore eccleſie, quod per dominicū corpus figuratur.

p ¶ Un[...] Siue vnum panem ex pluribus granis, ſiue vnum corpus chriſti ex pluribus mēbris puriſſimis: cuius figuratum eſt eccleſia ſacroſancta que ex pluribꝰ perſonis adunatur. — Eccleſia ex pluribꝰ adunatur.

q ¶ Uinum. i. potabile.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

vinũ eſt in ſua natiuitate,calix poſt preſſurã torcularis:⁊ vos poſt illa ieiunia,poſt labores, poſt humilitatẽ ⁊ cõtritionẽ in noĩe chriſti iam tanq̃ ad chriſti calicẽ veniſtis:⁊ ibi vos eſtis in menſa,⁊ in calice nobiſcum vos eſtis:ſimul enim hoc ſumimus,ſimul bibim⁹,q: ſimul viuimus. Itẽ in ſermone de infantib⁹. Ita dñs noſter Jeſus chriſt⁹ nos ſignificauit,nos ad ſe pertinere voluit,myſterium pacis ⁊ vnitat̃ noſtre in menſa cõſecrauit. Qui accipit myſteriũ[a] vnitat̃,⁊ nõ tenet vinculũ pacis:nõ myſteriũ accipit pro ſe,ſʒ teſtimoniũ[b] cõtra ſe. Nulli eſt aliquaten⁹ dubitãdũ,vnũquẽq; fideliũ corporis[c] ⁊ ſanguinis dñici tũc eſſe participẽ, quãdo in baptiſmate mẽbrum efficit̃ chriſti,nec alienari ab illi⁹ panis calicisq; cõſortio,etiã ſi anteq̃ panẽ illũ comedat,calicẽq; bibat de hoc ſeculo migrauerit in vnitate corporis chriſti ↄſtitut⁹,ſacramẽti quippe illi⁹ participatione ac beneficio nõ priuabitur,quãdo in ſe hoc qđ illud ſacramentũ ſignificat[d],inuenitur.

Item in libro ſententiarum Proſperi.

ℂ Dum hoſtia frangit̃,paſſio chriſti ad memoriã redit.

Cum frangitur hoſtia[e] dũ ſanguis de calice in ora fideliũ fundit̃,qđ aliud q̃ dñici corporis in cruce immolatio,eiusq; ſanguinis de latere effuſio deſignatur?

Itẽ Leo ep̃s et ſancta ſynodus que in vrbe Romana conuenit,clero Honorati et plebi conſiſtenti Conſtãtinopoli ita ſcribit.

ℂ De veritate corporis ⁊ ſanguinis chriſti nulli ambigere lʒ.

In quib⁹[f] iſti ignorantie tenebris,in quo hactenus deſidie torpore iacuerunt vt nec auditu diſcerent,vel lectione cognoſcerẽt qđ in eccleſia in oĩm ore tã cõſonũ eſt,vt nec ab infantium[g] linguis veritas corporis ⁊ ſanguinis chriſti inter cõmunionis ſacramẽta doceat̃,q: in illa myſtica diſtributiõe ſpiritualis alimonie hoc ĩpertit̃,hoc ſumit̃,vt accipiẽtes virtutem celeſtis cibi,in carnẽ[h] ipſi⁹ q̃ caro[i] noſtra fact⁹ eſt,trãſeam⁹. Idẽ eſt cib⁹[k] refectionis ⁊ cibus ſanguinis. Sicut eñ caro dñi vere eſt cibus, ita ſanguis vere eſt pot⁹. Idẽ eſt corp⁹. vnde dictũ eſt: Caro mea vere eſt cibus,et ſanguis meus vere eſt pot⁹. Circa hoc corp⁹ aquile[l] ſunt,que alis circunuolãt ſpiritualib⁹. vnde et idẽ corp⁹ chriſti edim⁹,vt vite eterne poſſim⁹ eſſe participes. Idem. Cui⁹ clare[m] argumentis vtimur,ſuis vtamur exemplis,incarnationis quoq; exẽplo aſtruamus myſterij veritatem. Quid hic queris nature ordinẽ in Chriſti corpore,cum preter naturã ſit ipſe chriſtus partus ex virgine?

Itẽ Ambro.in lib.de catechizandis rudibus.

ℂ Non natura naſcit̃,ſed conſecratione nobis ↄficit̃ corp⁹ ⁊ ſanguis Chriſti.

Panis ⁊ calix non quali-

a ℂ Myſteriũ vnitat̃.ſ.corporis dñi,qđ eſt ſignũ vnitatis: vt.ĩ.e.hoc ſacramentum.
b ℂ Sed teſtimoniũ.ĩ.di.iiij.nulli eſt aliquaten⁹.
c ℂ Corporis.i.vnitatis eccleſie per corp⁹ chriſti ſignificate.ĩ.e.hoc eſt.
d ℂ Significat. nam ipſi ſunt etiã ipſa eccl'ia.ĩ.xxiij.q.j.ſchiſma.et ca.omnibus.
e ℂ Cum frãgit̃ hoſtia. Hoc totum referas ad ſpecies exteriores, ⁊ ſm hoc dices ipſa accidentia frangi, et dare ſonitum. Sed nunquid ante fractionẽ totum corp⁹ erat ſub qualibet parte illi⁹ hoſtie, vel pars corporis cõmenſurabat ſe parti hoſtie. Si nõ fuit ſub q̃libet parte hoſtie,ergo ſequitur ꝙ aliquid modo eſt ſacramentũ euchariſtie,quod pri⁹ non fuit:q: cum forma integra fuit, nulla pars eius poterat dici ſacramentum, quia ſub nulla tũc erat corpus. Si dicis ꝙ corpus chriſti eſt in qualibet parte hoſtie:ex hoc ſequitur ꝙ idẽ corpus ſit quãtũlibet magnũ,⁊ q̃tũlibet paruũ,⁊ ꝙ corpus ipſum cõmunẽ formã habeat,⁊ ſit totum rotundum et quadratum ſm ꝙ eſt ſacramentum. Sed his obiectionib⁹ reſponde per ſimilitudinẽ ſpeculi qđ frangitur,vbi eadẽ forma reſplẽdet in paruo et in magno ſpeculo.
ℂ In quibus. hec eſt.xv.pars.q.in q̃ ꝓbat ꝙ in ſacramẽto altar̃ eſt corp⁹ chriſti cui angeli aſſiſtũt.⁊ hoc ꝓbat p.iiij.canones. Jo.de fan.
ℂ Caſus. Bene.ſic ponit hunc caſum. Reprehendunt̃ hic quidam heretici qui non credebant in ſacramento euchariſtie eſſe corpus chriſti,quod apud nos ſciunt pueri:ibi enim carnem chriſti veram comedimus,et verum ei⁹ ſanguinẽ bibim⁹,vt in corp⁹ ei⁹ ſpirituale trãſeam⁹,et in eternũ viuam⁹:qđ cõtra naturã fit per miraculũ,ſicut ipſe contra naturã fuit natus de virgine. Arch.
f ℂ In quib⁹. Reprehendunt̃ quidã clerici q̃ nõ credebant verum corpus ⁊ ſanguinem chriſti ſub illis ſpeciebus latere,cũ nullus laicus ſit qui ignoret hoc,domino dicente: Caro mea vere eſt cib⁹, vt.ĩ.e.cibus.
g ℂ Infantium. id eſt popularium qui infantibus collatione clericorum comparantur.diſt.iiij.deniq;. Uñ querẽdo dicit. Quomodo clerici ignorant quod laici ſciunt?ĩ.q.j.viliſſimus.
h ℂ In carnẽ.ſpiritualẽ.i.in corpus ſpirituale a carne figuratũ.i.eccleſie vnitatem.iij.q.iiij.engeltrudam.ĩ.e.q: paſſus.
i ℂ Caro.ſ.homo habẽs carnem noſtram. Joan.vj.ſ.
k ℂ Idẽ eſt cib⁹.i.ſimilis.
l ℂ Aquile. Angeli vel fideles,quorũ iuuentus vt aquile renouatur: vt.xxij.q.iiij.cum in lege.xxiiij.q.j.quoniam vetus.
m ℂ Clare.i.ſicut ille carnẽ noſtram ſumpſit,ita et nos ſumamus carnẽ illius: vel.i.cui⁹ verba ſumim⁹ in argumentum,hec ſcʒ caro mea vere eſt cibus ⁊c. de illo ſumamus exemplũ incarnationis ſue,ĩ.e.re vera.
Panis ⁊ calix. ℂ Caſus. Euchariſtia verborũ certa forma conſecrat̃,non qualibet, nec hoc fit a natura,nec humana inſtitutione, nec confert ad ſalutem ꝓpter humanã benedictionem. Nõ naſcitur.i.non fit nobis myſticus a natura,ſed conſecratione euangelica conſecratur,quãuis ſit panis ante cõſecrationẽ: vel.i.quãuis videt̃ ſpecies panis ⁊ vini que iam nõ ſunt,ſed fuerũt. Nõ religionis,ſupple tãtum.i.reli-

Sʒ nũquid ſumim⁹ in eadem forma q̃ fuit paſſus. nõ ſed tm̃ ſumim⁹ corpus qđ hʒ eãdem formã, q: vbicũq; ſumit̃, hʒ eãdem formã, ſʒ apparẽter in vno loco eſt in illa forma ſm H.B.et L. Et no.ꝙ eccl'ia tm̃ ꝓ ſuis orat vel laudat deũ qñ dr ſanct⁹,ſanct⁹,ſanct⁹,q̃ſi dicat ſanct⁹ pro his q̃ regnãt in celo,ſanct⁹ pro his q̃ patiunt̃ in purgatorio,ſanctus ꝓ his qui peregrinant̃ in mũdo. Et ꝓpt hãc eandẽ rõnẽ hoſtia ſacrata diuidit̃ in tres partes in altari ſm Hoſt. q̃ hoc ſentit i ſũma de pe.⁊ re. §.qđ⁹

gioſe tractandum ⁊ ſumendum, non quod benedicimus in menſa.
a ¶ Sed certa.i.diuina.
b ¶ Fit nobis.i.ad noſtram vtilitatem.
c ¶ Nō naſcit.i.nō ex natura, ſed miraculoſe conficit: ex.e.cum marthe, ver.cedit.
d ¶ Q₃ ita fit nobis.i.ꝙ ita cōſecretur nobis corpus Chriſti.
e ¶ Reſurrectionis.i.ſpūalis refectio aīe a peccato reſurgētis. de pe. diſt.j.§.hoc idē reſuſcitatus.
f ¶ Nō qd benedicimus.gratiaſqꝫ agimꝰ.i.non eſt ſicut corporalis eſca quam benedicimꝰ et gratias deo agimus: qd quidē facimus in omni munere ⁊c.
g ¶ Munere. Qd agere debemus.
h ¶ Spirituali.i. aliqd ſignificāte.
i ¶ Ante bñdictionē. Significat. et lꝫ verba ſucceſſiue proferantur, non tamen ſucceſſiue cōſecratio fit: ſed in vno inſtanti corrūpit panis, ſcilꝫ in vltimo inſtāti prolationis verborum: ⁊ lꝫ panis ſit corpus cōpoſitum, momētanea eſt tamē eiꝰ corruptio.s.e.eo.quia corpus.ver.ergo.
k ¶ Peccatorum. Venialiū, vel etiā mortaliū, ſcꝫ per fidē: vt.s.e.cū,oē.⁊ s.e.ſpecies.
l ¶ Nos autē. Cōprehendimꝰ.i.intelligimꝰ vel accipimꝰ: nam ibi erat verus panis ante, ⁊ verū vinum, modo ſunt tantū accidētia: vt s.e.di.ſpecies.et.j. e.di.panis i altari.

i.ſ.fit myſticus, et cōſecratur, niceenā gratia cōſecratur.h. | Vt.s. e.didicimus. Vel afr .i.non ideo fit panis ⁊ calix myſticꝰ: q₃ ip₃ ſub bñdictione q₃ cūq₃ bñdictiōe, ſꝫ q₃ ta: i bñdictione bñdicimus q₃ a deo eſt inſtituta.Ar. | Dum in penitentia: alis gratia nareꝫ potꝰ q₃ innuaret s.e.q̄ridie.⁊.c. qui ſcelerate. Archi.

bet, ſed certa[a] cōſecratione myſticus fit nobis[b], non naſcit[c]: ꝓinde ꝙ ita fit[d] nobis, quāuis ſit panis ⁊ calix: alimentum eſt reſurrectionis[e] nō ſacramentū religionis: nō qd benedicimꝰ[f], gratiaſqꝫ agimus dño in omni eiꝰ munere[g] non tm̄ ſpirituali[h], verumetiam corporali.

Idem in lib. de officijs.

¶ Quod ante benedictionem eſt ſpecies panis ⁊ vini, poſt benedictionem eſt corpus et ſanguis Chriſti.

Ante benedictionē illa ſpecies noiat, poſt benedictionē corpꝰ Chriſti ſignificatur[i]. Item. In illo ſacramento Chriſtus eſt. Itē. Qui manducauerit hoc corpꝰ, fiet ei remiſſio peccatorum[k].

Item Auguſt in lib. ſentētiarum Proſperi.

¶ Sub ſpecie panis ⁊ vini inuiſibilē Chriſti carnē ⁊ ſanguinem honoramus.

Nos autē in ſpecie panis et vini quā videmꝰ: res inuiſibiles.i.carnem et ſanguinē honoramꝰ, nec ſimiliter ꝯprehēdimꝰ[l] has duas ſpecies queādmodū ante ꝯſecrationē cōprehēdebamꝰ, cū fidelr fateamur ante ꝯſecrationē panē eſſe ⁊ vinū quod natura formauit: poſt ꝯſecrationē ꝓo carnē chriſti ⁊ ſanguinē, qd benedictio conſecrauit. Item.

¶ Confeſſio Berengarij.

Ego Berēgariꝰ indignꝰ eccl'ie ſancti Mauricij Andegauenſis eccl'ie diaconꝰ cognoſcēs veram catholicam et apoſtolicā fidē, anathematizo omnē[m] hereſim, precipue eam de qua hactenꝰ infamatꝰ ſum que aſtruere conatur panē[n] et vinū que in altari ponuntur, poſt conſecrationē ſolummodo ſacramentū et non verū corpꝰ et ſanguinem dñi noſtri Ieſu Chriſti[o] eſſe et non poſſe ſenſualiter, niſi in ſolo ſacramento manibus ſacerdotum tractari vel[p] frangi, aut fidelium dentibus[q] atteri. Conſenſio autem ſancte Romane eccleſie ⁊ aplice ſedi, et ore ⁊ corde ꝓfiteor de ſacramētis dñice mēſe eandem fidē me tenere quam dñs ⁊ venerabilis papa Nicolaus et hec ſancta ſynodus authoritate euangelica ⁊ apoſtolica tenendā tradidit, mihiqꝫ firmauit, ſcꝫ panem et vinum que in altari ponuntur, poſt conſecrationē non ſolum ſacramentū, ſed etiā verū corpus et ſanguinem domini noſtri Ieſu Chriſti eſſe: ⁊ ſenſualiter non ſolū ſacramētum, ſed in veritate manibꝰ ſacerdotum tractari, frāgi, ⁊ fidelium dentibus atteri: iurās per ſanctā ⁊ homouſion[r] trinitatem, ⁊ per hec ſacroſancta chriſti euāgelia eos qui contra hanc fidē venerint, cum dogmatibus et ſectatoribus ſuis eterno anathemate dignos eſſe pronuncio. Q₃ ſi egoipſe aliquando contra hoc aliquid ſentire aut predicare preſumpſero: canonum ſeueritati ſubiaceam.

que aſtruit poſt ꝯſecrationē non eſſe in altari verū corpꝰ chriſti ⁊ verū ſanguinē, ſed tantū ſacramentum corporis ⁊ ſanguinis chriſti. Unde Berengarius in plena ſynodo coram Nicolao papa ſe purgauit, ⁊ prefate hereſi in totum abrenūciauit, ⁊ cōfeſſus eſt ꝙ ſub ſpecie panis ⁊ vini verū corpꝰ chriſti et verꝰ ſanguis lateat, et ſumatur a fidelibus non tantum in ſacramēto, ſed in rei veritate: ⁊ ꝯfeſſus eſt ſe credere de corpore chriſti qd catholica tenet eccl'ia. Et hanc confeſſionē quā fecit, mittit papa epiſcopis ꝑ diuerſas prouincias.
m ¶ Omnē. hoc fecit ex abundanti: q₃ nō tenet ſe purgare niſi de hereſi de qua erat infamatus. arg.ij.q.v. pbr̄ ſi a plebe. licet ſit ar. cōtra, q₃ qui deliquit in vno, factus eſt oīm reus. s.de pe.di.v.c.vlt. et errat in tota trinitate, qui errat in vna perſona.j.diſ.iiij.in ſynodo.Io.
n ¶ Panē.i.ſpecies panis ⁊ vini eſſe ſacramentū tantum.
o ¶ Chriſti eſſe.i. non ꝯtinere ſub ſe verū corpꝰ chriſti ⁊ verum ſanguinem poſt ꝯſecrationē.
p ¶ Vel frangi.i. fract₃ aut trit₃ ſpeciebꝰ ſumi.
p ¶ Vel frangi.i. nō tantū pondus ⁊ reliquas ſacramēti q̄litates ſenſibꝰ corporeis ꝑcipi fateor, ſꝫ etiā ſub illis ſpeciebꝰ fractis et attritis partibꝰ totū ⁊ integrū chriſti corpus eſſe ꝓfiteor, totū māducari, totuꝫ ſumi.j.e.q̄ manducat.
q ¶ Dentibꝰ. niſi ſane intelligas verba Berēgarij, in maiorem incides hereſim q̄ ipſe habuit, ⁊ ideo oīa [illegible] ras ad ſpecies ipſas: nam de chriſti corpore partes nō facimꝰ: vt.j.eo.qui manducat.
r ¶ Homouſion.i.eiuſdem ſubſtātie. Additio. Homon in greco, idē eſt qd idē vel vnū. Uſia.i.ſubſtātia: ideo dicitur trinitas homouſion.i.vniꝰ ſubſtātie. Archi.

Arg. ad hoc. C.de teſta.teſtamen tū.ſꝫar. ꝯ.ff. vt leg. no. l.hec ſtipulatio §.diuꝰ Archi.

Parteo nō fiūt de corpore chriſti.

Ego Berēgarius. ¶ Hec eſt.xvj.pars di.in qua ꝓbat per.ix.ca.ꝙ in ſacramēto altaris nō ſolū eſt ſacramentū, ſed verū corpus, ⁊ verꝰ ſanguis, tamē ſub ſpeciebus panis ⁊ vini, adopertū eſt tamē idem corpꝰ qd eſt de virgine natum. Io.de fan.
¶ Caſus. Berēgariꝰ iſte fuerat infamatꝰ de illa hereſi

a ¶ Lecto. huc uſq; verba Berengarij fuerunt: ea que ſequuntur, ſunt verba notarij.
b ¶ Miſit. Ergo ſicut excōicationis ep̄la mitti dȝ ꝛc. xj. q. iij. cure. ita ꝛ abſolutionis: vt. viij. q. vlt. c. vnico. ✝
c ¶ De reuerſo. ad fidem.
d ¶ Cōuerſo. ad deum. ar. de peni. diſt. j. agite. j. q. vij. didici.

✝ ſic. xv. q. v. de crimiſe. arg. de pe. di. j. agite. ȝ j. q. vij. didici. Archi.

Forte dicas. ¶ Caſ. Quidā mirabanẗ quomodo in ſacramento ſit caro Chriſti ꝛ ſanguis, cum ibi non appareat forma carnis ꝛ ſanguinis Chriſti. Et reſpondet Amb. hoc fieri verbo ꝛ virtute dei, vt ſub aliena ſpecie ſumereẗ corpus et ſanguis Chriſti, ne viderentur homines carnē humanā ſumere ꝛ ſanguinē, ꝛ dicerēt ſicut apoſtoli dixerunt. Durꝰ eſt hic ſermo. ꝛ receſſerunt a chriſto.
e ¶ Forte. Sunt quidā qui non credunt corpus Chriſti eſſe in altari, q̄r impoſſibile eis videtur qđ dicit, preterea quia non videtur niſi ſpecies panis et vini. In prima ergo parte ponit eorū dubitationem. In ſecūda oſtendit nō eſſe impoſſibile, et quare ſub ſpecie panis et vini corpus et ſanguis ſint in altari.

Joan. vj. g.

Lecto[a] ꝛ perlecto ſponte ſubſcripſi. Hanc confeſſionē ſue fidei de corpore et ſanguine dn̄i noſtri Jeſu chriſti a Berēgario Rome coram. cxiij. ep̄is factā, miſit[b] papa Nicolaꝰ per vrbes Italie, Germanie, Gallie ꝛ ad quecūq; loca fama prauitatis eius peruenire ante potuit, vt eccleſie que prius doluerant de auerſo atq; peruerſo, poſtea gaudeant de reuerſo[c] atq; conuerſo[d].

Item in lib. de officijs.

¶ Quare elementorū ſpecies reſeruentur, cū vere ſit corpus Chriſti ꝛ ſanguis.

Forte[e] dicas, quomodo vera caro, quomodo verus ſanguis[f], q̄r ſimilitudinem nō video carnis, nō video ſanguinis veritatē? Primo oīm dixi[g] tibi de ſermone chriſti q̄ operaẗ vt poſſit mutare[h] ꝛ cōuertere genera et inſtituta nature; deinde vbi non tulerūt ſermonē chriſti diſcipuli eiꝰ, ſȝ audiētes q̄ carnē ſuā daret ad manducādum, ꝛ ſanguinem ſuum ad bibendum, recedebant: ſolus tamen Petrus dixit: Verba[i] vite eterne habes, et ego a te quomodo recedam? Ne igitur plures hoc[k] dicerent, et ne veluti q̄dam eſſet horror cruoris, ſed maneret gratia[l] redemptoris: ideo in ſimilitudine[m] quidem accipis ſacramētum, ſed vere nature[n] gloriam virtutemq; cōſequeris. Ego ſum (inquit) panis viuus, qui de celo deſcendi.

Item Augu. in expoſitione pſalmi. liiij.

¶ Non carnaliter ſed ſpiritualiter chriſti corpus et ſanguinē debemus accipere.

Prima[o] q̄dē (inquit[p]) hereſis in diſcipulis chriſti velut a duritia ei[q] ſermonis facta eſt. Cū em̄ diceret: Niſi quis mādūcauerit carnē meā ꝛ biberit ſanguinem meum, nō habebit vitam eternam: illi vero non intelligentes, dixerunt adinuicem. Durus eſt hic ſermo. q̄s eū poteſt mādūcare? ✝ Dicētes, durus eſt hic ſermo, ſeparauerūt ſe ab illo, et remāſit cum duodecim diſcipulis. Diſcedētibꝰ illis, inſtruxit eos qui remāſerunt. Spiritus[r] eſt (inquit) qui[ſ] viuificat caro[t] nihil prodeſt. verba que locutus ſum ad vos, ſpiritus et[v] vita ſunt: intellexiſtis ſpiritualiter?

f ¶ Sanguis. eſt in altari, vel creditur.
g ¶ Dixi. in alia parte capituli que non eſt hic, ſed eſt cap. revera.
h ¶ Mutare. ſ. e. revera. ꝛ. ȝ. e. quia corpus.
i ¶ Verba vite. i. tu ipſe es vita, ꝛ ita q̄ digne te ſumit, ſumit vitā eternā: ꝛ ꝓpter hāc ꝯfeſſionē meruit Petrus conſortiū celeſtis habitaculi. l. di. fidelior.
k ¶ Hoc dicerēt. Scilicet durꝰ eſt hic ſermo, et quis poteſt eum capere? et ita ſcandalizati de fide receſſerunt, quia fides non habet meritum, cui humana ratio prebet experimentum: arg. de pe. diſt. iiij. in domo. Tribus ergo de cauſis ſumitur corpus Chriſti ſub alia ſpecie, et non ſub ſua viſibiliter, ſcilicet vt fides haberet meritum: vt hic. Et ne eſſet horror carnis et ſanguinis. Et ne ridiculum fieret paganis. ſ. e. panis ꝛc. ✝ Quarta etiam cauſa poteſt notari ibi, ne igitur plures ꝛc. Item quia non habemus in vſu carnem crudam comedere. ſ. e. quid ſit. in fi. Sed quare potius ſumitur ſub iſtis ſpeciebus panis et vini q̄ ſub alijs? quia iſte due ſpecies ſunt magis amice humane nature: preterea ſicut corpus principaliter his duobꝰ cibis nutriẗ, ita principaliter anima illo cibo, ſcȝ corpore chriſti ꝛ ſanguine paſciẗ. Jo.

✝ Iſte due cauſe aſſignanẗ hic. et. ſ. e. q̄d ſit. ꝛ hoc ca. panis.

l ¶ Gratia. i. gratis corpus datum.
m ¶ In ſimilitudine. i. in ſpecie panis ꝛ vini.
n ¶ Nature. ſcȝ corporis chriſti.

Prima inq̄t. ¶ Caſꝰ. Dicitur in hoc cap. primo q̄ in nouo teſtamento male ſenſerūt de corpore chriſti quidā eius diſcipuli. cū em̄ diceret: Niſi quis manducauerit carnē meā ꝛc. illi q̄ carnaliter intelligebāt, receſſerūt ab eo, dicentes: Durus eſt hic ſermo ꝛc. duodeci remāſerūt, q̄s ipſe docuit q̄ huiuſmodi verbū eſt ſpiritualiter intelligendū, et ſpiritualiter ſumptum reficere valet: ꝛ q̄ ſpiritualiter intelligi debeat, patet ex eo q̄ dixit ſe aſcēſurum vbi erat prius: ꝛ intelligitur q̄ integer aſcenſurꝰ erat, ꝛ q̄ nō dat corpus ſuum ad comedendum in ꝓpria forma, ſȝ in ſacramento, vt corpus non minueretur aliquo modo.

Joan. vj. d. — Joan. vj. f. — ✝ Audire.

o ¶ Prima. j. q. j. fertur. ✝ contra. ibi dicitur q̄ ſimonia fuit prima hereſis in eccleſia: ſed dic prima. i. precipua. j. q. vlt. patet.

✝ Etia. cum liqueat. vbi de hoc.

p ¶ Inquit. Caſus. Dum dominꝰ faceret ſermonem preſentibus apoſtolis et diſcipulis alijs, inter alia dixit: Niſi quis manducauerit carnem meam et biberit ſanguinem meum, non habebit vitam eternam: quidam diſcipuli propter duritiam ſermonis receſſerūt. tunc inſtruxit dominus qualiter hoc eſſet intelligendum, ꝛ maxime per id quod dixit: Cum videritis filium hominis aſcendentem ꝛc. ipſi enim intellexerunt q̄ per partes et in eadem forma deberent accipere corpus chriſti, et preterea q̄ conſumerent illud comedendo, hoc non eſſe faciendum declarat.
q ¶ Eius. ſcȝ Chriſti.
r ¶ Spiritus. i. ſpiritualis intellectus.
ſ ¶ Qui viuificat. i. prodeſt ad ſalutem.
t ¶ Caro. i. carnalis intellectus.
v ¶ Ut vita ſunt. i. ſpiritualē vitam conferunt. Uel ſpiritualiter intelligenti vita confertur.

a ¶ Et vita. Non enim carnaliter intelligendi ſunt ſpiritus et vita.
b ¶ Hoc corpus.i.non in eadem ſpecie vel groſſitie vel repreſentatione in qua me videtis: ⁊ pati videbitis: mãducabitis carnẽ meã: ⁊ ſanguinẽ meum bibetis: ſed in ſacramẽto.i.e.c.pro=ꝑi.⁊ ca.omnia.

qui viuificat: caro autem non prodeſt quicq̃. ⁊ loquitur Augu.in perſona domini quaſi ipſe Chriſtus exponat: dicens. Non hoc corpus ⁊c. Nec ſumetis corpus in propria hac viſibili forma: ſʒ ſub alia ſpecie inuiſibiliter. Si neceſſe.ſi,id eſt quamuis.

c ¶ Caro autem.i.carnalis intellectus carnalem intellectũ vocat eoꝝ intelligentiam q̃ dicũt vel credũt corpus Chr̃i per partes diuidi. Uñ ſubdit, ſed quõ ⁊c.
d ¶ Intellexerũt. ſcilʒ diſcipuli recedentes.
e ¶ Hoc vos. verba Chriſti vſq; ibi ſi ergo. Uel ſuſpenditur vſq; illuc. vbi erat.
f ¶ Si ergo ⁊c. Supple tunc intelligetiſ quid eſt hoc ꝙ corpus meuʒ in ſacramento do. et tũc legitur ſine interrogatione. Uel ſic ſupple tunc intelligetis quod dictũ eſt. poſtea verba ſunt Augu. interrogatiue dicentis: quid eſt hoc? q.d. quid ſibi vult hoc verbum dñi: ⁊ ſtatim ſubiũgit ſolutionẽ dicẽs h. ⁊c.
g ¶ Cum videritis. iterrogãdo hoc inſerit. Aug.
h ¶ Corpus. In tali forma: et per partes.
i ¶ Qr gratia.i. corpus ſuum gratis nobis datum.
k ¶ In quo. Scilicet ſub illa ſpecie in qua reſurrexit.

Joan. vi.d.

Joan. vi.f.

¶ et ſub eſt hic apoſiopeſis.i. defect9 locutio nis ſm Lau.

ſpiritus et vita ſunt. intellexiſtis carnaliter? etiã ſic illa ſpiritus et vita[a] ſunt: ſed tibi non ſunt ſpiritus et vita, q̃ ſpũaliter non intelligis. ſpiritualiter intelligite q̃ locutus ſum: non hoc corpus[b] qđ videtis, manducaturi eſtis: et bibituri illũ ſanguinem quem effuſuri ſũt qui me crucifigent. ſacramentum aliquod vobis cõmendaui. ſpiritualiter intellectum viuificat vos: caro[c] autẽ nõ prodeſt quicq̃. ſed quomodo illi intellexerũt, ſic reſponderũt. Carnem quippe ſic intellexerũt[d], ſicut in cadaucre vendit aut in macello dilaniaẗ. Sciens autẽ Jeſus ait. Hoc vos[e] ſcandalizat quia dixi: do vobis carnem meam manducare, et ſanguinẽ meum bibere. Si[f] ergo videritis filiũ hominis aſcendentẽ vbi prius erat quid eſt hoc? Hic ſoluit quod illos mouerat: hic aperit vnde fuerunt ſcandalizati, hic plane, ſi intelligerent. Illi autem putabãt erogaturum corpus ſuum. Ille dixit ſe aſcẽſurũ in celũ, vtiq; integrũ. Cũ videritis[g] filiũ hois aſcendẽtem vbi erat pri9: certe vel tũc videbitiſ q: non eo modo quo putatis erogat corpus[h] ſuũ: vel tũc intelligetis q: gr̃a[i] ei9 non cõſumitur morſibus. Itẽ donec ſeculũ finiaẗ, ſurſum dñs eſt: ſʒ tñ etiã hic nobiſcũ eſt veritas dñi: corp9 em̃ in quo[k] reſurrexit, i vno loco eſſe oportet[l]: veritas[m] autẽ eius vbiq; diffuſa eſt. Item Auguſt. in epiſtola ad Hireneum.

¶ Quo Chriſti corpus ꝗđ in cruce pependit accipitur, ⁊ quomodo non.

Non hoc corp9[n] qđ videtiſ, mãducaturi eſtis ⁊ bibituri illũ ſanguinẽ quem effuſuri ſunt illi qui me crucifigent. ipſum quidem, ⁊ non ipſum: ipſum[o] inuiſibiliter[p], et nõ ipſum[q] viſibiliter: Unde ⁊ ſubdiẗ. ſi neceſſe eſt illud celebrari viſibiliter, neceſſe eſt illud inuiſibiliter intelligi.

Item Auguſt. in ſermone de verbis euangelij.

¶ Quid ſit corpus xp̃i mãducare, et ſanguinẽ eius bibere.

Quid eſt Chriſtum mãducare? Nõ hoc eſt ſolum[r] in ſacramẽto corp9 eius accipere. multi enim indigne accipiunt: de quibus ait apoſtolus. Qui manducat et bibit calicem[s] domini indigne, iudiciũ ſibi manducat ⁊ bibit. Sed quomõ mãducãdus eſt Chriſt9? Quomõ ipſe dixit[t]: Qui em̃ mãducat carnẽ meã,

n ¶ Non hoc corpus. in hac groſſa ſubſtantia, et nõ in tali forma.
o ¶ Ipſũ. xxxviij. di. indignum.
p ¶ Inuiſibiliter. i. ſub ſpecie ſub q̃ non videtur. i. ſub ſpecie panis ⁊ vini
q ¶ Non ipſum. in ſua ſcʒ ſpecie, vt in ea ſenſib9 corporeis ſubijciatur.

¶ Alias corpus et ſanguis.

Quid ẽ. ¶ Caſus. Duob9 modis mãducatur Chr̃s. Uno modo ſacramẽtaliter: qđ ꝯpetit bonis ⁊ malis. Alio modo ſpiritualiter cũ per fidem ⁊ dilectionem cooperantẽ accipitur. hoc eſt tãtum bonoꝝ. Queri autẽ ſolet hic vtrum Chriſti corpus ſumatur cũ diuinitate ⁊ aĩa? h.d. ꝙ nõ ſumitur ibi diuinitas vel aĩa. Alij vt B. dicũt ꝙ ſumendo corp9 ſumo deitatẽ ⁊ animã: q: tu qui accipis carneʒ diuie ſubſtãtie ei9, i illo participas alimento. i.e. ſicut verus. Additio. Et melius etiam ſcđʒ theologos: q̃a et ſi ibi nõ ſit diuinitas per trãſſubſtantiationẽ, ⁊ tamen per concomitantiã ibi: vt not. ſ.e. comperimus. Archid.

Chriſt9 manducaẗ duobus modis.

Corp9 xp̃i vtrum ſumaẗ cũ diuinitate ⁊ anima.

i. Coꝛ. xi. g.

Joan. v.f.

l ¶ Oportet. in illa ſcʒ forma ⁊ repreſentatione in qua humanis et corporeis ſenſib9 ſubijci nõ valet. licet enim vbiq; ſit etiã in altari quolibet in vera forma quã de virgine ſumpſit: non tamen ſubijcitur corporeis ſenſibus.
m ¶ Ueritas. Id eſt verum corpus in forma panis in altari quolibet vbi conſecratur: et hoc eſt vbiq;: ſcilicet in quolibet altari vbi conſecraẗ. Uel veritas. i. diuinitas.
Additio. Unde dicit ipſe: celum et terram ego impleo. ⁊ alibi dicitur. Si aſcendero in celum ⁊c. Lau. Et ex iſtis verbis Augu. videtur ꝙ Chriſtus ſiue eius corpus ſit locale, vel ſit in loco, vel facit loci diſtantiam, vel ſit in loco loci definitione.

Non hoc corpus. ¶ Caſus. Hec ſunt verba Augu. exponentis illud verbum euangelij. Spiritus eſt

r ¶ Solũ. i. corpus Chriſti. quamuis enim ſit ibi deus ⁊ humanitas. i. anima ⁊ caro: ſolam tamen eius carnem ſemel in cruce immolatam quotidie in altari manducamus ſiue bibimus, non deitatẽ, nõ animã. in ſolam enim carnem panis conuertitur, ⁊ vinum in ſanguinem.
s ¶ Calicem. Totus integer mãducatur ⁊ ſumitur. i. e. inuitat. non tamen anima vel deitas: quia illa nõ pertinent ad eſum ⁊ potum. h.
t ¶ Ipſe dixit. Unde conceditur iſta: totus Chr̃s fuit in ſepulchro. i. in perſona humana. ſcilʒ ſecundum naturam humanitatis noſtre ſecundũ corpus. nõ tamen conceditur iſta: totũ id qđ Chr̃s erat, in ſepulchro erat: quia nõ eius anima: ⁊ ita ſm B. licet quis ſumat totum Chriſtum: non tñ eius animam vel animalitatem.

Deitas xp̃i non ſumiẗ.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

et bibit ſanguinē[a] meū, in me manet[b] et ego in eo. Et ſi indigne accipit ſacr̄m, acq̄rit tormentū magnū. Item Augu. in lib. de remedio penitentie.

Credere in xp̄m eſt mādu-care et bibere Chriſtum.

Ut qd paras dētem et ventrē[c]? Crede, & mā ducaſti: credere eñ in euȝ hoc eſt panē & vinū manducare. q̄ credit in eū, manducat eum.

Itē Auguſtinus in libro ſententiarum Proſperi.

Sacr̄m et res ſacramēti ſa-crificium eccleſie conficiunt.

Hoc eſt[d] qđ dicim⁹: qđ modis oīb⁹ approbare cōtēdim⁹: ſacrificiū eccl'e duobus[e] modis ꝯfici: duob⁹ ꝯſtare: viſibili elemētorum ſpecie, et inuiſibili dñi nr̄i Ieſu chr̄i carne & ſanguine: & ſacramento, & re ſacramenti[f] id eſt corpore[g] xp̄i: ſicut xp̄i pſona conſtat[h] & cōficitur ex deo & hoīe: cum ipſe chr̄s verus ſit deus, et ver⁹ ſit homo: q2 oīs res illarū rerū naturā & veritatē in ſe cōtinet, ex q̄b⁹ cōficit̄. Cōficitur aūt ſacrificiū eccl'e duobus: ſacramēto, & re ſacramenti. i. corpore chr̄i. eſt igit̄ ſacr̄m et res ſacramenti corpus xp̄i.

Item: Caro eius eſt quā forma[i] panis opertā in ſacramēto accipimus: et ſanguis eius quem ſub vini ſpecie et ſapore potamus: caro[k] videlȝ carnis et ſanguis[l] eſt ſacramētū ſanguinis: carne & ſanguine vtroq; inuiſibili[m], ſpūali, intelligibili ſignat̄ viſibile[n] dñi noſtri Ieſu chr̄i corpus, & palpabile plenum gratia omnium virtutum, et diuina maieſtate.

Item. Sicut ergo celeſtis[o] panis q̄ Chriſti caro eſt, ſuo modo vocatur corpus Chriſti, cum re vera ſit ſacramentum corporis Chriſti, illius videlicet quod viſibile, quod palpabile, mortale, in cruce poſitum eſt: vocaturq; ipſa immolatio carnis que ſacerdotis manibus fit, Chriſti paſſio[p],

a ¶ Sanguinē. p̄ fidē & charitatē, quaſi qui eſt de vnitate eccleſie, quam caro & ſanguis meus ſignificat.
b ¶ Manet. id eſt mihi per dilectionem adheret: & ego per gratiam inhabitantem in eo maneo. de peni. diſtin. j. §. hoc idem. ver. reſuſcitatus.

Ut qd. ¶ Caſus. Ubi nō pōt haberi corpus chr̄i ſicut in ſacramento cōficit̄, ſufficit ſola fides: quia et tunc dr̄ q̄s chr̄m manducare.
c ¶ Uentrē. Uñde ſubaudi tantū. Uel vbi non poteſt haberi copia corporis domini: ſed non prohibet ſacramētaliter accipi corp⁹ domini: ſȝ quia neceſſitate inſtante, ei nō obeſt ſi nō accipit: ex q̄ per eum non ſtat. cū eñ credit, mādūcat ſpiritualiter: ſed non ſacramētaliter. s. ca pi. proxi.

Hoc eſt. ¶ Caſus. Sacrificiū eccl'e ex duob⁹ cōficitur, ſcȝ ſacramento. i. ſpecie panis et vini: et re ſacramenti. i. corpore xp̄i. ſicut ei due ſunt nature in xp̄o q̄ eſt de⁹ et homo, ita in ſacrificio eſt ſacr̄m & res ſacramēti. i. corpus xp̄i: qđ ſpūaliter itellectū ſub ſpecie panis & vini ſignificat corpus xp̄i olim viſibile et palpabile, et in humana forma intellectū. Immolatio que fit a preſbytero, improprie appellat̄ xp̄i paſſio, vel mors, vel crucifixio: non q2 ſit illa: ſed quia illā ſignificat. ſ̄m eandem improprietatem appellamus fidem ſacramentum fidei. i. baptiſma.

Caſum ponit. d ¶ Hoc eſt. ¶ Caſus. In p̄ma parte dr̄ q2 ſacr̄m eccl'e cōſtat ex duobus: ex viſibili elementorū ſpecie: & inuiſibili corpore & ſanguine xp̄i: qđ probat per ſīitudinē inductam ex pſona chr̄i, q̄ ex deo & hoīe conſtat. In ſcđa parte dr̄ q2 verā carnem & verū ſanguinē accipim⁹ ſub ſpecie panis & vini. In tertia parte dr̄ q2 celeſte ſacramentū quod eſt in altari, improprie dicitur corpus chr̄i: ſicut baptiſmus improprie dicitur fides. In quarta † dicit̄ duobus modis accipi corpus Chriſti.

† hanc quartā ptē non video. Archi.

e ¶ Duobus. i. duo cōtinere. i. duo ſimul eſſe in conſecratione facta. ſ. ſpecies viſibilis, & corpus inuiſibile.
f ¶ Et re ſacramēti. i. poſt ꝯſecrationē ſacerdotis: que ſacrificiū dicit̄: duo ſunt ibi. ſ. ſacramentum et res ſacramenti: que ante conſecrationem ibi non erant.
f ¶ Et re ſacramēti. Siue ſacrificiū h[illegible] dicitur ipſum ſacramentum, ſcilicet ſpecies viſibilis ipſa, ſiue corpus Chriſti ſiue ipſa immolatio corporis Chriſti: non eſt verum quod hic dicit: ſcilȝ q2 conſtat ex ſacramento, & re ſacramenti: quia ex his nihil conficitur: ſed tenētur collectiue pro ipſo ſacramēto & re ſacramenti. Et eſt impropria locutio. i. illa duo: ſicut et probatio eſt valde impropria que ſequitur Chriſti perſona conficitur ex deo et homine, id eſt Chriſtus eſt verus deus et homo. non enim ex deo et homine aliquid conſtituitur. vnde Auguſtin⁹. Chriſtus eſt vna pſona gemine ſubſtantie: quia deus et homo: nec deus hui⁹ perſone pars dici poteſt.

Chriſti pſona perficit̄ ex deo & hoīe.

g ¶ Corpore. q̄ſi in ſe habet diuinitatem et humanitatem: alterum naturaliter: alterū p vnionē. non eñ ex homine et deo aliquid conſtituitur: ſed ſicut ad conſtitutionem alicuius totius exigunt̄ ad minus duo: ita et ad hoc vt Chriſt⁹ ſit deus et homo, exigitur vt illa duo ſint i eo. i. humana natura et diuina. Nā & hac ſimilitudine dicitur cōſtare ex illis. ſimiliter ex ſacramento & re ſacramēti nihil cōſtituitur, ſed dicitur conſtare ex illis ſacrificium totaliter acceptum, ſcilicet vt quaſi collectiue accipiatur, quia ad hoc vt plenum ſit ſacrificium, illa duo oportet adeſſe.
h ¶ Conſtat. Id eſt eſt deus et homo. extra de heret. cum Chriſtus.
i ¶ Quam forma. Et ita non eſt panis. arg. j. c. panis. arg. contra. j. c. qui manducat.
k ¶ Caro. i. ſpecies panis ſub qua latet corpus Chriſti eſt ſacramentum Chriſti.
l ¶ Et ſanguis. i. ſpecies vini ſub qua latet ſāguis xp̄i, eſt ſacramentum ſanguinis Chriſti.
m ¶ Inuiſibili. dupliciter quidem manducatur Chriſtus: ſcilȝ in ſacramento: quod boni et mali faciunt. per fidem cooperantem: et per dilectionem: quod bonorum eſt duntaxat. Hugo. Et nota q2 in ſacramentis due ſunt res, corpus Chriſti, et vnitas eccleſie. ſ̄m q2 notātur hic duo modi manducandi, ſacramentalis et ſpiritualis. extra eo. cum Marthe.

Multa caſus dupli.

n ¶ Uiſibile. Scilicet quondam.
o ¶ Sicut ergo celeſtis panis. Id eſt celeſte ſacramētum: quod vere repreſentat Chriſti carnem, dicitur corpus Chriſti, ſed improprie. Unde dicitur ſuo modo, ſed nō rei veritate: ſȝ ſignificati myſterio: vt ſit ſenſus. Uocatur Chriſti corpus. i. ſignificat.
p ¶ Chriſti paſſio. Sub hac appellatione accipe carnē Chriſti et ſanguinem.

a ¶ Fides.i.fides vocatur.cum enim dicit,in fide parentum paruuli ſaluātur,intelligitur id eſt in baptiſmo ſuſcepto in fide parentum:ſimiliter pueri dicuntur fideles,non a fidei virtute,ſed a ſacramento fidei: vt.j.diſt. iiij.nihil. Additio. Adde q baptiſmus dicatur fides,qr eſt ſacramētum fidei, vt habetur.ſ. xlv.diſtinct. de iudeis.xlvij.diſtinct. ca.j.Archi.

pueri dicuntur fideles.

D Upliciter. ¶ Caſus. Dupliciter intelligitur caro z ſanguis chriſti.Uno modo intelligit ſpiritualiter. Uñ dicit dñs: Caro mea vere eſt cibus zc.Alio modo intelligitur de carne quaꝫ aſſumpſit de virgine, et que crucifixa fuit i cruce.Seq.ca.ptꝫ.

Joan. vj.f.

b ¶ Dupliciter i.telligitur .i. poteſt intelligi, ſm illam formã z quantitatem quam habuit in cruce,vel ſm q̃titatē corporis glorificati,quod ſpiritualiter videtur qd nulli ſenſui ſubiacet.ſ.e.in illo ſacramento.

i.cor. xj.c.

c Q Uia morte.¶ Huius ſcꝫ mortiſ z paſſionis chriſti in cuius memoriam hoc ſacramētum inſtitutū eſt.ſ.e.qr corpus.Archid.

xvij.ps

j. Pet. iij.c.

d ¶ Oblata.nõ in eadem forma.

Rom. vj.b.

S Emel Chriſtus. ¶ Hec eſt.xvij. pars diſt. in qua pbat q chriſtus ſemel mortu9 amplius mori nõ poteſt: veritas carnis ei9 z ſanguinis ſemper eſt in ſacramēto altaris,z probatur hoc per tria ca. Jo.de fan.

¶ Caſus. Quãuis Chriſt9 ſemel paſſus fuerit,z poſtq̃ reſurrexerit ſm apoſtolã ſit imortalis,tñ ſemel in anno repreſentat mors ei9 in eccl'ia in paſcha:in qua repreſentatione ſic afficimur,ac ſi fieret coram nobis.

Carmina ſingularia circa eucharistie ſacramentum.

e ¶ Et ſcimus.xxij.q.v.hoc videtur.

f ¶ Ne obliuiſcamini.argu.propter memoriam multa fieri.ſ.e.diſt.z dixit. Clauditur hoc vaſe noſtri pia victima phaſe.Uiua,ſalutar',ſemel in cruce,ſemper in ar'. Quos recreas Jeſu tam ſacri corporis eſu. A vitijs mũda ſacrati ſanguinis vnda. Hic editur Jeſus, remanet tamen integer eſus. Res occultatur:quare? quia ſi videatur. Forſitan horrores,z manducare timeres. Ut ſine ſubiecto depēder in aere nubes. Et centrum terre pelagi ſuſtētat abyſſos. Sic vini color et ſapor eſt,pondus quoq; panis.

g ¶ Repreſentat,quia tunc legit paſſio dñi,et plenius oĩa que in eius paſſione acta ſunt,ad memoriã reducuntur. Forte dicit de his que fiunt in paraſceue,et de ſalutatione crucis, vel ſm aliquarum eccleſiarum conſuetudinem que ſolēt paſſionē repſentare z reſurrectionē.

mors,crucifixio nõ rei veritate,ſed ſignificāte myſterio: ſic ſacramentũ fidei quod baptiſmus intelligit,fides[a] eſt.

H ieronȳ.in ep'la ad Ephe.

¶ Quot modis caro Chriſti intelligatur.

D Upliciter intelligitur[b] caro Chriſti z ſanguis vel ſpiritualis illa atq; diuina, de qua ipſe ait: Caro mea vere eſt cib9,z ſanguis me9 vere eſt pot9.z, Niſi carnē meã mãducaueritis z biberitis ſanguinem meum,non habebitis vitam eternã. Uel caro mea que crucifixa eſt,z ſanguis q̃ militis effuſus eſt lancea.

I tem Augu.in lib.de trinita. ad Corinthios.

¶ De eodem.

Q Uia morte dñi liberati ſum9,huius[c] rei memores in edendo et potando carnem z ſanguinem que p nobis oblata[d] ſunt,ſignificamus.

I tem in pſalmo vigeſimo.

¶ Qũo chriſt9 ſit imolat9 ſemel,z qũo quotidie immolat.

S Emel chriſt9 mortu9 eſt iuſtus pro iniuſtis,z ſcimus[e],z certũ habem9,z ſpe immobili retinem9:qr chriſt9 reſurgēs a mortuis,iam nõ mor' rit,mors illi vltra non dñabit: verba iſta apoſtoli ſunt,tamē ne obliuiſcamini[f] quod ſemel factum eſt,in memoria noſtra ſit:omni anno quotiēs paſcha celebrat,nunq̃d totiēs chriſt9 occiditur? Nõ,ſed anniuerſaria recordatio repreſentat[g] qd olim factum eſt,et ſic nos facit moueri tanq̃ videam9 preſentem dñm in cruce.

I tē in lib.ſentētiarũ pſperi.

S Emel immolatus eſt in ſemetipſo[h] chriſt9,z tamē quotidie immolat[i] in ſacramēto:qd[k] ita intelligēdum eſt, qr in manifeſtatione ſui corporis,in diſtinctione ſuoꝝ membroꝝ oĩm verus deus z verus homo ſemel tm̃ in cruce pependit,offerens patri ſeipſum hoſtiã viuã z paſſibilem mortalē viuorum z mortuorum redemptionis efficacē: eoꝝ ſcꝫ quos altitudo[l] diuini conſilij redimendos iudicauit,preſciuit[m], predeſtinauit,vocauit, modis atq; temporibus quibus id fieri congruebat.

I tem Ambro.in epiſtola ad Hebreos.

¶ Hoſtia q̃ ſemel oblata eſt, in recordationem ſue mortis quotidie offertur.

I N xp̃o ſemel oblata[n] eſt hoſtia ad ſalutē ſempiternã potens: quid ergo nos? nonne per ſingulos dies offerimus[o]? ſed ad recordationē mortis eius:et vna eſt[p] hoſtia, non multe. Quomodo eſt vna non multe? Quia ſemel obla-

S Emel. ¶ Caſus. Chriſt9 ſemel immolat9 in ſeipſo,id eſt in humana z viſibili forma,efficax et ſufficiens hoſtia fuit p omnibus quos redimēdos eſſe predeſtinauit: et licet tantum ſemel fuerit paſſus,tamē q̃tidie immolatur in ſacramento.

h ¶ In ſemetipſo. id eſt paſſus in ꝓpria perſona in forma humana.

i ¶ Immolatur. id eſt ei9 immolatio repreſentatur, z ſit memoria paſſionis.

k ¶ Quod, ſcꝫ q ſemel zc.

l ¶ Altitudo.chriſtus mortu9 eſt p omnibus quo ad ſufficientiam, non eſt. quo ad effectum. efficax eñ fuit quãtum in redimente, ſed per eos ſtetit q̃ ſe indignos fecerũt, mortu9 eſt ergo, vt hic dicit,pro ſolis predeſtinatis quo ad effectũ,ſed quo ad ſufficientiam p omnibus.† Chriſt9 p oĩb9 mortu9.

† viij.q. j.in ſcripturis.

m ¶ Preſciuit.in bona ſignificatione.L.

I N chriſto. ¶ Caſus. Dicit Ambro.in hoc ca.q hoſtia que ſemel p nobis oblata eſt in ara crucis quotidie offertur in ſacramento:et licet in multis locis offeratur, vna eſt tamen hoſtia,et non plures: vnum eſt ſacrificium,et non plura:ad memoriam et repreſentationem illius [illegible] olim factum eſt,quotidie z in pluribus locis iteratur ſemper:idipſum,immutabile.

n ¶ Oblata.i.corp9 chriſti oblatũ eſt in ara crucis.

o ¶ Offerimus.quotidie offerendo.

p ¶ Et vna eſt.i.vnius paſſionis repreſentatio,nõ mul

†.i.de vno. nã tot ſunt fides ꝗt ſunt ho mines fi deles, ſm L. | tarum, ſicut dicitur vna fides.†
a ¶ Idipſum. immutabile ⁊ perpetuũ. ſ.e.di.c.q: corpus. vt perpetua eſſet redẽptionis oblatio, q: huic aliud ſacrificiũ nõ ſuccedit, vt ſacrificijs legalibus, quibus ſacrificium no. teſta. ſucceſſit. q.d. iſtud non mutatur, quia idẽ eſt quod fuit, ⁊ ideo ipſum ſemper idipſum. B.
b ¶ Plenꝰ. Quia in ꝗlibet parte eſt totꝰ. ſ.e. vbi ꝗs eſt.
c ¶ Unum. i. vna forma confectum, et tamẽ plura ſunt ſacrificia.
d ¶ Ille, vt. ſ.e. quia.
e ¶ Hoſtiam. ſcȝ ſeipſum. vnde verſus. Rex ſedet i cena turba cinctꝰ duodena. Se tenet in manibus, ſe cibat ipſe cibus.
Chriſtꝰ ſeipſuȝ cõmunicauit. | f ¶ Conſumi. Et ideo ipſum ſemper idipſum. B.
‡ vt pe. | g ¶ Hoc enĩ facite. dicũt quidã‡ ꝙ per hec verba dñs apl'os ordinauit, Hoc facite ⁊c.

Liquido apparet.¶ Hec eſt. xviij. pars di. in qua dr ꝙ ideo dñs vltimo ſuũ corpus nobis cõmẽdauit, vt melius memorie cõmendaretur. Jo. de fan.
xviij. pars.
¶ Caſus. Quidã reprehẽdebãt hoc ſcilȝ ꝙ fideles accipiũt corpꝰ chriſti ieiuni: q: dñs hoc dedit diſcipulis ſuis nõ ieiunis, ſȝ pranſis: cõtra hos dicit ꝙ dñs ideo fecit ad extremũ, vt magis in memoria haberetur hoc ſacramẽtuȝ, nec iuſſit ꝙ ita fieret, q: nemo mutaſſet, ſed apoſtolis hoc determinandum reliquit: ⁊ Paulus illos redarguit qui ſacramentũ cum cibis ſumebant, ⁊ in epiſtola de hoc docuit, ⁊ alia ſe determinare promittit: vnde intelligit eum determinaſſe hoc quod tota tenet eccleſia.

tus eſt chriſtꝰ. Hoc autẽ ſacrificiũ exẽplum eſt illiꝰ: idipſum, ⁊ ſemper idipſum[a]: proinde hoc idẽ eſt ſacrificiũ. Alioqn diceretur: quoniã in multis locis offert, multi ſunt chriſti: nequaꝗ̃ ſed vnꝰ vbiqȝ chriſtus, ⁊ hic plenꝰ exiſtens, ⁊ illic plenus[b]: ſicut enim quod vbiqȝ offert, vnum[c] eſt corpus, et non multa corpora, ita et vnum ſacrificiũ. Põtifex autẽ ille[d] eſt q̃ hoſtiã[e] obtulit nos mundantem. Item ipſam offerimus etiam nunc que tũc oblata eſt, conſumi[f] nõ poteſt. Qđ nos facimꝰ, in cõmemoratione fit eius qđ factum eſt: hoc enĩ facite[g] (ait) in meã cõmemorationẽ.

Item Aug. in lib. reſponſionum ad Januarium.

¶ Sacramẽtũ corporꝭ xpi nõ niſi ieiuni debemꝰ accipere.

Liquido apparet quando primo acceperũt diſcipuli corpus et ſanguinẽ dñi nõ eos accepiſſe ieiunos: nunquid tñ ꝓpterea[h] calumniãdũ[i] eſt vniuerſe eccleſie ꝙ a ieiunis ſemper accipit: Ex hoc enim placuit ſpiritui ſancto vt in honorẽ tanti ſacramenti prius in os chriſtiani dominicũ corpus intraret ꝙ̃ ceteri cibi. Nã ideo per vniuerſum orbem mos iſte ſeruatur[k]. Neqȝ enĩ quia poſt cibos dñs dedit, ꝓpterea pranſi aut cenati fratres ad illud ſacramentum accipiendum conueniré debent: aut ſicut faciebant ꝗs apoſtolus redarguit ⁊ emendat, menſis ſuis iſta miſcere. Namqȝ ſaluator[l] quo vehementius commendaret myſterij illius altitudinem, vltimum hoc voluit infigere[m] cordibus et memorie diſcipulorũ a quibus erat ad paſſionem digreſſurus[n]: ⁊ ideo nõ precepit quo deinceps ordine ſumeretur, vt apoſtolis per quos eccleſias diſpoſiturus erat, ſeruaret[o] hunc locum. Nã ſi hoc ille monuiſſet vt poſt alios cibos ſemper reciperetur: credo ꝙ eum morem nemo mutaſſet[p]. Cum vero ait apoſtolꝰ de hoc ſacramento loquẽs. Propter qđ fratres cũ conueneritis ad manducandũ[q], inuicem expectate: ſi ꝗs eſurit domi mãducet, vt non ad iudicium conueniatis: ſtatim ſubtexuit que ad eiuſdẽ ſacramenti ordinem pertinent, ſcȝ quomodo ieiuni ⁊c. Cetera autẽ cũ venero, ordinabo. Ubi datur intelligi q: multum[r] erat vt epiſtola totum illis agẽdi ordinẽ inſinuaret[ſ]: qđ vniuerſa per orbẽ ſeruat eccleſia, ab ipſo ordinatũ[t] eſſe, quod nulla orarũ[v] diuerſitate variatur.

Item Ambro. in libro de ſacramentis.

¶ Ante conſecrationẽ eſt panis, ſȝ verbis chriſti in eiꝰ corpꝰ mutat.

Panis eſt (

‡ Al'as inſtructio. | h ¶ Propterea, nõ ergo oĩs chriſti actio nr̃a eſt lectio.‡ ſ. di. iiij. ꝓprie. xiiij. q. v. dixit.
i ¶ Calũniandũ. i. calũnia eſt imponenda.
† vt. vij q. j. nihil | k ¶ Seruatur. Nunquid quis ꝯficeret pranſus? h.d. ꝙ nõ, licet ſecus dicat in alijs ſacramentis. B. vero dicit cõtra, ⁊ ego: lȝ fieri non debeat,† q: vt hic colligitur, non eſt ieiunium de ſubſtãtia, al's non ꝯfeciſſet †dñs.
†al's cõſecraſſet.
l ¶ Nãqȝ ſaluator. Non redditur hic ratio quare poſt cenã chriſtꝰ corpꝰ ſuũ dedit, ſed tñ quare poſt oĩa, i. vltimo loco. Si ergo queris quare poſt cenã corpus ſuum ⁊ ſanguinẽ chriſtꝰ dederit. Reſpon. ideo cenatꝰ dñs cenatis diſcipulis corpꝰ ſuũ tradidit, vt in hoc ſacramento cõſummationem omniuȝ ſacramentorum veteris teſtamenti, et agni paſchaliſquẽ ante manducauerat, ⁊ ceterorꝫ monſtraret.
Chriſtꝰ quare poſt cenã ſuũ corpus dedit.
m ¶ Infigere. nã et pacta nouiſſima ⁊c. C. de pac. pacta. arg. ꝯtra. ſ. de pe. diſt. ij. principium. ver. primo. et docet Tullius in rhetoricis, validiora argumẽta in principio et in fine eſſe proponenda: illud enĩ procedit qđ nouiſſime fit. ff. de acqui. poſ. ſi quis aute conduxit.
n ¶ Digreſſurꝰ, quoniã ipſe dixit: Uos oẽs fugietis, ⁊ ego vadã immolari pro vobis. j. cõ. xj. q.
o ¶ Seruaret. argu. quod canon nõ determiat, nos determiare poſſumꝰ: vt. xxij. q. v. hoc videtur. xxxiij. qõ. ij. quos deꝰ. ff. de teſta. queſitũ. ar. contra. ij. qõe. v. conſuluiſti.
p ¶ Mutaſſet. qđ enĩ dñs iubet, bonus ſeruus nõ mutat. xxviij. qõe. j. ſic enim. cir. prin.
q ¶ Ad manducandum. corpꝰ domini. xix. pa
r ¶ Multum. hoc multũ reſpicit illđ, cetera autẽ.
ſ ¶ Inſinuaret. đ his qui debeant ordinari.
t ¶ Ordinatum. ſi. xij. diſt. illa.
v ¶ Orarum. i. regionum.

Panis eſt. ¶ Hec eſt. xix. pars di. in qua ꝓbat ex quibus verbis conficiatur corpus Chriſti, et qualiter manducetur. Jo. de fan.
¶ Caſus. Queſitum fuit ab Ambro. quomodo de pane fit corpꝰ chriſti? Et rñ. ꝙ per cõſecrationẽ fit panis chriſti corpꝰ: cõſecratio ꝟo fit per ꝟba chriſti. ſ. Hoc eſt corpꝰ meũ. hic eſt ſanguis meus. quibꝰ chriſtus tantã vim con:

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

tulit, q ad eorum prolationem panis fit corpus Chriſti, et vinum ſanguis. remanent tñ ſpecies panis ⁊ vini, ſub quibus latent ⁊ operiuntur caro ⁊ ſanguis: ne in ſumendo eſſet horror ſi ſpecies crude ⁊ viue carnis ⁊ crudi ſanguinis appareret. ſic ponit h. caſum, excepto eo qđ ponitur in pricipio. §. Bene. vero ſic ponit. Queritur quomodo de pane fit corpus chriſti. ⁊ reſpondet, v̄bis xpi. Alia que adduntur, laudes ſunt ⁊ orōnes: ſz ſermo Chriſti quo omnia ſunt creata, panem ⁊ vinum in carnem et ſanguinem cōuertit: quāuis non appareat ibi caro vel ſanguis. Et q ſacramentū conficiatur verbis Chriſti pbatur per verba que pbr̄ profert in miſſe ſecreta.

a ¶ Panis eſt in altari. In pma pte dicit q ad prolationem illius forme: hoc eſt corp⁹ meū ⁊c. panis et vinum tranſeunt in corp⁹ et ſanguinē Chriſti: ⁊ hoc ppt illorum verborum Chriſti efficaciā. ille em̄ qui ex nihilo creauit omnia, ſat pōt hoc ſic cōmutare. In ſecūda parte reſpondet cuidā obiectioni quare nō ſumitur in eadē forma in q̄ chriſt⁹ paſſus eſt. In tertia ponit verba illa ad que fit tranſſubſtantiatio, reliqua de ſolēnitate eſſe occulte oſtendēs. In quarta pbat nos in altari accipere verū corpus Chriſti auctoritate eiuſdē.

Gen. i.

Chriſti, ſtatim ſpecies panis incipit ſignificare corpus Chriſti, ⁊ eſſe ſacramentum. cum autē nihil ſignificaret tunc non erat ſacramentum. non tamen panis vel ſacramentū vel corp⁹ Chriſti cōſecratur precib⁹: ſed in ſacramētum quod eſt corpus Chriſti, panis fit tranſſubſtantiatio.

in altari[a] vſitatus ante verba ſacramētorū[b]. vbi acceſſit conſecratio, de pane[c] fit caro chriſti hoc igit̄ aſtruamus. Quomodo autem poteſt qđ panis eſt, eſſe corp⁹ Chriſti? cōſecratio autē quibus[d] verbis, ⁊ cuius ſermonib⁹? Dñi eſt Jeſu. Nā per reliqua oīa que in ſuperioribus a ſacerdote dicuntur, laus deo refertur: oratione petitur p populo, pro regibus, pro ceteris. Ubi autē ſacrificium conficitur: iam non ſuis ſermonibus ſacerdos, ſz vtit̄ ſermonibus Chriſti: ergo ſermone Chriſti hoc cōficit̄[e] ſacramentum[f]. Quis ſermo[g] Chriſti? Hic quo[h] facta ſunt oīa. Juſſit dñs: ⁊ facta ſunt celum ⁊ terra ⁊ mare. Uides ergo quomodo operatorius ſit ſermo Chriſti. Si ergo tanta vis eſt in ſermōe dñi Jeſu, vt inciperet eſſe qđ nō erat: q̄to magis operatorius eſt vt ſint que erant[i], ⁊ in aliud cōmutētur? ⁊ ſic qđ erat panis añ cōſecratione, iā corpus[k] Chriſti eſt poſt cōſecrationem: q: ſermo Chriſti creaturā mutat, ⁊ ſic ex pane fit corpus Chriſti: ⁊ vinū cum aqua in calice mixtum fit ſanguis conſecratione verbi celeſtis. Sed forte dicis. Speciem ſanguinis non video: ſz habet ſimilitudinē[l]. Sicut enim mortis[m] ſimilitudinem[n] ſumpſiſti: ita etiā ſanguinis[o] ſimilitudinē bibis, vt null⁹ horror cruoris ſit, ⁊ preciū tamen redēptionis operetur. Didiciſti q: accipis corp⁹ Chriſti. vis ſcire q: verbis celeſtib⁹ conſecrat̄? Accipe que ſunt verba dicit ſacerdos. Fac nobis (inquit) hāc oblationem aſſcriptā, rationabilē ⁊c. Inde oīa illa euāgeliſte ſunt vſq ad id. Accipite ſiue corpus ſiue ſanguinem. inde v̄ba ſunt Chriſti. Accipite et bibite ex hoc oēs: hic eſt ſāguis meus. Uide ſingl'a. Qui pridie q̄ pateretur, accepit (inquit) in ſanctis manib⁹ panē. Anteq̄ cōſecret̄, panis eſt: vbi autē verba Chriſti acceſſerunt, corpus Chriſti eſt. deinde audi dicentem. Accipite et edite ex hoc oēs. hoc eſt em̄ corpus meū. ⁊ ante v̄ba Chriſti calix eſt vini ⁊ aque plen⁹: vbi v̄ba Chriſti opata fuerunt, ibi ſanguis efficitur: qui plebem redemit. Ergo vide q̄ potens eſt ſermo Chriſti vniuerſa[p] conuertere. deinde ipſe Chriſt⁹ teſtificatur q corpus ſuū ⁊ ſanguinē ſuū accipiamus, de cuius fide et teſtificatione dubitare non debemus. Item.

¶ Nō corpus, ſed anime ſubſtātiā fulcit panis vite eterne.

Non iſte panis eſt q̄ vadit[q] in corp⁹, ſed panis

g ¶ Quis ſermo. i. qua vi ⁊ qua potentia hoc facit corpus Chriſti? ea. ſ. qua creauit cūcta.

h ¶ Quo. i. Qua poteſtate facit? et ita querēdo ſoluit h. hoc tamen eſt impoſſibile q panis ſit corpus Chriſti, ſed talia verba ad ſanum intellectum ſunt intelligenda.

i ¶ Que erāt. anteq̄ conſecrarentur, ſed eſſe deſierunt. † ſicut enim ſapor aque permixte calici deſinit eſſe, ita ſubſtātia panis deſinit eſſe conſecratiōe ſuperueniente.

† Quātum ad ſubſtantiam. ſm Archi.

k ¶ Jam corpus. id eſt corpus chriſti tranſit accedente Chriſti forma, ita vt poſt cōſecrationem non ſit iam ibi panis, ſed verū corpus Chriſti.

l ¶ Similitudinē. Id eſt tantū ſignificat. Addicio. Uel dic vt. ſ. dum frangitur.

m ¶ Mortis. i. repreſentationis mortis ſue paſſionis.

n ¶ Similitudinem. i. ſpeciem ſub qua latet corpus Chriſti mortuum pro nobis: ad ſimilitudinem cuius et nos pro ipſo mori debemus ſaltem in peccatis.

b ¶ Sacramentorum. Pluraliter dicit propter ſpecierum pluralitatem, vnum tamen eſt ſacramentum, † q: vnus ſub vtraq ſpecie eſt Chriſtus.

c ¶ De pane. Id eſt panis tranſit in carnem ⁊ corpus Chriſti, ⁊ hoc eſt per conſecrationem. ſ. e. panis. ⁊ habetur. ſ. e. qui manducant.

d ¶ Quibus. Quaſi dicat attende cuius verba ſunt, et videbis.

e ¶ Cōficitur. i. tranſire facit ſubſtātiam panis et vini in verum corpus, ⁊ in verum ſanguinem.

f ¶ Sacramentū. Dū panis eſt, nullū eſt ibi ſacramētū, quia nihil ſignificat: ſed cū incipit tranſire in corpus

Sacrm altaris pōt dici ſacra. † de h° [illegible] c. operi [illegible] videas Archi. panis [illegible] cōſecratio: nē nō ē ſacrm.

o ¶ Sanguinis. Non colore, ſed repreſentatione.

p ¶ Uniuerſa. i. vinum et aquam.

q ¶ Non iſte panis eſt qui vadit. i. non incorporatur ſicut ceteri cibi qui in ſtomacho digerūtur. Uel non deſcēdit in ſtomachū ſicut ille cibus corporalis. Uel nō trāſit in ſuſtētationē corporis ſicut ille. Eſt em̄ cibus aīe, nō corporis, vnde ſubaudit̄, ſed ⁊c. hug. ſpecies tamen bene vadūt in corp⁹. † Sed nunqđ ibi eſt ſacramētū? Nō q: [illegible] ibi eſſe corp⁹ Chriſti: ⁊ tādiu eſt ibi ſacramētū q̄diu eſt corp⁹ Chriſti. Sz q̄diu hoc ſit. i. vſq ad quem locū procedat per gulam, neſcio. Sed licet nō ſit ſacramētum cum eſt in corpore, ſi tamen euomuerit

† de h° no. ſ. e. diſ. in c. trib⁹. in glo. ſed nec ſpecies ibi videas] et ca. ſi quis p ebrietātē. arc.

Illud, cum veneratione eſt ſeruandum, qꝛ ſacr̄m fuit.
Addictio. In hac glo. ſ. ibi: neſcio. dicit hug. hoc de⁹ no: uit. ſed credit ꝙ tandiu corpus Chriſti ſit in ſumēte do: nec ſpecies in oze ꝛ ſapoꝛ eius non ſentitur: qđ fit ex quo tranſglutit, ſtatim deſinit eſſe ſacramētū, ꝛ corp⁹ Chri: ſti deſinit eſſe in ſu mente ſm̄ hug.

amplius mori non poteſt ſiue manducetur ſiue non.
k ¶ Partes. ſ. ea. diſt. ego berengarius. contra.
l ¶ Sic fit. i. ſacramētum per partes diuidit: ſub quo totum ꝛ integrum Chriſti corpus latet.
m ¶ Manducent. Quia in ſacramento.

vite eterne: q̇ aīe nr̄e ſubſtan: tiam fulcit. Iſte panis quoti: dian⁹ eſt. accipe quotidie[a] qđ quotidie tibi pꝛoſit. ſic viue, vt quotidie merearis accipere[b].

Item Auguſt. in epiſtola ad Hyreneum.

¶ Etiam ſecundum carnem Chriſtus eſt panis viuus.

Chriſtus panis eſt: de quo q̇ manducat, viuit in eternum. de quo ipſemet di xit: Et panis quem ego dabo caro mea eſt ꝓ mūdi vita ꝛc̄. determinat quō ſit panis, nō ſolū ſm̄ verbū quo viuūt oīa: ſed ſm̄ carnem[c] aſſumptā pꝛo mundi vita. humana enī caro que erat peccato moꝛtua, car: ni[d] mūde vnita[e] incoꝛpoꝛata, vnum cum illa effecta, viuunt de ſpiritu eius, ſicut vnū coꝛ: pus de ſuo ſpiritu. qui ꝟo non eſt de coꝛpoꝛe Chriſti, non vi: uit de ſpiritu Chriſti.

Item Auguſtinus.

¶ Quō Chriſtus viſibiliter in ſacramentis, ſpūaliter man ducatur et bibitur.

Qui manducāt et bibūt Chriſtū, vitam mandu cant ꝛ bibūt. Illū mādu care, eſt refici: illum bibere, eſt viue re. Qđ in ſacramēto[f] viſibili ter ſumit: in ipſa ꝟitate[g] ſpiri: tualiter māducat[h] et bibitur. Māducatur[i] Chriſtus: viuit manducatus: qꝛ reſurrexit oc ciſus. Nec quando manduca: mus, partes[k] de illo facim⁹: et quidē in ſacr̄o ſic fit[l], et noꝛūt fideles quō manducent[m] car: nē Chriſti: vnuſquiſqꝫ accipit partē[n] ſuaꝫ[o]: vn̄ et ipſa gratia partes vocātur. Per partes[p] manducat, et manet integer[q] totus in coꝛde tuo. Tot⁹ erat apud patrem quādo venit in virginem. impleuit illam, nec receſſit ab illo. qđ videtur[r] pa nis eſt[s] ꝛ calix: qđ etiam oculi renunciant[t]. qđ aūt[v] fides po ſtulat[x] inſtruenda, panis[y] eſt coꝛpus Chriſti, calix ſanguis. iſta ideo dicunt ſacramenta[z]: qꝛ ī eis aliud videt, ꝛ aliud in: telligitur qđ videt, ſpeciē ha: bet coꝛpoꝛalem: qđ intelligit, fructū habet ſpiritualem: qui accipit myſterium vnitatis, et nō tenet vinculum pacis: non myſterium accipit pꝛo ſe: ſed teſtimonium contra ſe.

Item ſuper Joannem.

¶ Quomō ſpiritualiter coꝛ pus Chriſti ſit accipiēdum.

Credere ī Jeſum xp̄m hoc ē māducare panē viuum. qui credit[a], māducat. Inuiſibiliter ſaginat: qꝛ inui: ſibiliter renaſcit[b]. et qui man: ducat carnē meā, et bibit meū ſanguinem: habet vitam eter: nam. Participatiōe enim filij veritate vtrumqꝫ ſub vtroqꝫ latet.

a ¶ Quotidie. ſ. e. diſt. quotidie. et ca. ſi quotiēſcūqꝫ.
b ¶ Accipere. Si ſit ſacerdos. ſi lai: cus, tpe ꝯſtituto † vel potius myſti: ce ſpiritualē notat ſumptionē. Unde glo. ibi: accipe quo tidie. i. quotidie te pꝛepara habilē ad ſuſcipiendum.
Chriſtus pa: nis eſt. ¶ Caſus. Chriſtus dici: tur eſſe panis non ſolum ſm̄ ꝙ deus eſt viuificans oīa: ſed etiā ſm̄ qđ eſt homo in carne aſ: ſumpta pꝛo nobis ꝑ quā aſſumptio: nem vnit ꝗs Chri: ſto, et viuit de ſpū ſctō ſicut vnū coꝛ: pus de ſuo ſpiritu vnū coꝛpus cū illa carne, vel vnū coꝛ: pus cum Chriſto.
c ¶ Scōm carnē. ſm̄ quaꝫ eſt panis hominum. ‡
d ¶ Carni. Chri: ſti. ſpūali. i. eccl̄ie.
e ¶ Unita. Per participationeꝫ in eccleſia.
Qui mandu: cāt. ¶ Caſ⁹. Querit cū Chriſt⁹ in ſacramēto man: ducetur, et in par: tes diuidatur, quo modo dicit vnus ꝛ integer eſſe? Et re ſpondet. nō eſt mi: rum ſi manducatus viuit: quia occiſus reſurrexit: ꝛ par tes que fiunt in ſacramento, non fiunt de illo: ſub illis ta men aſſumit totus ꝛ integer: ſicut remanſit totus apud patrem cum deſcēdit de celo in virginem: et ideo dicitur ſacramentum: quia aliud apparet, ꝛ aliud intelligitur ꝛ ſumitur. qui autem non eſt in vnitate eccleſie, non pꝛo: deſt ei ſumere coꝛpus Chriſti.
f ¶ In ſacramento. i. in ſpecie panis ꝛ vini viſibili.
g ¶ Ueritate. Id eſt vera caro ꝛ ſanguis Chriſti inui: ſibiliter manducatur.
h ¶ Manducatur. i. modo manducandi ſumitur: ꝛ ita intellige omnes tales pꝛoceſſus.
i ¶ Manducat. Nec mirū: qꝛ ſurrexit ‡ occiſus. ergo

n ¶ Partem. To tū coꝛpus Chriſti ſub parte ſpeciei.
o ¶ Suā. Et ſub illa totū Chriſtū.
p ¶ Per partes. Gloꝛificatū quidē coꝛpus aliquam le ſionē poſt reſurre: ctionē pati non po teſt. xj. q. ōne. iij. ſe: cundum.
q ¶ Integer. Si credis. Addictio. i. per fidē: q̄a crede: re debes ipm̄ ſem: per integrū mane: re, et non ꝑ partes diuidi. Archid.
r ¶ Uidet. quia ſpecies panis ꝛ vi: ni videtur.
s ¶ Panis eſt. i. ſpēs panis et ſpe: cies calicis.
t ¶ Renūciant. i. oſtēdūt ꝛ ꝓbant.
v ¶ Quod autē. Id eſt ſed.
x ¶ Poſtulat. no: minib⁹ partiū ap: pellatur coꝛpus et ſanguis chriſti. Ul̄ ipſe ſpecies que ꝑ partes diuidūtur, vocant coꝛp⁹ ꝛ ſan guis Chriſti: ſed ſi gnificati myſterio vt. ſ. eo. hoc eſt.
y ¶ Poſtulat. id eſt quod fideles in ſtruuntur debere credere.
y ¶ Panis. i. ſub ſpecie panis latet coꝛpus Chriſti: et ſub ſpecie vini ſan guis per ſignifica: tionem. nam in rei

z ¶ Sacramenta. ſ. j. q. j. multi ſecularium. †
Credere. ¶ Caſus. Qui credit in Chriſtū, ſpiritua liter māducat eum, ꝛ viuit in eternū: nec tn̄ ſacra: mentaliter ſumit coꝛpus dn̄i ſicut faciunt mali, ſed eius participatione fit membꝛū Chriſti: et eius ſpū vegetat: et ad deum tendit, ad quem mali non accedunt.
a ¶ Qui credit. Diligendo eum ſuper oīa: ſcꝫ ſperan: do eum ſibi dari in pꝛemium: ponendo totam ſpem in eo incoꝛpoꝛat ſibi Chriſtum per fidem ꝛ dilectionē ꝛ ſpem. de peni. diſt. ij. charitas.
b ¶ Renaſcitur. Puta per baptiſmum, vel per eucha: riſtiam cum digne ſumit.

† ex̄ de penit. ꝛ re. cap. omnis.
Joan. vj. c.
‡ q. d. ꝑ hoc ē fa ctus nr̄ panis ꝛ ſuſtēta: tio: ꝛ vi ta nr̄a: qꝛ aſſū: pſit car nē nr̄aꝫ Archi.
‡ Sub. qꝛ mai⁹ fuit, et ita iſtō: qꝛ nō ē caſuale ſꝫ ꝓba: tio a ma iori. Ul̄ dic ꝙ ē caſuale quia ſe: mel eſt moꝛtu⁹ ꝛ reſur rexit ad īmoꝛta litateꝫ: & āpli⁹ ꝛc. vt ſe quit in glo. ſm̄ Jo. ö. f.
Coꝛp⁹ gloꝛifica: tuꝫ leſi nō pōt.
† Illis q̄ſtio ſacrā ... Coꝛp⁹ ... facile com dere.

a ¶ In ſacramento.i.in ſacramētali mādducatione,ſed etiā in ſpūali. nā ſicut in baptiſmo induit xp̄s interdum ſacramētotenus:interdū quo ad vite ſanctificationem (p̄mum bonoꝝ ⁊ maloꝝ eſt cōmune:ſecundū bonoꝝ ⁊ piorum:ſed ſecundū eſt propriū bonoꝝ)ſic a malis manducat chriſtus ſacramentaliter tm̄: a bonis vero ſacramentaliter ⁊ ſpiritualiter, et ab omnibus credentibus ſpiritualiter.

b ¶ Ad altare.i. ad vitā eternam.

c ¶ Iuſtificat⁹.ſ. eo.panem.

d ¶ Diſcernit.verū ſcʒ iuſte poſſit p̄cipere.iuſtus em̄ accuſator ſuiipſi⁊ ius eſt.ar.xiij.q.ō. ij.in preſenti.

Accipite ⁊ comedite:hoc eſt corpus meum.Marci.iiij.

n ¶ Commēdauit.¶ Corpus.ſ.corpus ſuū quod eſt eccl'ia:vt ſit ſimplex relatio:vt.ſ.e.q: paſſus.

o ¶ Nos corpus. Spirituale, dum ſumus in eccleſia merito et nomine.

(qꝺ eſt p̄ vnitatē corpis chr̄i ⁊ ſanguinis)homo manducans viuit:non ſumens tm̄ in ſacramento[a](quod mali faciūt)ſed vſqȝ ad ſpūs participationeʒ: vt i corpore dn̄i tanqȝ mēbrū maneat,et ei⁹ ſpū vegetet:qꝺ eſt dum eius mandata ſeruat. Ad altare[b] dei inuiſibile(quo non accedit iniuſt⁹)ille p̄uenit qui ad hoc p̄ſens iuſtificatus[c] accedit. Inueniet illic vitam, qui hic diſcernit[d] cauſam ſuā.

Item in lib.iiij.de trinitate.

¶ Spiritus ſanctus inuiſibiliter corpus ⁊ ſanguinē Chriſti ſanctificat.

Corpus ⁊ ſanguinem[e] xp̄i dicim⁹ illud qꝺ ex fructibus terre acceptū,⁊ p̄ce myſtica cōſecratū recte ſumimus[f] ad ſalutē ſpūalē in memoriā[g] dn̄ice paſſionis:qꝺ cū per manus[h] hoīs ad illā viſibilem[i] ſpeciē p̄ducat,non ſanctificatur[k] vt ſit tā magnū ſacramentū,niſi operante inuiſibiliter ſpū dei[l]: cum per hec om̄ia que per corporales motus in illo opere fiunt,de⁹ op̄etur.

Item.

¶ Per benedictionem panis efficitur corpus Chriſti.

Non oīs panis,ſed accipiēs benedictionem[m] Chriſti fit corpus.

Item.

¶ Duppliciter corpus Chriſti intelligitur.

Commēdauit em̄ chriſtus in hoc ſacramento corpus[n] et ſanguinē ſuum: quod etiam fecit et noſipſos. nam et nos[o] corpus ipſius facti ſumus.

Item.

¶ Sacrificium altaris ſacramentum eſt vnitatis.

Hoc ſacramentū pietatis eſt[p], ⁊ ſignū vnitatꝭ vinculum charitatis:qui vult viuere,accedat ⁊ credat, ⁊ incorporet hūc cibum ⁊ potum. ſocietatem vult intelligi corporis et membrorum ſuorum quod eſt eccleſia in predeſtinatis.

Item.

¶ Spiritualiter magꝭ qȝ corporaliter corpus Chriſti debemus accipere.

Panem de altari ſpūaliter mādūcare, eſt innocentiam ad altare portare. Peccata et ſi ſint quotidiana, vel non ſint mortifera[q]. Antequȝ accedatis,dimittite debitorib⁹ veſtris. Si dimittis dimittetur tibi. Secur⁹ accede, panis[r] eſt ⁊ non venenū.Sed vide ſi dimittis,ne mentiaris deo,quem non fallis[s]. Mentiri deo potes, ipſum fallere[t] non potes.

Item.

¶ Sacramentum non veritatem Chriſti corporis accipit, qui ab eo diſcordat.

e ¶ Corp⁹ ⁊ ſanguinem.i. tranſire in corpus ⁊ ſanguinem xp̄i:qꝺ ex fructibus terre acceptum:⁊ prece myſtica cōſecratum.i. ſacramentū in corpus Chriſti tranſſubſtantiatum.

f ¶ Sumimus. ad ſalutem.ſ.ſi digne ſumamus.

¶ Corpus ⁊c. ¶ Caſ⁹. Corpus dn̄i qꝺ ex pane ⁊ vino cōſecrat in memoriam mortis xp̄i recte ſumit ad ſalutem : quod quādo ab hoīe conficitur, virtus dei inuiſibiliter operatur : perducat panis ille. nam licet de⁹ ſit factor ⁊ author panis et vini, tamen homo miniſtrat. Uel intellige de chr̄o, ⁊ dicas viſibilem olim ſcʒ : et nunc in celo.

p ¶ Hoc. ¶ pietatꝭ eſt.xxiij.qō.iiij. ipſa pietas.⁊.ſ.e.diſtic.q: paſſus. Pietatis.i. ſancte religionis ⁊ diuine culture : et q: hoc deus ex pietate conſtituit.

¶ Panem de altari. ¶ Hec ē xx.pars diſ.in qua dicitur ꝙ ſpiritualiter mādūcare corpus chriſti eſt portare innocentiā ad altare . et hoc probat per quinqȝ ca. Io.de fan.

¶ Caſus. Debet quis corpus Chriſti digne ſumere dimiſſis prius peccatis debitoribus ſuis, nec debet ficte dimittere:quia deum fallere non poteſt.

q ¶ Sint mortifera. Quaſi dicat ſi non potes omnino peccata vitare ordina ita ſaltem vt nō ſint mortifera. nam ſine venialibus hec vita nō dicitur . de penitent. diſtinc.iij. de quotidianis. debet em̄ aduerſario peccatum remittere , id eſt rancorem , ſed ſatiſfactionem nō cogitur remittere. xxiij . queſtiōe.iiij. ſi illic. xx.ps. Uita p̄ſens ſine venialib⁹ non ducitur.

r ¶ Panis eſt. q.d. non latet ſub horribili ſpecie vel nociua:ſed ſub ſpecie panis,que eſt amica nature.

g ¶ In memoriam. Unde ſacerdos cū celebrat crucem habet ante ſe. et laici aliam extra.

h ¶ Per manus.q: hō adminiſtrat quaſdam opportunitates vt fiat panis ⁊ vinū.arg.xxvj.q.v.nec mirum.

i ¶ Uiſibilem.i.viſibilem oblationem ⁊ celebrationem ex multis confectam.

k ¶ Non ſctificat.i.nō trāſſubſtantiat ſacrm̄:vt fit ⁊c.

l ¶ Spū dei.Sed cōtra.ſ.eo.panis.vbi dixit ꝙ ſermo xp̄i.i.ipſe xp̄s cōficit hoc ſacrm̄.ſed q: indiuiſa ſunt opera trinitatis,nō eſt hic contrariū.non em̄ per vnū ſolum excluduntur oīa alia:nec per hoc excluditur vocalis ſermo.xxviij.q.j.ſic enim.verſi.abſit.

m ¶ Non oīs. ¶ Bn̄dictionē.inſtitutam a chr̄o,q̄ eſt:

s ¶ Quem nō fallis.xxiij.q.iij.deus.qui et oīm ſecretorum cognitor eſt.ſ.xxxij.di.erubeſcant.

t ¶ Ipſum fallere non potes:vt.xj.q.iij.ſcꝺm.arg.contra.xvj.q.j.reuertimini.diſtinc.lxxxj.oportet.contra.ſed fallere quis poteſt quātum in ſe eſt:ſed nō ꝙ deo aliam opinionem inducat p̄pter alicuius fallaciam quam habet:quoniā immutabilis eſt.xxij.q.iiij.incommutabilis.

Additio. Dic clarius. Falli dupliciter dicit,id eſt in falſam opinionem induci,quod in deum non cadit:vt hic:⁊ xxiiij.q.iij.deus. Secūdo modo dicitur falli,id eſt fraudem pati,ſm ꝙ dicitur deus defraudari, vel nomē eius falli:vt in contrarijs.Archid.

QQ

Qui diſcordat. ¶ Caſus. Qui malus eſt non mãducat ſpũaliter: nec incorporatur eccleſie: licȝ quotidie ſacramentaliter ſumat corpus Chriſti.

Carnẽ xp̃i non manducat q̃ ab eo diſcordat. a ¶ Non mãducat. i. nõ incorporatur corpori eius: qđ eſt eccleſia. manducãdo. i. credendo: lȝ quotidie ſumat corpus de virgine natum. hoc em̃ ⁊ mali accipiũt: vt. j. eo. ca. j. et. ꝟ. e. di. quid eſt. ⁊ ca. credere.

E T ſancta. ¶ Caſ. Bona q̃nq̃ nocẽt malis, vt corpus chriſti indigne ſumẽtibus. qđ probat auctoritate apoſtoli, ⁊ exemplo Jude. ⁊ econtra mala q̃nq̃

j. Cor. xj. ꝟ. proſunt bonis: ſicut angelus ſatane profuit Paulo.

Sãcta malis obſũt. Joan. xiij. c. b ¶ Obeſſe. Occaſionaliter ſctã malis obſunt, ſcȝ cum ſũt ꝑ abuſum ſumpta: et ſctõꝝ abuſio. i. preſumptio ⁊ temeritas qua q̃s preſumpſit indigne ſumere.

c ¶ Salutem. i. illud poterat eſſe

ij. cor. xij. c. cauſa ſalutis ſi digne ſuſciperetur.

d ¶ Et mala. i. digna patientia maloꝝ. i. aduerſoꝝ: vel mala peccata proſunt occaſionaliter. arg. diſti. xiij. nerui. et diſt. l. fideliot. et de peni. diſ. ij. ꝟ. hec itaq̃. ⁊ ca. talibus.

Qui diſcordat a chr̃o nõ manducat carnẽ[a] eius, nec bibit ſanguinem, ⁊ ſi tante rei ſacr̃m ad iudiciũ ſue perditionis q̃tidie accipit. Item.

Sancta nocet malis, et mala proſunt bonis.

Et ſancta malis poſſũt obeſſe[b]: bonis ſunt ad ſalutem[c]: malis ad iudiciũ. vñ apl's: Qui manducat ⁊ bibit indigne, iudiciũ ſibi mãducat et bibit. nõ q2 res illa mala eſt ſed q2 mal⁹ male accipit quod bonum eſt. Non eñ mala erat buccella que Jude data eſt a dño. Salutez medicus dedit. ſȝ q2 ille q̃ indignus erat, accepit: ad perniciẽ ſui accepit. Et mala[d] ꝓſunt bonis: ſicut angelus ſatane ꝓfuit Paulo. Per malum em̃ fit bonũ cum bene accipitur[e] malum. Idem.

Non prohibentur mali de menſa dñi manducare.

Non prohibeat[f] diſpenſator[g] manducare pingues[h] terre in menſa domini, ſed exactorem[i] moneat timere[k]. Item.

Et qui indigne accipit, corpus Chriſti accipit.

Sicut iudas cui buccellã tradidit chr̃s, nõ malum tradendo, ſed bonum male accipiẽdo locũ prebuit diabolo: ſic indigne quiſq̃ ſumẽs corp⁹ chr̃i, nõ efficit vt q2 malus eſt, malũ ſit: aut q2 non ad ſalutem accipit nihil accipiat. Corp⁹ em̃ ⁊ ſãguis dñi nihilominus in illis erat[l] q̃b⁹ dicebat apl's: Qui mãducat indigne, iudiciũ ſibi mãducat ⁊ bibit.

Item Amb. de ſacramentis.

Quibus exẽplis preter naturam ſubſtantia panis ⁊ vini in corpus et ſanguinem Chriſti conuerti probetur.

Re vera mirabile eſt[m] ꝙ deus manna[n] pluit patribus: et quotidiano celi paſcebãtur[o] alimẽto. vñ dictum eſt: Panẽ angeloꝝ manducauit homo. ſed tñ panẽ illũ qui manducauerũt: oẽs[p] in deſerto mortui ſunt[q]. Iſta autem eſca quam accipitis: iſte panis

e ¶ Accipitur. i. patienter ſuſtinetur afflictio.

Non prohibeat. ¶ Caſus. Sacerdos non debet prohibere occultos peccatores ſumere corpus Chriſti ſi petant: moneat tamen eos deum timere, vel ꝙ contineant ſumere corpus Chriſti.

f ¶ Non ꝓhibeat. Arg. ꝙ nõ debet iudex ſcḋm cõſcientiam

Judex nõ iudicet ſcḋm ꝯſciam. iudicare: arg. iij. q. vij. iudicet. argu. ꝙ debet iudex admittere iuramentum volentis ſe purgare de crimine cuius cõſcius eſt iudex. j. e. pro dilectione. cõtra. ſed illud de manifeſtis. ex̃ de temp. ord. ad aures. arg. contra.

† Sub. q̃ i terrenis ſũt pigues i. fortes i celeſti b⁹ debiles. xl. vij. diſ. omes. Archi. g ¶ Diſpenſator. in quo caſu non videtur dare qđ ſcit vel credit ei nocere, in alijs non: tamen eſt medicus eius et ſaluti eius debet prouidere: facit quod ſuum eſt cum eum monet ne accedat.

h ¶ Pingues. i. diuites in peccatis. i. pctõres: † ⁊ hoc ſi occulti ſunt. Additio. Argu. xxxij. diſ. nullus. vj. qõ. j. ſi omnia. ij. q. j. de manifeſta. ſecus ſi nõ ſunt manifeſti. j. e. pro dilectione. ⁊ dicit in glo. j. Archid.

i ¶ Sed exactorem. i. ipſe ſacerdos moneat exactorez qui importunus exigit corpus domini.

k ¶ Timere. Scilȝ deum. i. vt timeat deum: vt propter eius timorem deſiſtat: ⁊ ne accipiat, ex quo indigne accipit. ſi tamen non vult deſiſtere, detur ei potius q̃ negetur. Vel ita, ſed ipſe ſacerdos moneat pingues terre, timere exactorẽ, id eſt deum qui hoc exegit ab eis, qui re vera exactor eſt inquirendo merita ſingulorum. j. q. iiij. ꝟ. contra ego ſum deus zelotes.

Sicut iudas. ¶ Caſ. Queritur hic vtrũ mali accipiant corpus xp̃i? Et reſpondet ꝙ ſic: q̃a iudas q̃uis malus eſſet, tamen corpus Chriſti accepit indign⁹: ⁊ de male accipiente dicit Apl's: Qui mãducat carnem meam ⁊c. Joan. xiij. c.

l ¶ Erat. ſacramentaliter.

Re vera ⁊c. ¶ Hec eſt. xxj. pars diſtin. in qua ꝓbatur ꝙ dño ſit poſſibile d̃ pane cõficere corpus Chriſti. Jo. de fan. j. Cor. xj. ꝟ.

¶ Caſus. Cõmendat Ambroſius in hoc ca. multipliciter ſacramentũ eucharíſtie, oſtẽdendo mai⁹ et melius eſſe q̃ mãna quod antiquit⁹ pluit dominus patribus in deſerto: mai⁹ etiaȝ q̃ aqua q̃ iudeis fluxit de petra. Deut. viij. a. Secundo ꝓbat dñm poſſe cõuertere panẽ et vinũ i corpus ſuũ: ⁊ hoc ꝑ multa miracula: q2 om̃ia Exo. xvj. d. ſunt creata in ꝟbo eius: ⁊ ip̃m corp⁹ miraculoſe fuit natũ de virgine. ⁊ in fine inuitat nos ad credẽdũ vt indubitanter credamus ſicut eſt ſcriptũ de hoc ſacramento.

m ¶ Re vera mirabile eſt. Caſus. Dicebant quidã mirabile eſſe ꝙ ita panis conuerteretur in corpus chriſti. Dicit Ambro. ꝙ re vera mirabile eſt: ſed tamen ꝙ poſſit fieri probat exemplis veteris et noui teſtamenti. Ex veteri teſtamento primo ponit exemplum de manna qđ datum eſt iudeis. Exemplum noui teſtamenti ponit de incarnatione chriſti. preterea quia ipſemet dixit: hoc eſt corpus meum ⁊c. Scḋo de aqua ſaliente de petra. Tertio de virgis in ſerpentes verſis. Quarto de aptione maris. Quinto de iordane cõuerſo retrorſũ. Sexto de amaritudine fluuij. Septimo de Heliſeo qui ferrum natare fecit. Octauo de Helia. Nono quia ipſe dixit ⁊ facta ſũt: ipſe mandauit ⁊ creata ſunt.

† Manna di a mã: qđ ẽ bonũ nam dei admirantes dixerũt manhu. i. qđ eſt hoc quaſi q̃ bonũ eſt q̃ dulce. ſcḋm Hug. n ¶ Manna. i. manhu: † quod interpretatur, quid eſt hoc? Nam cum primo eam viderunt, dixerunt manhu: id eſt quid eſt hoc?

o ¶ Paſcebant. Nõ ſolũ carnal'r, verũetiã ſpũaliter: nonnulli tñ aĩales dũtaxat paſcebantur corporaliter.

p ¶ Omnes. i. imitatores eoꝝ q̃ indigne ſumpſerunt.

q ¶ Mortui ſunt. Exceptis duob⁹. ſ. Caleph ⁊ Joſue:

vt. §. diſt. lxxvj. ieiunium. ⁊ ita ꝓpter duos nec plus nec
minus, q2 ⁊ modicus exceſſus non attendit. ff. de verbo.
oblig. cōtinuus. in
princip. ⁊ paruum
interuallū non ob=
eſt. ff. de duobus
reis. duos §. duo. [Joan. vj. f.]
rer. modicū. ⁊ mo=
dica res non indu=
cit ſimoniam. ex. de
ſimo. et ſi queſtio=
nes. arg. contra. ff.
de ṽbo. ſig. l. iij. q2
ibi pro vno miliari
quod ſupereſt, da=
tur dies. Jo.
a ¶ Uite. i. vitam
per quam eternali
ter ſuſtinemur. [Aūe. xx. b.]
b ¶ De celo. i. de
aere. inſtit. de rerū
diui. §. fere.
c ¶ Obnoxiū. q2
ſcaturiebat vermi=
bus ⁊ putreſcebat,
niſi q̄d in op⁹ ſabba
ti reſeruabatur.
d ¶ Corruptione.
Quia nec ſanctum
tuum dabis videre
corruptionem.
e ¶ Corruptio=
nem. eterne dam=
nationis.
f ¶ Diluit. i. re=
miſſionē pctōꝝ con
tulit tibi ſi in humi=
litate permāſeris.
g ¶ In vmbra. i.
figura fuit.
h ¶ Inq̄t. apoſto
lus in epiſtola ad
Corinthios.
i ¶ Petra. i. aqua [Petra q̄ ſeq̄bat filios iſrl.]
q̄ fluxit de petra q̄
ad literam eos ſe=
quebatur. Alij di=
cunt q̄ reuera ipſa
petra. Alij dicūt q̄
ſoror Moyſi ma=
ria tulit ſecū par=
tem illius petre, et
vbicū q̄ erat opus,
petra illa pcuſſa,
dabat aquas. † [† Adde myſtice petra. i. xp̄s ſeq̄bat, q2 vbi hu=manū deficie=bat ſuf=fragiū, aderat diuinū. Archi.]
k ¶ Erat. i. ſigni=
ficabat Chriſtū.
l ¶ Hec autē fa=
cta. Huſcuſ q̄ ſunt
verba apoſtoli.
m ¶ Supereſt vt
probemus. Plu=
rium ſimilium in=
ductione oſtendit
non eſſe impoſſibi=
le deo panē in cor=
pus ſuum: et vinū
in ſanguinē ſuum conuertere.

viuus q̄ de celo deſcendit, vi=
te a eterne ſubſtātiā miniſtrat:
et quicū q̄ panē hunc māduca
uerit, non morief in eternū, q2
corp⁹ eſt chriſti. Cōſidera, pre=
ſtātior vtrū nūc ſit panis an=
geloꝝ, an caro Chriſti q̄ vti q̄
corp⁹ eſt vite. Māna illud de ce
lo b, hoc ſuper celū: illō celi, hoc
dn̄i celoꝝ: illō corruptioni ob=
noxiū c, ſi in diē alterū ſeruare
tur: hoc alienū ab omni corru=
ptione d q̄cū q̄ religioſe guſta=
uerit, corruptionē e ſentire non
poterit: illis aq̄ de petra fluxit,
tibi ſanguis ex chriſto: illos ad
horā ſatiauit aq̄, te ſanguis di=
luit f in eternū: iude⁹ bibit ⁊ ſi=
tit: tu cū biberis, ſitire nō pote=
ris: illō in vmbra g, hoc in ṽita=
te. Si illō q̄ miraris vmbra eſt,
quātū iſtud cui⁹ vmbrā mira=
ris: Audi q2 vmbra eſt q̄ apud
patres facta eſt: bibebāt (inq̄t h)
de ſpūali cōſequēte eos petra i,
petra autē erat k chriſt⁹: ſed nō
i plurib⁹ eoꝝ cōplacitū eſt deo:
nam proſtrati ſunt in deſerto:
hec autem facta l ſunt in figura
noſtri. Cognouiſti potiora: po
tior eſt eñ lux q̄ vmbra, ṽitas
q̄ figura, corp⁹ creatoris q̄ mā
na de celo. Forte dicas. Aliud
video quomodo tu mihi aſſe=
ris q̄ chriſti corp⁹ accipiā: Et
hoc adhuc nobis ſupereſt vt p̄
bemus m: quantis igif vtimur
exēplis vt ꝓbem⁹ hoc non eſſe
q̄d natura formauit, ſʒ q̄d be=
nedictio conſecrauit, maiorē q̄
eſſe vim benedictionis q̄ na=
ture, q2 benedictione et natura
ipſa mutatur. Uirgā tenebat
Moyſes n, ⁊ piecit eam: ⁊ facta
eſt ſerpēs rurſus apprehendit
caudā ſerpētis, ⁊ in virge natu
rā reuertif. Uides ergo ꝓphe
tica gr̄a bis mutatā eſſe natu=
rā et ſerpentis ⁊ virge. Curre=
bāt egypti flumina puro mea
tu aquarū: ſubito de fontium
venis ſanguis o cepit erumpe=
re: non erat potus in fluuijs.
Ruꝛſ⁹ ad ꝓphete preces cruor
ceſſauit fluminū, aquarum na=
tura remeauit. Circunclusus
erat vndi q̄ popul⁹ hebreorū:
hinc egyptijs vallat⁹, inde ma
ri clauſus: virgā leuauit Moy
ſes, ſeparauit p ſeſe aqua, et in
murorum ſpeciem cōgelauit q,
at q̄ inter vndas via pedeſtris
apparuit. Jordanis retrorſuz r
contra naturam in ſui fontis
reuertitur exordiū ſ: nōne cla=
ret naturam vel maritimorum
fluctuū vel fluuialis curſus eſſe
mutatā: Sitiebat populus pa
trū, tetigit Moyſes t petram, ⁊
aqua de petra fluxit. Nunquid
non preter naturā operata eſt
gr̄a v vt aquā x vomeret petra,
quā nō habebat natura: Ma=
rath fluuius amariſſim⁹ erat,
vt ſitiēs popul⁹ bibere nō poſ=
ſet. Miſit Moyſes lignum in
aquam ⁊ amaritudinem ſuam
aquarū natura depoſuit, quā
infuſa ſubito gratia tempera=
uit y. Sub Heliſeo ꝓpheta vni
de filijs ꝓphetarum excuſſum
eſt ferrum de ſecuri, et ſtatim
merſum eſt: rogauit Heliſeum
qui amiſerat ferrū, vt illud ſi=
bi acquireret. Miſit Heliſeus
lignum in aquā, ⁊ natauit fer
rum z: vti q̄ ⁊ hoc preter natu=
ram factum cognouim⁹. Gra
uior enim eſt ferri ſpecies, q̄
aquarum liquor. Aduertimus
igitur maioris potētie eſſe dei
gratiam q̄ naturam: ⁊ adhuc a
tamen prophetice benedictio=
nem numeram⁹ gratiam. Q̄ʒ
ſi tantum valuit humana be=
nedictio vt naturam conuer=
teret: quid dicimus de ipſa cō
ſecratione diuina vbi ipſa ver
ba domini ſaluatoris operan=
tur: Nam ſacramentum iſtud
quod accipis, Chriſti ſermo=
ne conficitur. Q̄ʒ ſi tantum

n ¶ Uirgā tenebat Moyſes, de hoc habef. xxvj. qōe. v.
nec mirum. in prin
cip. ⁊ verſi. hec po=
teſtas.
o ¶ Sanguis ce=
pit erumpere. Hec
fuit prima plaga
egypti verus ſan=
guis erat, ſicut ve=
ri ſerpentes: quid [Exo. xiiij. a.]
ergo bibebant he=
brei:
p ¶ Separauit.
ſe aqua. in duode=
cim diuiſiones: vt
quelibet trib⁹ per
ſuas turmas ince=
deret.
q ¶ Congelauit. [Joſue iiij. d.]
Dicunt quidam q̄
aqua ſuperior ſte=
tit non fluxit, ſed
inferior fluxit in
mare. [Nūe. xx. b.]
r ¶ Jordanis re=
trorſum. Ad fontē
xanti † vel a recur
rit aqua. [† Proprium nomē eſt.]
ſ ¶ Exordium.
Hoc legitur in li=
bro Joſue. i. deſijt [Exo. xv. d.]
deſcendere, quaſi
gradu recepto re=
uertebatur in ſuū
exordium.
t ¶ Moyſes. Hi=
ſtoriā habes. xxiij.
qōne. iij. §. his om=
nibus.
v ¶ Gr̄a diuina. [iiij. re. vj. a.]
p lignū imiſſum.
x ¶ Aquā vome=
ret. Actualiter vel
naturaliter.
y ¶ Tēperauit. i.
dulcorauit.
z ¶ Et natauit.
ferrū. i. humanum
genus de imo pec=
catoꝝ leuauit.
a ¶ Et adhuc tn̄.
q. d. dictū eſt et ꝓ=
batum q̄ maioris
potentie eſt gr̄a q̄
natura rerū: nihil
tn̄ adhuc diximus
de benedictione di=
uina, ſed tn̄ de ꝓ=
phetica. Uel licet
multa exempla in=
troduxerim de ꝓ=
phetica benedictio [† De h⁹ hr̄ hiſtoria. xxiij q. iiij. q̄ chriſt⁹.]
ne: tn̄ adhuc poſ=
ſum inducere alia
de eadem, et addit
de Helia. †

s ¶ Deponeret. qñ duo quinquagenarij cõbuſti ſunt hiſtoriã habes. xxiij. q. iiij. qđ Chriſtus.
b ¶ Minus. dicit imperator ꝙ cũ nobis conſentaneum eſt vbi nulla eſt ſtipulatio interpoſita, intelligi eam adhibitam: multo fortiꝰ vbi inutilis fuit ab initio, per nos validam effici: vt. C. de rei vxo. ac. l. j. circa prin.
c ¶ Q̃ mutare. i. minus eſt mutare q̃ dare.
d ¶ Sed quid argumentis. i. ad qđ ſubaudi exteriꝰ q̃ꝝ cõfirmamꝰ qđ dicimus exẽplis, q̃ ipſe in ſe exhibuit?
Pſal. cxlviij
e ¶ Querimus. i. hoc corpꝰ in quod tranſſubſtantiatur panis prece myſtica, eſt natũ de virgi: nec chriſtꝰ poſt in cena cũ diſcipulis corpꝰ ſuũ confecit, cũ ſemel in vtero virginali a tota trinitate pfectũ eſſe non deſijt, neq̃ deſijſſe potuiſſet meritis chriſti exigẽtibus. Additio. Ergo nec chriſtꝰ corpꝰ iſtud confecit in cena, nec ſacerdos illud quotidie conficit ſi verbũ teneat proprie: non ergo ea ratione corpus chriſti dicitur ꝯfici tali prece, ꝙ ipſum in vtero virginis corpus formatum deinceps formet, ſed quia ſubſtãtia panis et vini q̃ non fuerat corpꝰ chriſti vel ſanguis, ad verba chriſti ꝓlata fit corpꝰ chriſti ꝛ ſanguis: ꝛ ideo ſacerdotes dicunt conficere corpꝰ ꝛ ſanguinem chriſti, q: eoꝝ miniſterio ſubſtantia panis tranſſubſtantiat in corpus chriſti, et ſubſtãtia vini in ſanguinem. Pe. Ar.
ſigna tur.

valuit ſermo Helie, vt ignem de celo deponeret[s] non valebit chriſti ſermo vt ſpecies elementorum mutet? De totius mundi operibus legiſti: q: ipſe dixit et facta ſunt, ipſe mandauit et creata ſunt. Sermo igit chriſti qui potuit ex nihilo facere qđ nõ erat, nõ poteſt ea que ſunt in id mutare qđ nõ erãt? Non enim minusᵇ eſt dare q̃ mutare[c] nouas naturas rebus. Sed quid argumẽtis[d] vtimur? ſuis vtamur exemplis, incarnationis aſtruamus myſterij veritatem. Nũquid nature vſus preſenſit cum dñs Jeſus ex Maria naſceret? Si ordinẽ querimus[e], viro mixta femina generare cõſueuerat. Liquet igitur ꝙ preter nature ordinem virgo generauit: ꝛ hoc qđ conficimus, corpꝰ ex ꝟgine eſt. Quid hic queris nature ordinem in chriſti corpore, cum preter naturam ſit ipſe dñs Jeſus partus ex virgine? Vere vtiq̃ caro chriſti q̃ crucifixa eſt, que ſepulta eſt. Vere ergo illiꝰ carnis ſacramentum eſt. Ipſe clamat dñs Jeſus. Hoc eſt corpꝰ meũ. Ante benedictionẽ verboꝝ celeſtiũ alia ſpecies[f] nominatur: poſt cõſecrationẽ chriſti corpꝰ vere dicit. Ipſe dicit ſanguinẽ ſuũ. Ante cõſecrationẽ aliđ dicit, poſt ꝯſecrationẽ ſanguis nũcupat. Tu dicis amẽ[g], hoc eſt, verũ eſt: qđ os loquit, mẽs intẽta fateat: qđ ſermoʰ ſonat, affectus[i] ſentiat.

Itẽ Aug. in quodã ſermone de verbis euangelij.

¶ **Quõ ꝑ partes chriſtꝰ manducat, ꝛ integer permanet.**

Inuitat dñs ſeruos, vt pparet eis cibũ ſeipſuꝫ: quis audeat manducare dñm ſuum? ꝛ tñ ait: Qui manducat me, viuit ꝓpter me. Quando mãducat, vita mãducat[k]: nec occiditur vt manducetur, ſed mortuos viuificat[l]. Quando mãducat, reficit, ſꝫ nõ deficit. Mãducat chriſtꝰ, viuit mãducatꝰ: q: reſurrexit[m] occiſus, nec qñ mãducat, partes de illo facimꝰ: ꝛ ꝙ in ſacramẽto[n] ſic fit, norũt fideles queadmodum[o] manducẽt carnẽ chriſti: vnuſquiſq̃ partẽ ſuam accipit: per partes mãducat, ꝛ manet integer totus: per partes manducatur in ſacramẽto, manet integer totꝰ in celo, manet integer totus in corde tuo.
Pſal. cij.
Joan. vj. f.

Itẽ paſchaſius papa de corpore ꝛ ſanguine chriſti.

¶ **Quotidianũ ſacrificiũ non reiteratio eſt paſſionis chriſti, ſed cõmemoratio.**

Iterat[p] quotidie[q] hec oblatio, lꝫ chriſtꝰ ſemel paſſus in carne, per vnam eãdemq̃ mortꝭ paſſionem ſemel ſaluauerit mundũ: ex qua morte idẽ reſurgens ad vitã, mors illi vltra nõ dñabitur: qui ꝓfecto ſapientia dei patris neceſſarium pro multis cauſis hoc prouidit. Primo quidem quia quotidie peccamus, ſaltem in peccatis ſine quibus mortalis infirmitas viuere nõ poteſt: q: a nobis habeatur in memoria.
Mat. vj. b. j. Jo. j.
Xpsq̃ ille nos dilexit.
Rom. vj. f.

¶ Inuitat dñs. ¶ Caſus. Dominus inuitat nos vt eũ manducemus, ꝛ ſic viuamus: ipſe enim manducatus viuit, quia reſurrexit occiſus. ꝛ quãuis in ſacramento partium fiat diuiſio ſub quibꝰ chriſtus ſumitur: integer tamen manet et non diuiditur.

k ¶ Vita manducatur. Id eſt deus viuens.
l ¶ Viuificat. i. digna perceptione viuificat, vel operatur ad viuificandum.
m ¶ Quia reſurrexit. nõ eſt caſuale, ſed probatio eſt a maiori: nam ex q̃ reſurrexit ꝛc.
n ¶ Sacramento. ſ. e. di. qui manducant.
o ¶ Quemadmodum. quia in ſacramento.

Iterat. Hec eſt. xxij. pars diſt. in qua probatur ꝙ iteratur hoſtia quotidie in altari in cõmemorationẽ, q: quotidie peccatur ſaltem venialiter, vt eiꝰ memoriã habeamus, et per hoc ſalui ſimus: vtpote q: ad preces ſacerdotuꝫ aperit celũ, et celeſtia iungunt imis. ꝛ hoc ꝓbat per. xj. ca. Jo. de ſan.
¶ Caſus. Cũ chriſtus ſemel paſſus ſit, et vna paſſione munduꝫ redemit: queritur quare ſacramentũ euchariſtie conficiat quotidie. Et reſpõdetur ꝙ licet in baptiſmo pctã ſint nobis dimiſſa, tamen ſepe peccamus ſaltẽ venialiter, remanente in nobis peccati fomite: et ideo hoc ſacramẽtũ iterat, vt per ipſuꝫ peccata dimittãtur, ꝛ vt mors eius ſemper a nobis habeatur in memoria.

f ¶ Alia ſpecies. i. alteriꝰ rei ſpecies. i. ſubſtantia fuit, vel aliud ſubſtantiatum.
g ¶ Amen. i. verũ eſt: vt di. xxxiiij. ſedulo.
h ¶ Sermo. Supra diſtinct. xciij. diacon. ad Hec enim verba ſunt inſtituta, vt quod quis cogitat, alijs proferat, xxij. q. ij. is autem.
i ¶ Affectus. i. fides.

p ¶ Iterat. q̃tidie ſum mꝰ corpꝰ chriſti: q: q̃tidie egemꝰ vt remittant nobis pctã: lꝫ eñ ꝑ baptiſmũ ſublata ſunt, tñ ꝓpter fomitẽ originalis peccati quotidie recidiuamꝰ. Item alia ratione, vt poſteris noſtris notificemus mortem domini, ꝛ qualiter dilexerit nos.
Corpꝰ xpi q̃tidie ſumimꝰ.
q ¶ Quotidie. j. di. iij. ſabbato.

lz oia pctã ſint donata in ba=
ptiſmo, infirmitas [a] tñ pcti ad
huc in carne remanet. vñ pſal
Psal. cij. miſta: Bñdic aia mea dño: q̃
propitiat oibus iniquitatibus
tuis, q̃ ſanat oẽs infirmitates
tuas. Et ideo quia quotidie la
bimur [b], quotidie chrs [c] myſti=
ce ꝓ nobis immolatur [d]: ⁊ paſ=
ſio chri in myſterio tradit: vt
qui [e] ſemel moriendo mortem
vicerat, q̃tidie recidiua [f] deli=
ctorum ꝑ hec ſacramenta cor=
poris et ſanguinis peccata re=
laxet. vñ oramus: Dimitte no
Mat. vj.b. bis debita nr̃a ⁊c̃. Quia ſi di=
xerimus q2 peccatũ non habe
j.Jo.ſ. mus, noſmetipſos ſeducimus
et veri. in nobis non eſt. Item
iteratur [g] hoc myſteriũ: et hoc
ob cõmemorationẽ paſſionis
xpi: ſicut ipſe ait: Hoc quotiẽſ
cũqz feceritis, in meam cõme=
morationem facite. Quotiẽſ=
cunqz ergo hunc panem ſumi
tis, ⁊ bibitis hunc ſanguinem,
mortem dñi annũciabitis do=
nec veniat. Nõ vtiqz ſic eſt ac=
cipiendũ, donec mors xpi ve=
niat: quia iã vltra nõ moritur:
ſed donec ipſe dñs ad iudiciũ
veniat. Interdũ [h] aũt ſemper
eſt mors chri ꝑ ſeculi vitã po=
ſteris annũcianda: vt diſcant
qua charitate dilexit ſuos, qui
pro eis mori dignatus eſt cui
oẽs debemus vicẽ rependere [i]
charitat, q2 ad hoc nos prior
dilexit cum eſſemus [k] gehenne
filij, vt diligeremus eum iam
a morte liberati.

Item Auguſtinus.

Nõ ſolũ ſub figura, ſz et in veritate dñici corporis et ſan=guinis ſacrm̃ celebratur.

Utrum ſub figura, an
ſub veritate hoc myſti
cum calicis ſacrm̃ fiat, veritas
ait: Caro mea vere eſt cib9: et
ſanguis meus vere eſt potus:
alioquin q̃uo magnũ [l] erit: pa=
nis quem ego dabo, caro mea
eſt pro mũdi vita, niſi vera ſit
caro? Sed q2 chr̃m fas vora=
ri [m] dentibus [n] non eſt. voluit
dñs hũc panem ⁊ vinũ in my
ſterio [o] vere carnẽ ſuam ⁊ ſan
guinẽ ſuũ ꝯſecratiõe ſpũſſan=
cti potẽtialiter creari [p]: ⁊ quo=
tidie pro mundi vita myſtice
immolari: vt ſicut de virgine
per ſpm̃ ſanctũ vera caro ſine
coitu creatur, ita per eũdẽ ex
ſubſtantia panis ⁊ vini myſti=
ce idem corpus [q] xpi cõſecret.
Corpus xpi ⁊ veritas ⁊ figu=
ra eſt: veritas [r] dũ corpus xpi [s]
et ſanguis virtute ſpiritusſcti
in ꝟtute [t] ipſius ex panis ⁊ vi=
ni ſubſtãtia efficit. Figura ꝟo
eſt id quod exteri9 ſentit. Ite=
ratur autẽ quotidie hec obla=
tio: lz chrs ſemel paſſus ſit: q̃a
quotidie peccamus peccatis,
ſine quibus mortalis infirmi=
tas viuere nõ poteſt. Et ideo
q2 quotidie labimur, Chriſt9
quotidie myſtice ꝓ nobis im=
molatur. Intra ſanctam eccle
ſiã catholicã in myſterio [v] cor
poris chri nihil a bono maius
nihil a malo minus perficitur
ſacerdote: q2 nõ in merito [x] cõ
ſecrãtis, ſed in verbo efficitur
creatoris: ⁊ in virtute ſpiritus=
ſcti. Si enim in merito eſſet ſa
cerdotis, nequaqz ad Chriſtũ
pertineret. Nũc aũt ſicut ipſe
eſt qui baptizat, ita ipe eſt qui
per ſpiritũ ſanctũ hanc [y] ſuam
efficit carnem, ⁊ trãſit [z] vinum
in ſanguinem. vnde et ſacer=
dos [a]: Jube [b] inquit [c] hoc per=
ferri [d] per man9 angeli tui ſan=
cti in ſublime altare tuum, in
conſpectu diuine maieſtatis

a Infirmitas. i. origo peccati.
b Labimur. Saltẽ venialiter. de peni. diſt. ij. ſi em̃.
c Quotidie. Preterqz in die ſancto veneris, et in ſe=
quenti ſabbato. j. diſt. iij. ſabbato.
d Immolat. Chriſti immolatio facta pro nobis in ſa
cramento corporis
et ſanguinis ei9 re
preſentatur.
e Ut qui. Due
cauſe hic notantur
hui9 ſacri: deletio
venialiũ peccato=
rũ, ⁊ memoria paſ
ſionis domini.
f Recidiua. i.
recidiua delicta, id
eſt redeũtia per ite
rationem.
g Iterat. Ob
cõmemorationẽ. ꝟ
e. diſt. cum omne.
h Interdum. i.
interim, donec ve=
niat domin9 ad iu=
dicium.
i Rependere.
vnde pꝑha. Quid
retribuã dño ꝓ oi=
bus que retribuit
mihi? calicẽ ⁊c̃. ex=
tra de teſta. cuz in
officijs.
Xps q̃=lis nos dilexit. k Cũ eſſem9. i.
quãuis non dilexit
nos in eo q eſſem9
gehenne filij: dile=
xit tñ nos in eo q
creatura. vnde di=
citur: Nihil eorũz
odiſti que feciſti.
Utrum ſub.
Caſ9. In
hoc ca. Aug. ex ꝟ=
bis chri ꝓbat q in
ſacro altari eſt ve=
rum corp9 ⁊ verus
ſanguis chri eſſen
tialit ſub ſpecie pa
nis ⁊ vini, non au=
tez per figurã tm̃:
vt dt Berengari9.
Oñdit etiã q ꝟtu=
te et potentia diui=
na panis et vinum
trãſſubſtãtiãtur in
corpus ⁊ ſanguinẽ
chri. ⁊ fit hoc tã mi
niſterio mali ſacer
dotis q̃z boni. iter=
ſerit etiam q̃re q̃ti
die imolat corpus
xpi. exponit etiam
q̃dã ꝟba q̃ ꝯtinent
in canone miſſe. tã=
dẽ ſupponit in qui
bus ꝟbis conficiat
hoc ſacrm̃. Ubi dr
ſub ſpecie panis ⁊ vini. ⁊ ſup. ibi, nõ in ſua ſpecie: q2 hor
ribile eſſet ⁊ irriderẽt nos pagani ſi ſanguinem occiſi ho
minis biberemus. In fine caſus Hug. ſup. ſitr alia q̃ ſa=
cerdos dicit vel clerus canit, laudes ſunt ⁊ orões.
l Magnum. Scilicet miraculum.
m Uorari. ꝟ. e.
diſti. ego berenga=
rius. cõtra. ſed ibi
hyperbolice locu=
tus eſt, et veritatẽ Joan. vj.f.
exceſſit.
n Dentibus. i.
in figura vl' forma
humana.
o In myſterio.
id eſt ſacramento.
p Creari. i. ve
ram carnem ⁊ ſan=
guinem xpi tranſ=
ſubſtantiari.
q Idem corp9.
id eſt in ſacro ſub
quo latet corpus
Chriſti.
r Ueritas. i. cũ
panis ⁊ vinũ ſacri= Uerita s, figura et res ſacramenti ſũt in altaris ſacro.
ficant in corpus et
ſanguinem dñi, ibi
eſt ꝟitas que cor=
pus eſt, ⁊ figura q̃
ſpecies eſt, et res
ſacramẽti figurãs
ſcz ſacramẽtũ ſan=
guinis, ⁊ ſacramẽ=
tuz vnitatis: vt. ꝟ.
e. q̃a paſſus. vnde
⁊ alibi dr ſacrm̃ ſa=
cramẽtorũ: vt. ꝟ. e.
tribus. in prin.
ſ Corpus xpi. i.
ſub appellatione
iſta corp9 chri, ſpe
cies panis ⁊ vini et
verũ corp9 xpi con
tinetur. ꝟ. eod. hoc
eſt. circa fi.
t In ꝟtute. ꝟ.
ea. diſtin. corpus ⁊
ſanguis.
v In myſterio.
. i. ſacro cõficiẽdo.
x In merito. i.
vt trãſubſtãtiaret
y Hãc ſubſtan
tiã panis ⁊ vini.
z Et tranſit. i.
tranſire facit.
a Sacerdos. i.
ad oſtendẽdum q
non i merito ſacer=
dotis ⁊c.
b Jube. i. fac.
c Inq̃t. ꝑ conſe
cratiõẽ. hoc conti
netur in ſecreta.
d Perferri. Id
eſt tranſſubſtãtia=

tue. Ut quid deferenda[a] in lucem[b] depoſcit, niſi vt intelligatur ꝙ iſta fiant in ſacerdotio[c]? Hãc igitur oblationem[d] benedictam per quam benedicimur: aſcriptam[e], per quam omnes in celo aſcribimur. ratam, per quam in viſceribus chriſti eſſe cenſeamur. rationabilem, per quam a beſtiali ſenſu exuamur. acceptabilem, vt qui nobiſipſis diſplicemꝰ, per hanc acceptabiles eius vnico filio ſimꝰ. nihil rationabilius vt quia nos iam ſimilitudinẽ[f] mortis eius in baptiſmo accepimus: ſimilitudinem quoqꝫ carnis ⁊ ſanguinis ſumamus: ita vt et veritas non deſit in ſacramẽto, et ridiculum nullum fiat a paganis ꝙ cruorem occiſi hominis bibamus. Si eñ diſcipuli patienter[g] ferre nequiuerunt quod dominus dixit: Qui non mãducat meam carnem ⁊c̃. ſed dixerunt: Durus eſt hic ſmo: quomodo ergo ferrent iſta increduli? Credendum eſt ꝙ in verbis[h] chriſti ſacramenta cõficiantur. cuius enim potẽtia creanꝭ prius eius vtiqꝫ verbo ad melius ꝓcreantur. Reliqua omnia que ſacerdos dicit, aut clerus chori canit: nihil aliud ꝗ̃ laudes[i] et gratiarũ actiones ſunt: aut certe obſecrationes[k] ⁊ fideliũ petitiones. Unde et ſacerdos dicit prius euangeliſtarũ verba aſſumẽs: Qui pridie ꝗ̃ pateretur ⁊c. In hoc ergo creatur illud corpus.

Itẽ Gregorius papa in Homilia paſchali.

¶ **In ſanguine agni xpi ſanguis qui vere nunc ſumitur, olim prefigurabatur.**

Quid ſit ſanguis[l] agni, non iam audiendo, ſed bibendo didiciſtis. Qui ſanguis ſuper vtrumqꝫ poſtem[m] ponitur: quando non ſolũ ore corporis, ſed etiam ore cordis hauritur. Item. Hec ſalutaris victima[n] illam nobis mortem vnigeniti per myſterium reparat[o]: qui licet reſurgens a mortuis iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur: tamen in ſeipſo immortaliter et icorruptibiliter viuẽs, iterum in hoc myſterio moritur[p]: eius quoqꝫ vbiqꝫ corpus ſumitur, eius caro in populi ſalutem[q] patitur: ‡ eius ſãguis nõ iam in manus[r] infidelium ſed in fidelium ora profunditur. Hinc ergo penſemus qualis ſit hoc ſacramentum, quod pro abſolutione noſtra paſſionem vnigeniti filij ſemper imitatur[ſ]. Quis enim fidelium habere dubium poſſit, in ipſa[t] immolationis hora ad ſacerdotis vocem[v] celos[x] aperiri? in illo Jeſu Chriſti myſterio angelorum choros[y] adeſſe? ſumma[z] et ima ſociari?

ri: vel perferri. i. ſurſum efferri. i. conuerti in ſanctũ altare tuũ. i. corpus tuũ ſuꝑ choros angeloꝝ exaltatũ. Sed contra videꝭ ꝙ oratio hec ſit ſuperflua: qꝛ hec diciꝭ poſt verba quoꝝ virtute conficiꝭ † corpus chriſti: ⁊ ita de eo qđ iam actũ eſt, ſuperflua eſt oratio? Reſpõdeo ſcriptura nõ attendit huiuſmodi ãguſtias tꝑis, ſed ſacerdos cũ nõ poſſit multa ſimul proferre ita loquiꝭ ac ſi tẽpus ſtaret et eſſent adhuc faciẽda que in principio ſermõis nõdum erãt facta. ſiꝭe not. xxxv. diſti. ſexto. verſus prin. ⁊ verba nõ ad tempus ſue ꝓlationis: ſed per cõceptionẽ vel per cõtẽplationem loquẽtis ſunt referenda: vt ſi dicam, manus mea eſt clauſa ⁊c. Uel intellige ‡ de ſpirituali corpore eccleſie: vt ꝑ hoc ſacramentuꝫ aſſocietur triumphãti eccl̃ie. vnde ſequitur i ſecreta vt quotquot ide ſumpſerimus celeſti gratia repleamur.

Oſo q̃ poſt cõſecratio nem dr ſupſlua nõ eſt.

† Ut no. ſ. e. panis.

‡ Iſte forte ẽ melior intellectus.

Joan. vj. f.

a ¶ Deferẽda. i. trãſſubſtãtianda.

b ¶ In lucẽ. i. in lucidũ corpus xpi.

c ¶ In ſacerdotio. i. in eius myſterio vel ſacro. i. i virtute ſpiritusſancti.

d ¶ Oblationem. Expoſtulat ſacerdos fieri: vel ſupple vt in ſecretis. i. facere digneris.

e ¶ Aſcriptam. Non em̃ Aug. his vtitur verbis vt ſuis, ſed aſſumit ea de ſecretis: vt exponat. Joan.

f ¶ Similitudinem: vt. j. diſti. iiij. de trina.

g ¶ Patienter. Collige contra quoſdam qui maiores doctores reprehendunt: cum adhuc in ſue nouitatis incredulitate teneantur.

Doctores reꝓhẽdẽdi nõ ſũt.

h ¶ In ṽbis. ſ. e. qꝛ corpus. ſ. e. panis. ⁊. ſ. e. non oĩs.

i ¶ Quam laudes. Supra. xj. diſt. eccleſiaſticarum. j. diſt. iiij. non eſt aliud.

k ¶ Obſecrationes. vt no. ſ. diſt. j. de hymnis.

Quid ſit ſanguis. ¶ Caſus. Oſtendit Grego. in hoc ca. ꝙ corpus chr̃i ore ⁊ corde debet ſumi. ⁊ hoc ſacramẽtũ in memoriã mortis chr̃i ſepe cõficitur a ſacerdote per miraculum in preſentia angelorum, vt ibi ſit verum corpus chriſti qđ in virgine ſumpſit, qđ dedit apl̃is qđ in pluribus locis eſt totũ. et quicũqꝫ de ipſo accipiũt, non minuunt: ſed integrũ totũ manet. quotidie comediꝭ et bibitur: ſed ſub alia ſpecie: qꝛ nõ habemus in vſu carnem crudã comedere, ⁊ ſanguinem bibere. Summa et ima. ima ſcilicet panis et vinũ, tranſire in ſumma. i. corpus chr̃i: ⁊ vinũ ex viſibilibus fieri: qꝛ viſibilia ſcilꝫ panis et vinum tranſeũt in corpus chr̃i inuiſibile nobis.

l ¶ Quid ſit ſanguis. Primo dicit ꝙ corde et ore ſumendũ eſt corpus chr̃i: qꝛ ſuꝑ vtrũqꝫ poſtẽ fuit poſitus ſanguis. Scđo dicit ꝙ ad vocem ſacerdotis in ipſa hora imolatiõis aperiũtur celi, et adeſt chorus angelorũ, et vniũtur celeſtia terrenis. Tertio dicit ꝙ idem corpus et ſanguis qui datus fuit diſcipulis, conficiꝭ in altari.

Exo. xij. d.

Rom̃. xij. d.

m ¶ Poſtẽ. Oris et cordis. †

† Unde ſubdiꝭ qñ ⁊c.

n ¶ Uictima. i. ſacramẽtum victime ſalutaris.

‡ patitur.

o ¶ Reparat. Id eſt ad memoriã reducit vel repñtat.

p ¶ Moriꝭ. i. eius mors repñtaꝭ: vt ſ. e. dum frangiꝭ.

q ¶ In ppl̃i ſalutem patiꝭ. i. paſſio repreſentatur: vt mors facta pro ſalute populi.

r ¶ In manꝰ infideliũ. vt i paſſiõe.

ſ ¶ Imitatur. id eſt repreſentat.

t ¶ In ipſa. ſubaudi contingat.

v ¶ Ad ſacerdotis vocẽ. i. ad ſermonẽ chr̃i voce ſacerdotis enunciatũ, panis ⁊ vini ſubſtãtia in carnem chriſti ſedentis ad dexterã patris in celis tranſſubſtantiari miniſterio angelorum: vnde ſubditur ſumma ⁊c.

Tranſſubſtãtiatio fit ad vocẽ ſacerdotis.

x ¶ Celos. Id eſt per id quod verbo ſacerdotis conſecratur, aditum ad celeſtia fieri, vel panem vel vinũ in id quod ſuper celos eſt trãſire.

y ¶ Angeloꝝ choros adeſſe. Scilꝫ hoibus conſecrantibus vel digne vel indigne.

z ¶ Summa. i. panem et vinum in corpus et ſanguiꝭ.

vnumq[a] ex inuiſibilibus[b] atq; viſibilibus fieri? Idem. Uno inquit eodemq; tẽpore ac momento[c] in celo rapitur myſterio angelorum corpori Chriſti ſociandus: et ante oculos ſacerdotis in altari videtur: tanta eſt eccleſie vnitas in chriſto, vt vnus vbiq; ſit panis[d] corporis Chriſti, et vnus ſit calix ſanguinis eius. Calix[e] enim quem ſacerdos catholicus[f] ſacrificat, non eſt alius niſi ipſe quem dominus apoſtolis tradidit: quia ſicut diuinitas verbi[g] dei vita eſt que totum implet mundum: ita licet multis locis et innumerabilibus diebus illic conſecretur corpus: non ſunt tamen multa corpora Chriſti, neq; multi calices, ſed vnum corpus Chriſti, et vnus ſanguis cum illo quod ſumpſit in vtero virginis, et quod dedit apoſtolis. Diuinitas enim verbi replet[h] illud quod vbiq; eſt et coniungit, et facit vt ſicut ipſa vna eſt, ita et vnum eius corpus ſit in veritate. Unde animaduertendum eſt, quia ſiue plus ſiue minus quis inde percipiat: omnes equaliter corpus Chriſti integerrime ſumunt, et generaliter omnes, et ſpecialiter vnuſquiſq;. Itẽ. Myſterium fidei dicitur quod credere debes, ꝙ ibi ſalus noſtra conſiſtit. Prouidens enim dominus nobis dedit hoc ſacramentum ſalutis vt quia nos quotidie peccamus, et ille iam mori non poteſt: per illud ſacramentum peccatorum remiſſionem conſequamur. Quotidie em̄ ipſe comeditur et bibitur in veritate, ſed integer et viuus atq; immaculatus manet. Et ideo magnum ⁊ pauendum eſt myſterium: quia aliud videtur, et aliud intelligitur: ſed cum myſterium[i] ſit vnum corpus, et ſanguis dicitur: figuraꝫ panis et vini habet faciente domino, quia non habemus in vſu carnem crudam[k] comedere, et bibere ſanguinem.

Item Ambroſius.

Poſt conſecrationem lꝫ figura panis et vini remaneat: tamen nihil eſt ibi niſi corpus et ſanguis Chriſti.

Omnia quecunq;[l] voluit dñs fecit in celo ⁊ in terra: et quia voluit ſic, factum eſt ita. Licet figura panis et vini videatur: nihil tamen aliud ꝙ̄ caro[m] chriſti ⁊ ſanguis poſt cõſecrationẽ credẽdum eſt. Unde ipſa veritas ait ad diſcipulos. Hec (inquit) caro mea eſt pro mundi[n] vita. ⁊ (vt mirabilius loquar) non alia plane ꝙ̄ que nata eſt de Maria ⁊ paſſa in cruce, et reſurrexit de ſepulchro. hec inq̃ ipſa eſt. Et ideo Chriſti caro eſt que ꝓ mũdi vita adhuc hodie offert: ⁊ cũ digne accipit, vitã vtiq; eternã in nobis operatur. Panẽ quidez iſtum quẽ ſumimus in myſterio, illũ vtiq; intelligo panem qui manu ſancti ſpiritus formatus eſt in vtero ꝟginis, ⁊ igne paſſionis decoctus in ara crucis. Panis em̄ angelorum factus eſt cibus hominum. vnde ipſe ait: Ego ſuꝫ panis viuus qui de celo deſcẽdi. Et itẽ: Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. Ex his nãq; duabus ſentẽtijs[o] aperte datur intelligi, quia panis[p] iſte ⁊ ille nõ duo, ſed vnus panis ⁊ vna caro, ⁊ procul dubio vnum corpus efficitur: illud vere, illud ſane ſumptum eſt de virgine, quod paſſum eſt ⁊ ſepultum, quod ſurrexit et in celũ aſcendit, ⁊ ſedet ad dexterã dei patris, ⁊ quod eſt venturum iudicare viuos et mortuos.

Item Auguſtinus ex ſermone de verbis domini.

Quãuis quotidie mãducatur Chriſtus, integer tamen permanet viuus.

nem chriſti trãſſubſtantiari.

a Unũq;. Scilꝫ ſacrificium. ſcꝫ celebrationẽ et immolationem altarꝫ fieri.

b Ex inuiſibilibus. i. ex ipſis ſacramentis ⁊ rebus ſacramẽtorum: hoc eſt qd exponẽdo ſubdit: vno inqt. i. vno et eodem momẽto panis trãſit in corpus chriſti miniſterio angelorum: ⁊ in altari videt per ſpeciem, quaſi qd eſt eius ſpecies, videt eo tẽpore ⁊c.

c Momẽto. i. eo tẽpore quo chriſtus eſt in quolibet altari totus in celo eſt verus deus et homo in preſentia angelorum, facta cõmutatione in verũ corpus et ſanguinem.

d Panis. intrãſitiue. i. vnũ corpus xp̄i vbiq; eſt vbi eſt conſecratum, et ſic de ſanguine.

e Calix. i. ſanguis qui in calice continetur.

f Catholicus. Hinc collige ſacerdotem non catholicum corpus dñi cõficere nõ poſſe. † S. eo. ca. pri. et. xxiiij. q. j. ſchiſma. Addicio. Et plane et hoc legi. j. q. j. ſi quis inquit. verſi. cõſtat. ⁊ ca. ſequẽ. Archi.

Sacerdos nõ catholicus cõficere nõ poteſt.

† Ar. ꝫ xv. q. vlti. ca. vlti. i ſi.

g Diuinitas verbi. que eſt verbum, id eſt Chriſtus ꝙ ſub his ſpeciebus latet, cum ipſe eſt ꝙ mirabilia facit in oculis noſtris.

h Replet. Donis ſpũalibus.

i Sed cum myſterium. Id eſt ꝙ̄uis ſit myſterium vnum quod ibi latet, id eſt chriſtus vel quanuis panis et vinum ſit vnius rei myſterium qd ibi latet. i. chriſtus: tamẽ corpus ⁊ ſanguis dicitur propter pluralitatem ſpecierum.

k Crudam. s. eo. forte.

O Mnia quecũq;. § Caſus. Oſtendit Ambroſius in hoc capitulo ꝙ poſt conſecrationem ſub ſpecie panis vel vini nihil aliud eſt niſi caro ⁊ ſanguis Chriſti: et eſt illa caro quam de virgine pro ſalute mundi ſuſcepit: ⁊ illud corpus ſumimus in ſacramẽto illo, quod natum eſt de virgine, quod mortuum eſt et reſurrexit, et ſedet ad dexterã dei patris, et vnus panis eſt tantum, et non duo. Pſal. cxxxiiij. Jo. vj.

l Omnia quecunq;. In prima parte Ambroſius probat verum corpus et ſanguinem latere ſub illis ſpeciebus in altari. In ſecunda oſtendit ꝙ ille idem panis qui ante conſecrationem eſt cibus angelorum, factus eſt cibus hominum. In tertia dicit ꝙ idem corpus quod natum eſt de virgine: qd pependit in cruce, et poſitum eſt in ſepulchro, ſit in altari. Pſal. lxxvij. Joan. vj. e. Ibidẽ

m Caro. Arg. ꝙ panis tranſſubſtantiatur in corpus Chriſti.

n Pro mundi. Aſſumpta.

o Sententijs. i. authoritatibus.

p Panis. id eſt caro Chriſti, que dicitur panis humanus.

Qui mãducat[a] me, viuit[b] propter me, nõ ergo fratres timeam⁹ mãducare panẽ iſtum, ne finiam⁹[c] illũ: ⁊ poſtea qđ mãducem⁹ nõ inueniam⁹: manducatur chriſt⁹, viuit mãducat⁹, q̃ ſurrexit occiſus: nec quãdo manducam⁹, partes de illo facim⁹: ⁊ quidẽ in ſacramẽto[d] ſic fit, ⁊ norũt fideles quẽadmodũ[e] mãducẽt carnẽ chriſti: vnuſquiſq; accipit partem ſuã, vnde et ipſa gratia partes vocantur: per partes mãducatur, ⁊ manet integer totus: per partes manducat̃ in ſacramento, ⁊ manet integer tot⁹ in celo, manet integer tot⁹ in corde tuo: totus enim erat apud patrẽ quando venit in virginem: impleuit illã, nec receſſit ab illo: veniebat in carne, vt homines eum mãducarẽt: ⁊ manebat integer apud patrẽ, vt angelos paſceret.

Item Hierony. in Leui.

¶ Corp⁹ ⁊ ſanguinem chriſti ſm̃ ſe nulli edere licet.

De hac qđẽ hoſtia q̃ in chriſti cõmemoratione mirabilit̃ fit, edere lz: de illa ṽo quã chriſt⁹ in ara cruc̃ obtulit, ſm̃ ſe nulli edere licet.

Itẽ in ſermone dominice. v. poſt epiphaniam.

¶ Corpus xp̃i in ſingulis portionib⁹ ſinguli totũ accipiunt.

Singuli autẽ totum accipiũt chriſtum dñm, ⁊ in ſingulis[f] portiõib⁹ tot⁹ eſt, nec per ſinglos minuit̃, ſz integrũ ſe in ſingulis prebet.

Itẽ Hilari⁹ papa. ¶ De eodẽ.

Vbi pars eſt[g] corporis[h], eſt ⁊ totum: eadẽ[i] ratio eſt i corpore dñi q̃ in mãna qđ in ei⁹ figura preceſſit, de q̃ dicitur: Qui pl⁹ collegerat, nõ habuit ampli⁹[k]: neq; q̃ min⁹[l] parauerat, habuit min⁹: nõ enim eſt quãtitas viſibilis in hoc eſtimanda[m] myſterio, ſed virt⁹ ſacramenti ſpiritualis.

Idem.

¶ Corpus chriſti qđ ſumit̃, et figura eſt in ſpecie, et veritas in ſubſtantia.

Corpus chriſti[n] quod ſumitur de altari: figura eſt dum panis et vinum videtur extra: veritas[o] autem dum corpus et ſanguis Chriſti in veritate interius creditur.

Itẽ ex ſymbolo Epheſino.[p]

¶ Carnẽ viuificatricẽ et ipſi⁹ verbi propriam factam in altari accipimus.

Neceſſarie igitur et hoc adijcimus: incruentã[q] celebramus in eccleſijs ſacrificij[r] ſeruitutẽ et ſanctificamur

Qui manducat. ¶ Caſus. Quidam corpus xp̃i nolebant comedere timentes ne deficere poſſit. Dicit Aug. q̃ non debent hoc timere, q̃ chriſt⁹ viuit manducat⁹: q̃ ⁊ occiſus reſurrexit. nec partes fiũt de ipſo in ſacramẽto: ſz ſub eis ſumit̃, integer tñ manet tot⁹: ſicut tot⁹ deſcẽdit in virginẽ, ⁊ totus remãſit apud patrem.

Joan. vj. f.

a ¶ Qui manducat. pone caſum p ca. ſ. e. q̃ mãducãt.

b ¶ Viuit. ſ. e. ſicut iudas.

c ¶ Finiam⁹. i. cõſumamus.

d ¶ In ſacramento. q̃ ſacramentũ per partes diuiditur, ſed non ipſum corpus.

e ¶ Quemadmodũ. q̃ in ſacro.

De hac. i. ſub ſpecie ſub q̃ eſt in ſacramento. Cõmemoratiõe. i. paſſionis et mortis ei⁹. ſ. e. q̃ paſſus. Fit. i. tranſſubſtantiatur. Obtulit in forma hũana. Secundum ſe. ſm̃ ſui formam vel ſpeciẽ: vel in eo ſtatu in q̃ apparebat cũ inter nos cõuerſabat̃ viſione corpali. Arc. Scđm ſe. i. ſm̃ formam humanam.

Singuli.

f ¶ Singulis, q̃ ſi dicat ſub q̃libet portione ſpeciei eſt totus per ſingulos hoies. Arc.

Vbi ps. ¶ Caſus. Credebant quidam ſimplices ſub maiori ſpecie panis et vini plus eſſe de corpore xp̃i. hi in hoc ca. reprehendunt̃. nã totum corpus eſt vbi eſt aliqua eius ps: ſicut de manna equaliter habuerũt qui inequaliter collegerunt.

ᵛ vt L. et B. q̃ dicunt hoc audacter eſſe tenendũ. Pes et naſ⁹ an ſint in euchariſtia coniuncti. Corp⁹ xp̃i an circunſcribat̃ loco.

g ¶ Ubi pars eſt. Dicũt qđã ᵛ q̃ q̃libet ps hoſtie lz ipſa integre cõſecret̃: cõuertit̃ tñ in totum corp⁹, nõ pars in partẽ: nã al's nõ video qualiter in fractiõe ſumeret̃ totũ corp⁹ ſub parte prima: ſz ſm̃ hoc videt̃ q̃ vbi pars eſt: ibi eſt totũ: ⁊ ſm̃ hoc videtur q̃ pes ⁊ naſus ſunt coniuncti. qđ non credo. Ad hoc dicunt quidam q̃ ſi hec dictio vbi, deſignat locũ, vera eſt: nam in quocũq; loco eſt vna pars corporis domini, eſt ⁊ alia, ⁊ ita erit in corpore glorificato: ſi vero dicas q̃ vbi. i. in quacunq; corporis parte eſt pes, eſt et oculus: falſa eſt.

h ¶ Corporis. i. ſacramenti ſub quo latet corpus. Sed obijcio: corpus Chriſti non eſt punctabile: ſi enim eſt in puncto loci: ergo oportet vt repleat aliquantulum locum aſſignetur ergo quãtum: ſi tantũ locũ replet corp⁹, ergo minorẽ locũ replet pars corporis: ꝓpterea melius videt̃ dicẽdũ q̃ corp⁹ chriſti nõ circũſcribit loco, q̃ nõ eſt tant⁹ loc⁹ quin in minori eſſe poſſit. ⁊ ſm̃ hoc non ſequit̃ q̃ totũ et pars ſint in eodem loco. Jo.

i ¶ Eadem ratio. nõ tñ quo ad oĩa ſed quo ad hoc qđ ſequitur.

k ¶ Amplius. q̃ gomor. i. vnã menſuram.

l ¶ Minus, quia recipiebat ab eo q̃ abundabat.

m ¶ Eſtimanda. Non eſt ſic quantitas eſtimanda vt ſub minori quãtitate min⁹ ſit corpus chriſti, ⁊ ſub maiori mai⁹, quia vbicũq; eſt pars, ſiue dicas pars ſpeciei, totũ corp⁹ eſt: ſiue pars corporis xp̃i. i. pes vel man⁹ totũ corp⁹ eſt: nõ tñ dicẽdũ eſt q̃ oĩa membra mixta ſunt: ⁊ vbi caput, ibi mixti pes vel manus: ſed vbi pars, ibi totum: q̃ non maiorẽ locum occupat totum q̃ pars, ⁊ econuerſo: cum ſit quaſi ſpirituale qđ eſt de omi corpore qđ reſurrexit ad immortalitatem. h.

Exo. xvj. d.

Media in ſacra euchariſtia non ſunt mixta.

Corp⁹ chriſti. ¶ Caſus. Dicitur q̃ corp⁹ chriſti qđ ſumit̃ de altari, latet ſub figura: nã aliud exteri⁹ videt̃, et aliud intrinſecus.

n ¶ Corp⁹ xp̃i ⁊c. i. ſacrificiũ corporis chriſti: alias falſum eſt quod dicit.

o ¶ Veritas. ſ. e. in Chriſto. in fi. ⁊. ſ. e. di. vtrum.

p ¶ Epheſino. iij. ſ. vbi Neſtorius damnat⁹ fuit: vt. xv. diſt. c. j. ij. ⁊. iij.

Neceſſarie. ¶ Caſ⁹. Neſtori⁹ dicebat ṽbũ dei aſſumpſiſſe quẽdã hominẽ ⁊ ſanctificaſſe illum, ⁊ vniuiſſe ſibi illũ in vnitate dignitatis, ⁊ illũ hominẽ aliã eſſe pſonã a ṽbo dñi, ⁊ nõ eſſe ṽbũ dñi. Cõtra eũ in epheſina ſynodo đt a ſanctis patrib⁹ q̃ carnẽ xp̃i ſumim⁹ in ſacramẽto, nõ vt alicui⁹ viri ſanctificati, ſz ꝓpriã carnẽ ṽbi dei. Seruitutẽ. i. ſacrificiũ in quo ſeruim⁹ deo.

q ¶ Incruentã. i. non in ſpecie cruoris.

r ¶ Sacrificij ſeruitutẽ. i. ſacrificiũ in q̃ deo ſeruimus, q. d. lz nos ſeruientes deo offeramus ei ſacrificiũ non in

Sacrificium deo offerim⁹ nõ i forma carnis neq; ſanguinis.

foꝛma carnis neq; ſanguinis in altari: tamen eſt ibi vera caro et ſanguis Chꝛiſti.
a ¶ Nō vt cōmunē.i. quaſi in cōi vſu habeꝛ ad manducandū, nec ꝑcipiens carnē alicuiꝰ viri ſctificati.i.ſcti.
b ¶ Et v̄bo. nō per vnionē perſone, vt dicebāt quidā heretici: ſed ſm charitatis dignitatem et iuſtitie.xxiij.q.ō. iij.quidem.ver.neſtoriani.

tias in trinitate: ⁊ illud quod dicitur in euangelio. Ego et pater vnum ſumus, dicebant non intelligendum eſſe de vnitate eſſentie, ſed de vnione voluntatis, quaſi filius nō velit contraria patri: ſicut dr̄, Nos ſumus vnū cū xp̄o.ſ. vnitate voluntat̄. Ↄ̄ iſtos loquitur hic Hilarius ⁊ dicit ſimilitudinem iſtoꝝ falſam eſſe: et dicit ꝙ alio modo dicimur nos vnum cū chꝛiſto, et alio modo ipſe chꝛiſtus eſt vnū cum patre. et illam diuerſitatem oſtēdit ꝑ hūc ordinē verboꝝ: Cū dixit, Ego ſum in patre meo: vos i me, et ego in vobis, vt oſtēdaꝛ chꝛiſtū eſſe in patre ſm vnitatem ſubſtātie: nos vero ſumꝰ vnū cuꝫ chꝛiſto per humanā carnē quā aſſūpſit, ⁊ ipſe in nobis vnū eſt per ꝓpꝛiā carnē quā in ſacramento eiꝰ ſumimꝰ: hanc ſententiā Hilariꝰ obſcuris verbis ponit: et vt ait Hiero. inclytꝰ doctoꝛ Gallicano cothurno † extolliꝛ, logiſq; periodis inuoluitur, ⁊ a locutione ſimplicium fratrum procul eſt.

Sub ſtantie tres nō ſunt in trinitate, Ↄ̄ arrianos.

I Nquit apl̄s. ¶ Caſus. Docet apl̄s in ep̄la ad Coꝛinth. ꝙ patres noſtri eandem eſcā ſpiritualem mādu cauerunt nobiſcū, et eundem potum ſpiritualē biberūt, ſed coꝛpoꝛalē aliā. nā illi mana ⁊ aquā de petra, nos carnem chꝛiſti et ſanguinem: ſed eundē habuerunt intellectū ſpiritualē. ⁊ litera ap̄li exponiꝛ hic ab Auguſt.
c ¶ Oēs. Tā nos ꝙ patres vete. teſta. ſꝫ diſſimiliter. qꝛ illi i figura, nos in veritate.
d ¶ Quod tn̄ idē .i. ſignificat idē hoc qd̄ illud. illi enim biberūt aquā de petra, q̄ fuit ſignū ſanguinis Chꝛiſti.
e ¶ Spirituali.i. ſm ſpiritualem intellectum idem manducauerūt iſti ſpiritualiter quod nos: non ꝙ ſub manna lateret coꝛpus chꝛiſti vt nunc in ſpeciebus ſacramentalibus, ſed quia manna illud ſignificabat.

participes coꝛpoꝛis et precioſi ſanguinis Chꝛiſti: nō vt cōmunem[a] carnē percipiētes, nec viri ſanctificati, ⁊ verbo[b] coniuncti ſm dignitatis vnitatem, ſed vere viuificantē, ⁊ ipſius verbi pꝛopꝛiam factam.

I tem Auguſtinus.

¶ Quomodo manna et aqua de petra fuit idem cum noſtro cibo ⁊ potu.

I Nquit apoſtolus. Omnes[c] eandem eſcā ſpiritualē māducauerūt: ſpiritualē vtiq; eandē, nam coꝛpoꝛalē aliā, quia illi māna manducauerūt, nos aliud: ⁊ omnes eūdem potum ſpiritualem biberunt, aliud illi, aliud nos, ſꝫ ſpecie viſibili: qd̄ tamen idem[d] eſt virtute ſpirituali[e].

I tē Hilarius de trinitate libro.viij.

¶ Quod veritatem dominici coꝛpoꝛis et ſanguinis ſumimus.

I N Chꝛiſto pater[f] ⁊ chꝛiſtus in nobis, vnū[g] i his eſſe[h] nos faciunt. Si vere igitur carnem coꝛpoꝛis noſtri Chꝛiſtus aſſumpſit, ⁊ vere homo[i] ille qui ex Maria natus eſt, chꝛiſtꝰ eſt: noſq; vere ſub myſterio carnem coꝛpoꝛis ſui ſumimus, et per hoc vnum erimus[k], qꝛ pater in eo eſt, et ille in nobis: quomodo voluntatis vnitas aſſeritur[l], cum naturalis[m] per ſacramentum[n] ꝓpꝛietas, perfectū[o] ſacramentum ſit vnitatis? Non eſt humano[p] aut ſeculi ſenſu de his rebus loquendum, neq; per violentiam[q] atq; imprudentiam

I N chꝛiſto pater. Hec eſt.xxiij.pars.diſt. in qua extirpatur hereticoꝛum erroꝛ dicētium filium nō eſſe per eſſentiam vnum cum patre, ſed collectiue, nec nos eſſe vnum cum chꝛiſto niſi ſola voluntate. Jo. de fan.
¶ Caſus. Arriani dicebāt tres eſſe ſubſtantias in trinitate: ⁊ illud qd̄ dicit Chꝛiſtus in euangelio, Ego et pater vnum ſumus: de vnitate voluntatis intelligendum eſſe dicebant: et exemplum inducebant. Homines dicuntur vnum eſſe in Chꝛiſto, vnitate tn̄ volūtatis, quia non volunt contraria deo. ita Chꝛiſtus dr̄ vnus cum patre ſua voluntate, quia eadem vult cum eo. Contra illos pꝛobat Hilarius pꝛimū falſum eſſe eoꝝ ſimile. Homines enim dicuntur vnū eſſe cū xp̄o non tantū voluntate, ſed qꝛ ſumus deo vniti naturaliter, ⁊ hoc dupliciter, qꝛ noſtram carnem aſſumpſit de virgine factus verus homo, ⁊ nos naturalem ⁊ pꝛopꝛiā eius carnē ſumimus in ſacramento. Scd̄o oſtendit ꝙ alio modo dicimur nos eſſe vnū cū Chꝛiſto, ⁊ alio modo Chꝛiſtus vnum cum patre: ⁊ ꝓpter hanc diuerſitatem oſtendendum dixit apoſtolus gradatim ⁊ quodā oꝛdine, ego ſum in patre meo: ⁊ vos in me: ⁊ ego in vobis: vt oſtenderet Chꝛiſtū eſſe in patre per naturam deitatis, ⁊ vnitatē ſubſtantie. nos vero eſſe in xp̄o per humanā naturā quā ipſe aſſūpſit, ⁊ ipſe in nobis per ꝓpꝛiā carnē eius quā in ſacramento ſumimus. Ponitur etiam iſte caſus in apparatu, ſed magis breuiter.
f ¶ In xp̄o pater. Arriani dicebant tres eſſe ſubſtan-

g ¶ Unū. cum enim pater ⁊ chꝛiſtus vnū ſint.i. eiuſdē ſubſtantie ⁊ nature vnitate, nos vnū cum chꝛiſto per eiꝰ carnem quam accipimus, ⁊ ipſe nobiſcum vnum ſit per carnem noſtrā quam aſſumpſit, patet ꝙ mediante chꝛiſto vnum ſumus cum patre.
h ¶ In his eſſe.i. cum patre ⁊ filio, per hoc ſcꝫ ꝙ pater eſt in Chꝛiſto ⁊c̄.
i ¶ Homo. ex̄ de hereti. cum chꝛiſtus.
k ¶ Erimus.i. ſumus. nā qñq; ſe hꝫ ad pꝛeſens: vt.xxj. diſt. in nouo. ff. de ver. ſig. verbū. aliquādo preteritum ꝓ futuro: vt.l. diſt. ponderet. aliquādo poniꝛ pꝛeſens ꝓ preterito.xxxv. diſ. ſexto die. ⁊ hoc verbū fit, quādoq; ſe habet ad futurū. ff. ne quid in lo. pub. l. ij. §. deinde. ecōuerſo autem poniꝛ pꝛeſens ꝓ futuro. ij. diſt. ꝓxi. peruenit. ibi dicitꝛ vult.i. volet. Additio. ꝙ no. ij. diſ. iiij. omni tempoꝛe. xxxij. q. v. ſi paulus. in glo. verba ſunt. liiij. diſt. fraternitatem. iuxta fi. Archi.
l ¶ Aſſeritur. ab ipſis hereticis Arrio ⁊ eius ſequacibus, q̄ tres ſubſtantias in trinitate aſſerunt: vt.xxxiiij. q. iij. quidam. ver. Arriani.
m ¶ Naturalis.i. naturalis ⁊ ꝓpꝛia caro xp̄i ſumpta.
n ¶ Per ſacramentū.i. per ſanguinē quē in ſacramento ſumimus, ſit ⁊c̄.
o ¶ Perfectū. pfectū dr̄, qꝛ ante vnitas nature etiā erat inter nos ⁊ xp̄m ꝑ aſſumptā noſtrā carnē, ſꝫ nō erat pfecta: nam illi nos ſumꝰ vniti ei, ſꝫ nō ipſe nobis: ⁊ ſic ꝑ ſacramentū altarꝭ perfecta vnitas eſt inter nos ⁊ eum.
p ¶ Humano. q. d. authoꝛitate dn̄i volo ꝓbare qd̄ intēdo, nō meo ingenio, ꝙ illd̄ ſequiꝛ curſum nature.
q ¶ Per violentam.i. per hanc tantam pꝛeuaricatione

Hic ex.re ſpicit quē oꝛdinarit noſtri intelligatur.

i. coꝛ. x. a.

Bꝫ de petra fuit ſignū ſanguinis chꝛiſti.

xxiiij. pars.

† in dei rebus.

‡ Dicit h. ꝙ cothurnꝰ genꝰ eſt calceamenti q̄ vtebāt tragedi recitaturi in theatro ⁊ eſt huiuſmodi calceamētū vt vtriq; pedi cōueniat, ⁊ factū i modū crepidarum.

Unitas pfecta eſt iter nos et chꝛiſtū.

que recte violenta dicitur.
a ¶ Impꝛudentem.i.incircũſpectam ⁊ impꝛouidam locutionem Arrianoꝝ, qui male interpretant̃ illud. Ut in nobis vnum ſint, ſicut tu pater in me.
b ¶ Sanitati.i.ſanitate. Uel legatur acquiſitiue, ſcilicʒ peruerſe ſana.

l ¶ Nos contra.i.econuerſo.
k ¶ In eo.ſ.filio.ineſſemus.
l ¶ Natiuitatẽ. ⁊ ita quoqꝫ ipſe in nobis, ſed conſummati⁹ ⁊ pleni⁹ per id qđ ſequit̃. Et ſic innuit̃ hic chꝛiſtum eſſe in nobis ꝑ carnẽ in ſacramento cõicatã, ⁊ nos in eo ꝑ carnẽ virginis aſſumptã. Sʒ innuit̃ ꝯtrariũ ibi, cũ eo đ. vbi đr ꝙ eſt in nobis ꝑ carnẽ. ibi, ꝙ autẽ: ꝙ nos ſum⁹ i eo per ſacramentũ altaris cõicati: ſed vtrũqꝫ põt eſſe verũ, cũ hic inſit eadẽ caro. ꝫ.e.oia.

tem[a] pꝛedicationẽ dictoꝝ celeſtium ſanitati[b] aliene atqꝫ impie intelligentie peruerſitas extoꝛquenda eſt[c]. De naturali[d] enim Chꝛiſti in nobis veritate que dicimus, niſi ab eo dicim⁹, ſtulte atqꝫ impie dicimus. Ipſe em̃ ait. Caro mea vere eſt eſca, et ſanguis meus vere eſt potus: qui edit carnẽ meã et bibit ſanguinem meũ, in me manet ⁊ ego in eo. De veritate carnis et ſanguinis non eſt relictus ambigendi locus: nunc enim ⁊ ipſius domini ꝓfeſſione, et fide noſtra vere caro eſt, et vere ſanguis eſt: et hec accepta[e] atqꝫ hauſta[f] efficiunt, vt et nos in Chꝛiſto et Chꝛiſtus in nobis ſit. An ne hoc veritas non eſt? Contingat plane his verum non eſſe, qui Chꝛiſtum Ieſum verũ eſſe deum negant. Eſt ergo in nobis ipſe per carnẽ, et ſumus in eo, dum ſecũ hoc quod nos ſumus, in deo eſt. Q̄ʒ autẽ in eo per ſacramentũ cõmunicate carnis ⁊ ſanguinis ſim⁹, ipſe teſtatur, dicẽs: Et hic mũdus iam me non videt, vos autem me videbitis: quia ego viuo, ⁊ vos viuetis: quia ego in patre meo, et vos in me, ⁊ ego in vobis. Si voluntatis tantum intelligi vnitatem vellet, cur gradum[g] quendam atqꝫ oꝛdinem conſummande vnitatis expoſuit? niſi vt cum ipſe in patre per naturã[h] diuinitatis eſſet: nos contra[i] in eo[k] per coꝛpoꝛalem eius natiuitatẽ[l], ⁊ ille rurſus in nobis per ſacramentorum ineſſe myſteriũ crederet̃, ac ſic perfecta per mediatoꝛẽ vnitas doceretur, cum nobis in ſe manentibus, ipſe maneret in patre: ⁊ in patre manẽs, ipſe maneret in nobis: ⁊ ita ad vnitatem patris pꝛoficerem⁹ cum eo, qui[m] naturaliter[n] ꝰm natiuitatem[o] ineſt, nos quoqꝫ in eo[p] naturaliter ineſſemus, ipſo in nobis naturaliter permanente. Q̄ʒ autem in nobis naturalis hec vnitas ſit, ipſe ita teſtatus eſt: Qui edit carnem meam ⁊ bibit ſanguinem meum, in me manet, et ego in eo. Non em̃ quis in eo erit niſi in quo ipſe fuerit, eius tantũ in ſe aſſumptam habens carnem qui ſuã aſſumpſerat[r]. Itẽ: Sicut miſit me viuens pater, et ego viuo per patrẽ: ⁊ qui manducat carnem meam, ⁊ ipſe viuet per me[ſ]. Uiuit ergo per patrem: ⁊ quomodo per patrem[t] viuit, eodẽ modo nos per carnem ei⁹ viuem⁹. Hec vero vite noſtre cauſa eſt ꝙ in nobis carnalib⁹ manentem per carnem Chꝛiſtũ habemus, victuri per eum ea conditione qua viuit ille per patrẽ. Si ergo nos naturaliter ꝰm carnẽ per eum viuimus, id eſt naturam carnis ſue adepti: quomodo[v] nõ naturaliter ꝰm ſpiritũ in ſe[x] per patrem habeat, cum viuat ipſe per patrem? Item. Hec[y] autẽ idcirco a nobis cõmemoꝛata ſunt, qꝛ voluntatis tantũ inter patrẽ ⁊ filiũ vnitatẽ heretici mẽtientes, vnitatis noſtre ad deũ vtebantur exemplo, tanqꝫ no-

c ¶ Extoꝛquẽda. Hoc vult dicere, diuerſitas vel ꝑuerſitas interpꝛetationis non extoꝛquenda eſt a ſanctitate dictoꝝ celeſtium.i. a ſanctis dictis celeſtibus.

Ioan. vj.c. — d ¶ De naturali.i. qđ dicim⁹ Chꝛiſti naturã in nobis eſſe habem⁹ ab eo.

e ¶ Hec accepta. A chꝛiſto.

Scʒ i vtero ꝟginali Hu. Chꝛiſt⁹ eſt i nobis, ⁊ ſumus in chꝛiſto. — f ¶ Hauſta.i. a nobis ſumpta. ſed vtrunqꝫ verũ eſt: ſi em̃ ipſe in nobis eſt per carnem aſſumptã a ſe, eodem modo et nos in eo. Itẽ ſi nos ſumus in eo per carnẽ cõicatã, ſilr ⁊ ipſe eſt in nobis: vnde dicit̃, qꝛ ego viuo, ſcʒ naturaliter, qꝛ eiuſdem ſubſtãtie cũ patre eſt, et non eſt in eo tanqꝫ vas vel liquoꝛ in vaſe, vt mẽtiuntur quidã heretici: vt.xxiiij. q. vlti. quidam.ꝟ.metangi.

Ioan. xiiij.

g ¶ Cur gradũ. Gradatim et oꝛdinate dixit ego i patre, ⁊ vos in me, et ego in vobis. ſi em̃ volũtate tãtũ vnũ eſſem⁹, non opoꝛteret dixiſſe, niſi quia ego et pater et vos vnũ ſum⁹. ſ. ꝑ volũtatẽ nõ feciſſe gradus dicendo ſingillatim vnũquẽqꝫ: oꝛdo em̃ et diſtinctio noĩm multũ operatur, et eſt ſi. ff. ſi quis cau. ſʒ ⁊ ſi. §. queſitũ. xliiij. diſ. ſit rectoꝛ. ex̃ de reſcri. cum dilecta. nã ⁊ ſi ſeru⁹ cõmunis diſtinctꝫ noĩb⁹ dñoꝝ ſtipulet̃, ꝓ virilib⁹ poꝛtionib⁹ eis acqrit̃: ſi tacitis noĩb⁹, ꝓ ea tm̃ parte qua qſqꝫ dñs eſt. ff. de ſtipu. ſer. ſi cõmunis ſeruus ita ſtipuleretur.

Oꝛdo nominũ multũ operat̃. qđ no. lxiij. di. metropolitano. Ar. Chꝛiſt⁹ eſt nobiſcum vnum.

h ¶ Per naturã. ſicut et ipſe eſt vnũ cum patre natura diuinitatis, ita vnum eſt nobiſcum humanitatis natura.

m ¶ Qui. ſ. fili⁹ ꝑ naturã aſſumptã a Chꝛiſto in virgine, vel a nobis in ſacramento.
n ¶ Naturaliter. Per naturam diuinam ineſt: ſic enim intelligi dʒ, pater eſt in filio, et fili⁹ in patre.i. iſte eſt eiuſdẽ nature vel ſubſtantie cum illo, et econuerſo.

Ioan. vj.c. Pater eſt in filio ⁊c. ſ liter intelligit̃.

o ¶ Scđm natiuitatẽ.i. de patre naſcendo: vel ꝰm natiuitatẽ.i. diuinitatem, que eſt natiuitas.

Ioan. vj.c.

p ¶ In eo.ſ.filio.
q ¶ Non em̃. hic vult dicere ꝙ malus non fiat vnũ cũ deo per aſſumptionẽ coꝛpoꝛis xp̃i, licʒ ei⁹.i. mali chꝛiſt⁹ habeat in ſe carnẽ aſſumptam.
r ¶ Aſſumpſerat. Per incarnationeʒ in virgine.
ſ ¶ Per me. hoc eſt ex patre hʒ viuere q̃ ex eo natiuitatẽ habet, homo vero non habet natiuitatem a chꝛiſto, ſed ab homine a q̃ gignitur et naſcit̃: et ideo non eſt ibi omnimoda ſimilitudo.

Hõ non hʒ natiuitatẽ a chꝛiſto.

t ¶ Per patrẽ.i. a patre ꝰm diuinitatem.

v ¶ Quomodo ꝑ patrẽ.i. ſicut chꝛiſt⁹ eſt vnũ cũ patre.
x ¶ In ſe.i. ꝰm naturã diuinã, q̃ ſpũs eſt. q.d. qm̃ nõ hʒ naturã cũ patre, vt ſit idẽ cũ eo: ⁊ ſic vere dei fili⁹ eſt vnũ ⁊ idẽ cũ patre vnitate ſubſtãtie, nõ volũtatis ⁊c.
y ¶ Hec autẽ. ſcʒ ſuperioꝛa. al's ſupꝛadicta.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

bis ad filium et per filium ad patrem obſequio tantũ ac voluntate religionis vnitis, nulla per ſacramentum carnis et ſanguinis naturalis communionis proprietas indulgeret͂ cũ et per honorẽ[a] nobis datũ dei filij, et p̄manentẽ in nobis carnaliter filiũ, ⁊ nos in eo nobis corporaliter ⁊ inſeparabiliter vnitis, myſteriũ vere ac naturalis vnitatis ſit p̄dicandum, id eſt corp⁹ xp̄i qđ ſumitur de altari: figura eſt dũ panis ⁊ vinum extra videt͂: veritas autẽ dũ corpus ⁊ ſanguis xp̄i in veritate interi⁹ credit͂.

Item Amb. in lib. de ſacr̃is.

¶ Quare i ſacrificio aqua vino miſceatur.

In calicẽ[b] mittit͂ vinum et aqua. Sꝫ dices quomodo ergo melchiſedech panem et vinũ[c] obtulit[d]: qđ ſibi vult admixtio aque: bibebant autẽ de cõſequẽti[e] eos petra, petra aũt erat chr̃s. nõ immobilis petra, q̃ ppl̃m ſequebat͂. et tu bibe, vt te chr̃us ſequat͂. vide myſteriũ. Moyſes hoc eſt propheta[f] virga[g], hoc eſt verbum dei. ſacerdos verbo dei tangit[h] petrã, ⁊ fluit aqua et bibit ppl̃s dei. redundat aqua in calice. ſalit[i] ſanguis in vitam eternã. Item. Accipite[k] et illud, de latere eius effluxit aqua et ſanguis. Aqua vt emundaret[l], ſanguis vt redimeret. quare de latere? qꝛ vnde culpa[m], inde gr̃a. culpa per feminã, gr̃a p̄ chr̃m. Itẽ audi pſalmum: vide q̃ aptus ſit celeſtibus ſacramentis. Dñs paſcit me, et nihil mihi deerit ⁊c. Virga tua ⁊ baculus tuus ⁊c. virga eſt imperiũ, bacul⁹ paſſio eſt. eterna deitas chr̃i, paſſio tẽporalis: illa creauit, hec redemit[n]. Paraſti in conſpectu meo menſam[o], ⁊ poculum tuũ inebriãs[p] q̃ preclarũ eſt. Item. Quotiẽſcũq̧ bibis, remiſſionem peccatorũ accipis, et inebriaris ſpũ. vnde et apoſtolus: Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria, ſed implemini ſpiritu ſancto. Itẽ. Preclara eſt ebrietas que operatur ſobrietatem mẽtis. Item. Fiat voluntas tua ſicut in celo ⁊ in terra. Panem noſtrum quotidianuꝫ da nobis hodie. Sanguine chriſti pacificata[q] ſunt omnia in celo[r] ⁊ in terra: ſanctificatum eſt celum[s]: deiectus eſt diabol⁹, vbi verſatur hõ quem ille decepit. Dixi vobis q̃ ante v̄ba Chriſti quod offertur panis dicat͂. vbi chriſti verba deprompta fuerint: non iam panis, ſed corpus dicitur. Quare ergo in dominica oratione ait: Panẽ noſtrũ:

a ¶ Et per honorem. i. honorabile ſacramentum nobis datum a chriſto in cena.

b In calicem. ¶ Hec eſt .xxiiij. pars diſtinc. in qua ratio reddit͂ quare aqua mittit͂ in vinũ. Jo. de fan.

¶ Caſus. Melchiſedech corpus chr̃i prefigurauit quando panem ⁊ vinuꝫ obtulit, ſed aquaꝫ obtuliſſe non legit͂. ⁊ ideo querit͂ quare i ſacrificio aqua ponitur. Et reſpõdet Ambroſi⁹ duas de hoc rationes aſſignãs. Una eſt q̃a aqua de petra fluxit, que hoc ſacramẽtum ſignificauit. alia eſt quia de latere chriſti aqua fluxit et ſanguis. ⁊ aſſignat rationeꝫ quare de latere. Poſtea ponit multas authoritates p̄ quas corpus chr̃i multiplicit͂ cõmẽdat. Diuiditur In prima parte dicit q̃re aquã in ſacrificijs offeram⁹. In ſcđa cõmendat ſacrificiũ multiplici authoritate.

c ¶ Et vinum. expreſſum autem nõ eſt ꝙ obtulerit aquam. preſumim⁹ tamen ꝙ etſi non aquã vino miſcuiſſet, vinum tamen lymphatum obtulit: quia prohibituꝫ erat ſacerdotibus in templo ne purũ vinũ biberent. vnde apoſtolus Nolite inebriari vino, ⁊c. ſimiliter de chriſto credendũ eſt, quia magiſter eſt abſtinentie. j. q. ij. q̃ pio.

d ¶ Obtulit. ideo forte quia fatigat͂ non purũ vinũ ſed cum aqua mixtũ ſolemus offerre.

e ¶ De cõſequẽti. id eſt ſatiſfacienti eis petra. Uel ſicut tradunt hebrei, aqua de petra quam Moyſes bis percuſſit, ſaliens vſquequaq̧ populũ per deſertum ambulantẽ ſecuta eſt: et de petra que eſt chr̃s, ſalit aqua eterne vite: quam potamus in deſerto huius vite ambulantes, quia deſeritur a ſtabilitate huius mundi. j. diſtin. v. ne tales. ibi, non enim manere.

f ¶ Propheta. i. ſacerdos. xliij. diſt. ſit rector.

g ¶ Uirga. virga in manu ſacerdotis eſt verbuꝫ dei in ore ſacerdotis. aliter exponitur. xlv. di. diſciplina.

h ¶ Tangit petram. i. predicat chriſtum. Uel tãgit petram. i. duritiam cordis.

i ¶ Salit. i. facit nos ſalire. i. tranſire.

k ¶ Accipite. alia ratio quare aqua miſceatur in ſacrificio. Additio. Sunt quatuor rõnes quare aqua miſceatur vino. Prima quia fluxit aqua de petra in ſignũ paſſionis chr̃i. ſ. e. re vera. Et eſt ſcđa ratio, qꝛ exijt de latere chr̃i. ſ. e. diſt. c. j. Tertia qꝛ xp̄s hoc fecit. ſ. e. ſcriptura Quarta qꝛ ppl̃s p̄ aquã ſignificat͂, et per mixtionẽ aque cũ vino populi redemptio. ſ. e. cũ omne. ſm hug.

l ¶ Ut emũdaret. j. di. iiij. p̄pe. in fi.

m ¶ Qꝛ vnde culpa. q. d. deleat͂ culpa, ⁊ de latere gratia: ſed nõ de eodẽ latere. Ubi gratia, de latere Ade fuit femina, vnde culpa exiuit: de latere vero Chriſti ſanguis ⁊ aqua, vnde gratia. H.

n ¶ Hec redemit. Sꝫ paſſio ⁊ fides eius.

o ¶ Mẽſam. i. cõmunionem corporis tui.

p ¶ Inebrians. i. dans obliuionem delectationum: vt ſ. diſti. xxxv. luxurioſa.

q ¶ Pacificata. i. terra redẽpti ſunt homines. pricepꝭ enim mũdi huius eiectus eſt foras. in celis chorus angelorum qui iã turbatus fuerat, per paſſionem eius et reſurrectioneꝫ ſpe future reparationis i noua gaudia reſurrexit: vt. ſ. e. diſtin. j. hi duo. nec (vt Origenes dogmatizauit) pro redemptiõe diaboli paſſus eſt chriſtus: nec p̄ angelis, ſed vt eius lapſus in reſtitutione hominis eſſet reparatus. et ideo dicitur p̄ angelis fieri dum quod inde cecidit, ex hominibus redditur: et ideo etiã dicũtur pacificata que ſunt in celo, quia numerum angelorꝫ diminutũ fide paſſionis ſue chriſt⁹ replet, id eſt hoĩes qui pctõ deprauati erãt ſuo ſanguine redemit, et ex his ruinam angelorum reſarcit deus. ſ. diſt. j. hi duo.

r ¶ Uel in celo. vel pro ⁊. i. aĩe ſanctorꝫ que iam in celis ſunt, ⁊ ſancti qui adhuc ſunt in terra: ⁊ tunc pacificata. i. ſaluata. Uel pacificata. i. hoĩes angelis recõciliati ſunt.

ſ ¶ Celũ. i. illi qui aſcendũt in celũ, ſctificati ſunt: quibus ſuppletur ruina angelorum in celis. Jo.

Ge. ij.

p̄. xxij.

Ibidẽ

Culpa de latere, et gr̃a de latere.

Eph. v. d.

Mat. vj. b.

Xp̄s p̄ demonib⁹ ⁊ angelis nõ eſt paſſus.

a ¶ Superſubſtantialẽ. et in textu Matthei eſt ſuperſubſtantialem. i. ſuper oẽm ſubſtantiã, ſcʒ creatam.

S Icut eſt verus dei.[f] Hec eſt. xxv. pars diſ. in q̃ probatur per. ix. ca. xp̃m verũ eſſe deũ: ⁊ in ſacramẽto altaris verum corpus ⁊ ſanguinem eius. Joan. de fan.

¶ Caſus. Sicut chriſtus eſt verus filius dei, nõ p adoptionẽ, ſed ex ſubſtantia eius, ita vera eſt ei⁹ caro quã in ſacramẽto ſumimus. caro aũt nõ deſcẽdit de celo, ſʒ panis. vnde q: Jeſus particeps fuit vtriuſq; q̃ accipit carnẽ ⁊ corpus ei⁹ particeps eſt deitatis ipſius.

b ¶ Quaſi filius Expreſſiuũ eſt veritatis. nõ em̃ imagine nature veritas obũbrak. ff. de lib. ⁊ poſthu. filio.

Joan. vj.e.

c ¶ Et tu q̃ accipis. i. corp⁹ Chriſti accipis diuine ſubſtantie vnitatem.

I N illo ſacro. ¶ Caſus. In ſacramento euchariſtie eſt corp⁹ chr̃i et non corporalis eſca: ſed ſpũalis. ⁊ ad hoc probãdum inducit Ambroſi⁹ authoritatẽ apl̃i.

d ¶ In illo ſacramẽto. i. ſub illa viſibili ſpecie. vel intranſitiue illud ſacramẽtum: ſcʒ ſub illa ſpecie. Uel illa ſpecies etiam ſuo modo dicit corpus xp̃i. §. e. ſpecies.

j. Cor. x.a.

e ¶ Corporalis. Nõ q̃ poſſet quis ſuſtẽtari de euchariſtia. arg. contra: quia etiam de odore ſatiatur quis et confortatur. †

† de ho no. §. e. tribus. Corp⁹ xp̃i duplr dr.

f ¶ Spirituale. Id eſt ſpiritum alens.

g ¶ Diuini ſpũs. idem repetit: corpus ſpũale dicit, nõ q̃ ſit ſpũs, ſed q: agile ⁊ nullo tpaliũ egens inuenitur. Uel diſtinguit inter corpus xp̃i qđ eſt eccleſia, ⁊ corpus chr̃i ſumptũ de virgine: vt eccleſia dicat corpus Chriſti ſpũale: q: ſm qđ eſt deus ei vnitur: corp⁹ dicit ſpũs dei q: a ſpiritu ſancto eſt. xxiij. diſt. qui epiſcopus.

S I credis. ¶ Caſus. Qui corpus xp̃i cõſecrat, ſʒ nõ diſtinguit naturam hoĩs a natura dei: offert quod debet: ſed non diuidit vt diuidere debet.

h ¶ Recte. Quo ad literam de Cain hoc intelligitur ſic Recte quidem obtuliſti, ſed recte non diuiſiſti: quia non ſimplici corde. vnde ⁊ dicitur de frugibus terre obtuliſſe: q: eius ſacrificium cõtaminatum erat terrena contagione et operatione. Iudei quoq; recte offerebãt: q: deo ceremonias offerebant: ſed non recte diuidebant: q: no. teſta. intellectum a vete. litera non ſequeſtrabant. Qui igitur in altari patri filium immolat recte immolat ſed ſi in eadem perſona duas naturas non intelligit non recte diuidit. Joannes.

Oblatio cain grata nõ fuit.

Panẽ dixit quippe, ſed epiuſion, hoc eſt ſupſubſtãtialẽ[a].

I tem in libro ſeptimo.

¶ Ueram chriſti carnem ⁊ verum Chriſti ſanguinem manducamus et bibimus.

S Icut eſt verus dei fili⁹ dñs nr̃ Jeſus xp̃s, non queadmodũ hoĩes p gratiã, ſed quaſi filius[b] ex ſubſtantia patris: ita vera eſt Chriſti caro, ſicut ipſe dixit, quam accipimus: et verus ſanguis eius potus. Itẽ, Ego ſum (inquit) panis viuus, q̃ de celo deſcendi. Sed caro nõ deſcendit de celo. Quomodo ergo deſcendit de celo panis viu⁹? Quia idem dominus Jeſus cõſors eſt diuinitatis et corporis: et tu qui accipis[c] carnem diuine eius ſubſtantie, in illo participas alimento.

I tem in lib. de myſterijs.

¶ In ſacrificio nõ corporalẽ ſed ſpũalem eſcã accipimus.

I N illo ſacro[d] xp̃s eſt, q: corpus eſt Chriſti. non ergo corporalis[e] eſca, ſed ſpiritualis. vnde et apoſtolus de typo ei⁹ ait: Quia patres noſtri eãdem eſcam ſpiritualem manducauerunt. Corpus em̃ dei, eſt corpus ſpirituale[f]. corpus Chriſti, corpus diuini ſpiritus[g] eſt.

I tẽ in ſmo. đ Abel ad Cain.

¶ Carnem a xp̃o ſuſceptam et corpus tranſfiguratum in altari offerimus.

S I credis a xp̃o carnem eſſe ſuſceptam, et offeras trãſfiguratum corpus in altari, nec tñ diſtinguis naturam dei et corporis chr̃i, dicit tibi: Si recte offeras, recte[h] autẽ non diuidas, peccaſti.

I tem Hiero. ad Eldibiam.

¶ In cena Chriſtus fuit conuiua et conuiuium.

N Ec Moyſes dedit vobis panem verum, ſed dominus Jeſus ipſe conuiua[i] et conuiuium[k]: ipſe comedẽs, et qui comeditur[l].

I tem Hiero. ſup Mattheũ.

¶ In veritate ſui corporis et ſanguinis xp̃s ſuis diſcipulis preſentauit qđ Melchiſedech ſacramentaliter obtulit.

A Ccipite et comedite, hoc eſt corpus meum. Poſtq̃ typicum paſcha fuit completũ, et agni carnes cum apoſtolis comederat: aſſumpſit panem, qui cõfortator eſt hominis: et ad verum paſche tranſijt ſacramentum: vt quomodo in prefiguratione eius Melchiſedech panẽ ⁊ vinum offerens fecerat: ipſe quoq; in veritate ſui corporis et ſanguinis repreſentaret.

I dem in lib. de mẽbris dñi.

¶ Chriſtus idẽ eſt ſacerdos et ſacrificium.

i ¶ Conuiua. Iſidorus ſuper Leuiticũ plane videtur velle q̃ dominus noſter ſe ipſum aſſumpſit, per hoc quod dicit Aſſumpſit, deditq; diſcipulis ſuis.

Joan. vj.d.

k ¶ Conuiuium. Rex ſedet in cena turba cinctus duodena. Se tenet in manibus: ſe cibat ipſe cibus. Comedit ergo chriſtus ſeipſum: ſed non quo ad effectum: quia non indigebat, ſicut de baptiſmo. j. diſtinctio. iiij. propue.

Xp̃s ſe ipſm̃ comedit.

Mat. xxvj.c.

Additio. Has ego concedo: Deus comeditur: Chriſtus comeditur. Has nego: Deitas comeditur: anima comeditur: quia i primis ſupponitur pſona ſm Hug. ⁊ Lau.

Gen. xiiij.d.

l ¶ Et qui comedit. Diceret quis Quare aſſumpſit corpus ſuum, qui non indigebat? Reſpod. vt daret alijs exemplum ſumendi: ſicut baptizatus eſt, licet non indigeret: vt daret exemplum baptizandi: vt. j. diſtic. iiij. per aquam.

Xp̃s rebaptizatus fuit.

A Ccipite et comedite. ¶ Caſus. Super verba illa euangelij, Accipite et comedite ⁊c. dicit Hieronymus q̃ poſtq̃ Chriſtus agni paſchalis carnes cum diſcipulis ſuis comedit, ad verum tranſiuit ſacramentum, ipſum inſtituendo. Et ſicut Melchiſedech obtulit panem et vinum, qui fuit huius ſacramenti prefigurator. ita Chriſtus ſeipſum obtulit, et repreſentauit illud quod Melchiſedech fecit. hoc etiam dominus prefigurauit in agno. Sequens capitulum patet, ⁊ per te videbis.

a Sacerdos. ¶ Sacrificiū. ⁊ ita gerit officiū duoꝝ. Arg. contra .xvj. q. j. preſbyteros.

b Tunc eis. Hiſtoria. Legitur in actibus apoſtolorum ꝙ Judei ad predicationē Petri cōpuncti dixerunt ad eum ⁊ ad alios diſcipulos: quid faciemus nos o viri fratres? tunc Petrus ait illis. Penitentiam agite ⁊c. et hoc eſt quod dicit hic: tunc eis Petrus annunciauit.

h ¶ Ferebatur. Alludit ad illud quod dicitur in libro Regum Dauid fingens ſe dementem manibus ferebatur per lutum ciuitatis Saulis regis timore, ex quo forte poſtea dictum eſt in legibus ꝙ curator dandus eſt ei qui dicit ſe dementem cauſa cognita, ne propter onera ciuilia huiuſmodi fingat. ff. de cu. fu. obſeruare.

Sacerdos dei patris dicit filius dei ſm hūanitatē, in q̄ ſe ꝓ nobis acceptabile ſacrificiū deo obtulit, vt ſit ipſe ſacerdos qui eſt ſacrificiū[a].

Item Aug. de vtilitate agende penitentie.

¶ Judei credētes biberūt ſanguinē quē in cruce fuderūt.

Tunc eis[b] Petrus annunciauit cum colēdū quē crucifixerūt, vt eius ſanguinē biberent credentes, quē fuderant ſeuientes.

Itē in epiſtola ad Hireneū.

¶ Corpus qđ ex virgine ſumptū eſt, a fidelibus accipit.

Corporeū illud māna[c] nūc eſt tāti[d] res miraculi, q᷑ venit qđ perfectū eſt: perfectus autē panis de celo, corpus eſt ex virgine natum.

Idem in pſal. xxxij. Homil. ij.

¶ Verū Chriſti corpus, verūq̄ eius ſanguinē quotidie mādu camus ⁊ bibimus.

Acceſſerunt ad Jeſum iudei, vt crucifigerent: nos accedamus vt corpus eius ⁊ ſanguinē accipiamus. Itē: Vere magnus deus ⁊ magna miſericordia eius, q̇ nobis dedit māducare corpus ſuū in quo tāta ꝑpeſſus eſt, ⁊ ſanguinē ſuū bibere. Itē in pſal. xviij. ad iudeos. Jam et ſecuri bibite ſanguinē quem fudiſtis. Idem in Pſal. lxxv. Ipſum ſanguinē quē per inſaniā fuderūt, per gratiā biberunt. Item in pſal. xxvij. De carne Marie carnē accepit, et ipſam carnē ad manducādum ac ſalutem dedit. Nemo autē illam carnem manducat[e], niſi prius adorauerit[f]. Itē in pſal. xxxiij. Dauid ferebat manibus ſuis. Manibus ſuis, nemo portatur. Quomodo itelligat i ipſo Dauid, ſm literā nō iuenimus[g], in chriſto autē inuenimus: ferebat em̄ chriſtus manibus ſuis, qñ cōmēdās ipſum corpus ſuū ait Hoc eſt corpus meū. ferebatur[h] em̄ illud corpus in manibus ſuis. Idē ſup Joā. tractatu xxxv. Quouſq̄ biberēt ſanguinem quē fuderunt, deſperauerunt. Idē in pſal. liiij. Judei paſcebant tanq̄ de pena dñi: et nos de cruce dñi paſcimur, q᷑ corpus ipſius manducamus. Habēt ergo impij epulas ſuas, habēt et pij ſuas. Beati qui eſuriunt et ſitiunt iuſtitiam.

Item ex cōci. Guarmatieñ.

¶ Pro infirmantibus euchariſtiam preſbyter ſemper habeat paratam.

Preſbyter euchariſtiā[i] ſemper habeat paratā, vt quādo quis infirmatus fuerit, ſtatim eū cōmunicet, ne ſine cōmunione moriat.

Item ex conci. Arelateñ.

¶ Penitentia eius qui non bene ſacrificium cuſtodit.

Qui bene non cuſtodierit ſacrificiū, ⁊ mus vel aliđ aliqđ animal illđ comederit[k]. xl. diebus peniteat. Qui autem perdiderit illud in eccl'ia: aut pars eius ceciderit et non inuēta fuerit, triginta[l] dies peniteat.

Cyprianus Euaritio contra triſalutem.

¶ Magis ⁊ hiſtrionibus ſacra nō cōmittant myſteria.

Pro dilectione tua cōſulendum me exiſtimaſti

b ¶ Tūc eis. cum dixerunt ei Judei, quid faciemus nos viri fratres? Ait tunc Petrus. Credite ipſum eſſe deū quē crucifixiſtis?

Corporeum. ¶ Caſus. Corpus chriſti olim ſignificatū ꝑ māna, nūc eſt res magni miraculi, ſcʒ corpus natū ex virgine.

c ¶ Illud māna. i. corpus chriſti qđ ſignificabatur per corporeum māna. ſ. e. re vera.

d ¶ Tāti res miraculi. i. tāte rei miraculoſe. ſ. corporis Chriſti.

Acceſſerunt. ¶ Caſus. Hugo. ſic ponit hunc caſum. In hoc capi. Auguſti. multis modis inuitat nos ad perceptionē corporis et ſanguinis Chriſti ſacramētalē et ſpiritualē, commēdans multipliciter hoc ſacramentum ⁊ virtutem eius inſinuās. Sequētia duo ca. patent.

e ¶ Māducat. ſpiritualiter. ſed multi ſacramentaliter, lʒ non adorauerūt. Adoramus quidē humanitatem eius quadā veneratione maiori q̄ vniuerſas creaturas: illa tñ q̄ dulia eſt, non latria.

f ¶ Adorauerit. Argu. hic ꝙ mus non poteſt accipere corpus Chriſti, argu. contra .j. e. qui bene. ſed ſtatim deſinit eſſe.

g ¶ Non inuenimus. quo ad myſterium.

Preſbyter. ¶ Hec ē. xxvj pars diſtinc. Joan. de fan.

i ¶ Euchariſtiā. Licet intinctā dare cauſa neceſſitatis. Bro. lib. v. c. vt omnes. Sed contra. ſ. e. cum ome. Sed ſanguinē non precipitur ſeruare quia opus eſſet nimia cautela in eo ſeruando: ergo ꝓpter cautelam non ſeruat, ne fundat: qñq̄ tamen ꝓpter aliud ſeruatur. j. diſtinctio. proxi. ſabbato.

Qui bñ. ¶ Hec eſt. xxvij. ps diſt. Jo. de fan.

k ¶ Comederit. Nec dicendum ꝙ mus ſumat corpus dñi. ſtatim em̄ deſinit eſſe ſacramentum ex quo ab eo tangitur: ſi tamen dicatur ꝙ ſumat, non eſt magnū inconueniens, cū ſceleratiſſimi homies illud ſumant. ſed B. non concedit ꝙ ab eo ſumi poſſit: immo ſtatim deſinit eſſe ſacramentum, ſed iterum nō poſſet conſecrari: quia non eſt ibi iam panis, immo tantū ſpecies. Sed nunquid deſinit eſſe ſacramētum ſi trāſit ſuper illud corpus mus vel aranea? Non credo ꝙ deſinat eſſe ſacramētum.

l ¶ Triginta dies. Secus in vino. ſ. e. ſi per negligentiam.

Comprehenſus eſt ⁊ ductus eſt ad regē ipſe autē ⁊c. Curator dat cā cognita dicenti ſe dementem.

Sanguis xpi non eſt ſeruandus.

Corpus chriſti a iniure non ſumitur. xxvij. pars.

xxvij. pars. Arg. ad hoc. ſ. e. acceſſerūt ꝟ. nēo. vbi de hoc. et ſ. q. j. detrahe. ibi videas Archi.

xxviij. pars.

Act. ij.

Uer. j. diſt. iiij. ꝓpie. ꝗ. ſ.

Mat. xxvj. c.

Chriſti humanitas magna veneratione eſt adorāda

Pro dilectione tua. ¶ Hec eſt. xxviij. pars di. in qua dicit ꝙ inpenitētibus hiſtrionibus nō dat corpus chriſti, et ſic de alijs. Jo. de fan.

¶ Caſus. Mag^9 q̄dā publice inſtruebat pueros in magica arte: querebaẗ vtrū eucharistia debeat ei vel conſimilib^9 dari cū alijs chriſtianis. Et reſpondeẗ ꝙ nō, ne honoꝝ eccleſie tam turpi contagione fedetur.

a ¶ Qđ male didicit, culpa enim ſimilis eſt male diſcere et docere. C. de male. ꝛ mathe. culpa. immo et huiuſmodi pueri exheredādi ſunt ſi preter voluntatem parentum, vel mimis vel arenarijs ſe ſociant. vt in auten. vt cum de appellatione cogno. §. cauſas. col. viij.

Filiꝰ q̄ ſe mimis ſociat, exhereda ri pōt.

b ¶ Ut pudor. loquitur de notorio et manifeſto infami, cui non eſt impertienda eucharistia dn̄i. Idē eſt dicendum de quolibet exiſtēti in mortali crimine notorio. xxiij. q. v. placuit.

Eucharistia nō eſt danda exiſtēti in crimine notorio.

c ¶ Infami. Tales enim infames ſunt. ff. de his qui notā. infa. l. ij. §. ait pretor.

d ¶ In altari. ¶ Nō preſumat. propter ſolam ep̄i reuerētiā, niſi licentia ep̄i vel neceſſitate vrgēte, et hoc vbi perficit ep̄s, al's cōtra. vij. q. j. nihil.

e ¶ Pronunciandum. ¶ Hec diſtinc. diuiditur in xiiij. partes. In q̄rum prima probat per. x. ca. quid iuris ſit de feſtiuitatibus. Secūda ibi: De eſu. tertia ibi: Peruenit. Quarta ibi: Sabbato. quinta ibi: Ieiunium. ſexta ibi: Ieiunia. ſeptima ibi: De penitentibus. Octaua ibi: Literis. Nona ibi: Crucis. Decima ibi: Aquam. Undecima ibi: Noſſe. Duodecima ibi: Perlatum. Decimatertia ibi: Sextam. Decimaquarta ibi: Omnes. Io. de fan.

¶ Caſus. Hic ponitur. iij. diſtinct. in qua oſtendit Gra. que feſtiuitates ſunt celebrande: interſerit etiam de generalibus ieiunijs. In hoc ca. igitur enumerantur que feſtiuitates ſunt per circulum anni celebrande, additur etiam ꝙ ieiunium ex quo eſt ab eccleſia indictum, debet ab omnibus obſeruari, ꝛ quo tempore debeant ſolenniter penitentes reconciliari.

Feſtiuitates martyrum habentur loco ſacramentorum.

e ¶ Pronunciandum. que feſtiuitates ſint celebrāde: et quando, oſtendit. Et ideo inter ſacramenta tractat de ſolennitatib^9 iſtis, q: ſacramentoꝝ loco habētur, quia representāt paſſiones eoꝝ martyrū ꝓpter quos ſiūt.

f ¶ Uſq; ad veſperam. Hic habes quādo incipiat dies ſcđm canones, ſcʒ a veſpera: vt extra de feri. ca. j. ꝛ. ij. ꝛ. ß. lxxv. diſ. quod a patribus. Aliud obtinet ſcđm leges, quia ſcđm leges incipit a craſtino media nocte: vt ff. de fer. more, vt pelaſt. not. de hoc ſup illo ſ. di. ca. qđ a patribus. hodie quo ad iudicium protenditur dies vſq; ad tenebras ꝛc. ex de offi. ... deleg. cōſuluit. ... not. ꝙ inceptio de feriis iſta non habet lo: ... cū quo ad oia, nam ... ſcđm hoc ſepe ... ederem^9 carnes in ... die veneris. Unde ... dic ꝙ quo ad ſolutiones faciendas, ... quo ad carnes comedendas, dies incipit a media nocte, ... et terminaẗ in aliā diē mediam noctem, ... maxime quia hoc dicit lex, et hoc habet conſuetudo, ... cet quo ad ſolutiones diſtinguant ... dam inter clericos ... et laicos: quod non ... approbo. Preter ... ea not. ꝙ dies quā ... doq; incipit a meridie. et terminaẗ ... in alium: ꝛ hec ... te cōputatio eſt ma... gis vera, cum con... tineat ortum et oc... caſum ſignorū. Itē ... dies q̄nq; compu... taẗ de momēto ad ... momentum. ff. de ... mi. deniq; §. mino... rē. Sed quantū ad ... eſum carniū cōpu... taẗ dies a veſpera ... vſq; ad diluculū: ... vt. j. e. de eſu. Io.

frater chariſſime quid mihi videaẗ de hiſtrione ꝛ mago illo q̄ apud vos ꝯſtitutꝰ adhuc in artis ſue dedecore perſeuerat: et magiſter ꝛ doctor nō erudiendoꝝ ſʒ ꝑdēdoꝝ pueroꝝ id qđ male didicit[a], ceterꝭ quoq; inſinuat: an talibus ſacra communio cum ceteris chriſtianis debeat dari, aut vobiſcum debeat communicare. Puto nec maieſtati diuine, nec euāgelice diſcipline cōgruere vt pudor[b] ꝛ honor eccleſie tā turpi et infami[c] contagione fedetur.

Item ex concilio Carthaginen̄. iiij.

¶ Poſt cōuerſionē nō eſt deneganda gratia cōionis.

Scenicꝭ atq; hiſtrionib^9 ceteriſq; perſonis huiuſmodi vel apoſtaticꝭ ꝯuerſis vel reuerſis ad dn̄m gratia vel reconciliatio non negetur.

Item ex conci. Urbico.

¶ Preſbyter in altari miſſam non celebret in quo eadem die epiſcopus celebrauit.

In altari[d] in quo epiſcopus miſſā cātauit, preſbyter eodem die aliā celebrare non preſumat.

Item ex cōci. Lugdunēſi.

¶ Tempora feriadi, in miſſa ſunt laicis nunciāda.

¶ Diſtinctio. iij.

Pronunciandū[e] eſt laicis vt ſciāt tēpora feriādi per annū. i. omnē dn̄icam a veſpera vſq; ad veſperā[f], ne a iudaiſmo capiātur. Feriādi vero per annū iſti ſunt dies, Natalis dn̄i, ſancti Stephani, ſancti Ioānis euāgeliſte, Innocētū, ſancti Syluestri, Octaua dn̄i, Theophanie[g], Purificatio ſancte Marie, ſanctum Paſcha cum tota hebdomada, Rogationes tribus dieb^9, Aſcenſio dn̄i, ſancti dies Pentecoſtes, ſancti Ioānis baptiſte, duodecim apoſtoloꝝ, ꝛ maxime ſanctorū Petri ꝛ Pauli, q̄ mundū ſua predicatiōe illuminauerūt, ſancti Laurentij, Aſſumptio ſancte Marie, Natiuitas[h] ſancte Marie, eccleſie dedicatio, ſancti Michaelis archangeli, dedicatio cuiuſcunq; oratorij ꝛ omnium ſanctoꝝ, ꝛ ſancti Martini, et ille feſtiuitates[i] q̄s ſinguli epiſcopi in ſuis epiſcopatib^9 cū populo collaudauerint: q̄ vicinis tātum circūmorantibus indicende ſunt, nō generaliter[k] omnibus. Reliquas vero feſtiuitates ꝑ annū non ſunt cogēdi ad feriādū, nec ꝓhibendi. Indi-

g ¶ Theophanie. i. epiphanie. i. apparitiōis, theos enī grece de^9, phanos apparitio: q̄n. ſ. ſtella apparuit q̄ duxit magos. ...

h ¶ Natiuitas. de feſto ꝯceptionis nihil dr̄, q: celebrandū nō eſt, ſicut in multꝭ regionib^9 fit, ꝛ maxime in anglia. ... ꝛ hec eſt ratio, q: in peccatis cōcepta fuit, ſicut ꝛ ceteri et ... ſancti, excepta vnica perſona chriſti. Similiter de annun... ciatiōe ſancte Marie nihil dicit, cū ſit tn̄ celebre feſtū. h. Bri.

i ¶ Feſtiuitates. Sʒ de q̄b^9 feſtiuitatib^9 hoc intelligis, c. ſ. ... q: ſancti aut ſunt canonizati, aut nō? B. intelligit de non ferii canonizatis, q: dicit ꝙ epiſcop^9 cū ſuis clericis quātū ad ... ſuā dioceſim poteſt ſanctum canonizare, qđ nō credo. ex ſūo de reliq. ꝛ veneratione ſanctoꝝ. ca. j. in fi. ſed exaudio de canonizatis qui non habent vigilias.

k ¶ Nō generalr̄. arg. ꝙ particularia decreta epiſcopi ...